

SUOMEN PANKIN
73. VUOSIKIRJA 1992

TOIMINTAKERTOMUS

Vuosikirjan luvut perustuvat
vuoden 1993 helmikuun alussa
käytettävissä olleisiin tietoihin.

ISSN 0355-5925

Sävypaino
Espoo 1993

Sisällys

Pääjohtajan katsaus.....	7	Arvopaperimarkkinoiden toimintaedellytyksiä kehitettiin.....	31
Taloudellinen kehitys.....	9	Rahoitusmarkkinoiden toimintaympäristö uudistui.....	32
Talous pysyi heikkona 1992.....	9	Maksuvalmiusjärjestelmä käyttöön heinäkuussa.....	32
Teollisuusmaiden taantuma jatkui ja valuuttahäiriöt lisääntyivät.....	9	Rahoituslaitoksia koskeva lainsäädäntö uudistui jälleen.....	33
Kilpailukyvyyn paraneminen tuki vientiä.....	11	Arvopaperimarkkinolainsäädäntöä kehitettiin.....	34
Kotimarkkina-alat suurissa vaikeuksissa ja rahoitusongelmissa.....	12	Pääomatulojen verotus uudistui.....	34
Työttömyys ennätyslukuihin.....	13	Rahoitustarkastuksen uudelleenjärjestelyä valmisteltiin.....	35
Inflaatio pysyi hitaana.....	14	Suomen Pankkia koskevan lainsäädännön muutostarvetta selvitettiin.....	35
Ulkoinen tasapaino parani.....	14	Maksujärjestelmien kehittäminen.....	36
Valtiontalouden tasapainottaminen finanssipolitiikan pääongelma.....	15		
Keskuspankkipolitiikka.....	17	Muu viranomaistoiminta.....	37
Raha- ja valuuttakurssipolitiikka.....	17	Kansainvälinen yhteistyö.....	37
Valuutta- ja rahamarkkinoilla rauhaton vuosi.....	17	Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF).....	37
Korot alenivat alkuvuodesta vain väliaikaisesti.....	17	Kansainvälinen järjestelypankki (BIS).....	38
Maaliskuun lopulla markkinoiden levottomuus lisääntyi.....	18	Integraatiokysymykset.....	38
Markkinat rauhoittuivat, mutta valuuttavaranto ei kohentunut.....	19	Muu kansainvälinen yhteistyö.....	38
Markka laskettiin kellumaan.....	20	Maksusopimus lopetettiin.....	39
Lokakuun säästöohjelma rauhoitti markkinoita.....	21	Idänkaupan saamiset.....	39
Pankkien luotonanto supistui.....	22	Valuuttavarannon hoito.....	39
Epävarmuus leimasi pääomamarkkinoita.....	22	Maksuvälinehuolto.....	40
Ulkomaisen velan rakenne muuttui.....	23	Toimiraha Oy perustettiin.....	41
Rahalakia muutettiin.....	24		
Pohjoismaiden keskuspankkien välinen valuuttatukisopimus uudistettiin.....	25	Muu toiminta.....	42
Rahoitusmarkkinat.....	25	Taloudellinen analyysi ja tutkimus.....	42
Pankkien kannattavuus heikkeni.....	25	Tiedotus, julkaisut ja tietopalvelu.....	43
Pankkijärjestelmää tuettiin.....	26	Hallinto ja henkilöstö.....	43
Lähes kaikille pankeille uutta pääomaa.....	26	Tietojenkäsittely.....	43
Peruskorkosidonnaisia luotto- ja talletuskorkoja muutettiin epäsymmetrisesti.....	27		
Kassavarantotalletusten korkoa muutettiin.....	28	Tilinpäätös.....	44
Valtion vakuusrahasto perustettiin.....	28	Tase.....	44
Valtion vakuusrahastoa koskeva laki muuttumassa.....	28	Tuloslaskelma.....	46
Valtion vakuusrahaston tukitoimet.....	29	Tilinpäätöksen liitteet.....	47
SKOP Suomen Pankilta Valtion vakuusrahastolle.....	29	Tilinpäätöksen kommentit.....	48
Suomen Säästöpankin tukeminen.....	29	Yleiset tilinpäätös- ja kirjausperiaatteet.....	48
STS-Pankki fuusioitiin Kansallis-Osake-Pankkiin.....	29	Taseen kommentit.....	48
Talletusten markkinakorkoisuus lisääntyi, ja pankkien rationalisointipaineet kasvoivat.....	30	Tuloslaskelman kommentit.....	50
		Tilintarkastuskertomus.....	51

Liitteet.....	53
---------------	----

Raha- ja valuuttapoliittisia toimenpiteitä 1992.....	54
Luettelo Suomen Pankin vuonna 1992 antamista tärkeimmistä lausunnoista.....	58
Taulukot.....	61
Suomen Pankin julkaisuja.....	78
Suomen Pankin johto ja organisaatio.....	79

Taulukot

1. Suomen Pankin tase kuukausittain.....	62
2. Vaihdeettava ja sidottu valuuttavaranto.....	66
3. Ecu:n markkakurssi ja Suomen Pankin valuuttaindeksi.....	66
4. Ecu:n painot.....	66
5. Pankkien maksuvalmiusasema Suomen Pankissa.....	67
6. Suomen Pankin kassavarantojärjestelmä.....	67
7. Suomen Pankin korkoja.....	67
8. Suomen Pankin maksuvalmiusjärjestelmä.....	67
9. Kotimaisia korkoja.....	68
10. Suomen Pankin rahamarkkinainterventiot.....	68
11. Suomen Pankin avistainterventiot.....	69
12. Suomen Pankin termiini-interventiot.....	69
13. Valuuttojen avistakeskikurssit vuosittain.....	70
14. Valuuttojen avistakeskikurssit kuukausittain.....	72
15. Setelien ja metallirahojen valmistus ja poisto.....	76
16. Liikkeessä olevat setelit ja metallirahat.....	77
17. Kotimainen clearingliike.....	77

Kuviot

1. Keskeiset kysyntäerät.....	10
2. Talouden kehitys Suomessa ja kansainvälisesti.....	10
3. Yrityssektori.....	11
4. Kotitaloussektori.....	12
5. Työmarkkinat, palkat ja hinnat.....	13
6. Ulkoinen tasapaino.....	14
7. Julkinen talous.....	16
8. Keskeisiä korkoja.....	18
9. Koti- ja ulkomaisten korkojen ero.....	18
10. Suomen Pankin interventiot.....	19
11. Markan ulkoinen arvo.....	21
12. Pankkien luottokanta.....	21
13. Pankkien kotitalousluottojen korot.....	23
14. Pörssi-yhtiöiden riskipääoman hankinta ja osakevaihto.....	23
15. Markkamääräisten joukkovelkakirjalainojen emissiot.....	24
16. Suomen Pankin valuuttavaranto.....	24
17. Talletuspankkien luotto- ja takaustappiot.....	26
18. Pankkien uusien markkaluottojen korkosidonnaisuudet.....	30
19. Pankkien markkatalletuskannan korkosidonnaisuudet.....	30
20. Pankkien markkavarainkäytön ja -hankinnan keskikorko sekä niiden erotus.....	31
21. Suomen Pankin maksuvalmiusjärjestelmä.....	32
22. Liikkeessä oleva raha.....	40

Pääjohtajan katsaus

Suomen taloudellista ympäristöä leimasivat vuonna 1992 heikko kansainvälinen kysyntä ja kansainvälisten valuutta- ja rahamarkkinoiden levottomuudet. Nämä vaikeuttivat entisestään Suomen talouden rakennesopeutumista ja talouspolitiikan uskottavuusongelmia.

Vaikka kansainvälisen talouden taantuma jatkui, Suomen vienti kehittyi suotuisasti hintakilpailukyvyn tuntuvan paranemisen turvin. Tämän taustalla olivat vuoden 1991 devalvaatio, välillisten työvoimakustannusten alentaminen, ilman sopimuskorotuksia tehdyt palkkaratkaisut, raakapuun hintojen aleneminen sekä tuottavuuden huomattava kasvu. Valuuttakurssin muutos johti kuitenkin talouden vaikeaan kahtiajakautumiseen ja työttömyyden pahenemiseen.

Markan heikentyminen syvensi kotimaista taantumaa voimakkaammin kuin viime vuosikymmeninä oli totuttu. Se huononsi kotimaahan suuntautuvan tuotannon edellytyksiä tuontikustannusten nousun ja kuluttajien ostovoiman heikkenemisen vuoksi. Tämän lisäksi devalvaatio kasvatti rahoituskustannuksia sekä suurten valuuttakurssitappioiden että korkotason nousun kautta. Sekä lyhyt- että pitkäaikaiset reaalikorot olivat vuoden 1991 devalvaation jälkeen yli 2½ prosenttiyksikköä korkeammat kuin ennen sitä.

Kotimaisen kysynnän syvän taantuman johdosta tuontihintojen sekä verojen ja maksujen ai-

heuttamat kustannuspaineet ovat vain osittain näkyneet kotimaisissa hinnoissa; merkittävältä osin kustannusten nousu on kaventanut yritysten voittomarginaaleja. Samalla kun Suomen inflaatiövauhti on säilynyt kansainvälistä inflaatiota hitaampana, kotimaisen sektorin konkurssit ovat lisääntyneet ja työttömyys on kasvanut. Pienten ja keskisuurten kotimarkkinayritysten vaikeudet ovat olleet keskeinen syy työttömyyden kasvuun ja pankkien luottotappioihin.

Suomen Pankin pyrkimyksenä oli marraskuun 1991 devalvaation jälkeen saada korkotaso alenemaan palauttamalla luottamus valuuttakurssiin. Kiinteän valuuttakurssin oloissa keskuspankin mahdollisuudet pelkästään omin toimenpitein vaikuttaa markkinoiden luottamukseen, valuuttavirtoihin ja markkinakorkoihin ovat kuitenkin lähes ole mattomat. Suurimman osan vuotta markkinoiden usko valtiontalouden tasapainon palautumiseen oli heikko huolimatta hallituksen useista julkisia menoja merkittävästi leikkaavista päätöksistä. Suomen Pankki solmi eurooppalaisten keskuspankkien kanssa tukiluottosopimukset ja tuki kurssitasoa myymällä valuuttaa, ja valtio toi huomattavia määriä pääomaa. Korot pysyivät kuitenkin korkeina, ja marka oli ensimmäisenä Euroopan valuutoista päästettävä kellumaan syyskuun alussa.

Markan kelluminen mahdollisti suhteellisen vakaan rahamarkkinakehityksen Suomessa Euroo-

pan valuuttajärjestelmän horjuessa syyskuun puolivälin jälkeen. Ulkomaisen velkaantumisen vuoksi talouspolitiikassa ei kuitenkaan kellutus päätöksen jälkeenkään ollut varaa tinkiä valtiontalouden menojen rajoittamisesta. Markkinoiden luottamus talouspolitiikkaan vahvistui, kun hallitus lokakuussa päätti jo aiempien toimenpiteiden lisäksi toteuttaa valtiontalouden tasapainottamiseen tähtääviä toimia ja kun tuloratkaisuissa päätettiin myös sopimuskauden toisena vuotena pysyä nollakorotuksissa. Lyhytaikaisten markkinakorkojen ero vastaaviin eurooppalaisiin korkoihin hävisi kokonaan, ja myös pitkäaikaisten korkojen ero kaventui olennaisesti. Tämä puolestaan teki mahdolliseksi alentaa peruskorkoa vuoden 1993 alusta lukien.

Valuutan kelluminen tuo periaatteessa korkopoliittista liikkumavaraa ja itsenäisyyttä keskuspankille, jos hyväksytään se, että valuuttakurssi voi edelleen heikentyä. Suomessa valinnanvapautta rajoittavat olennaisesti ulkomainen velkaantuminen, suljetun sektorin altistuminen valuuttakurssiriskeille sekä jo tapahtuneen devalvoitumisen aiheuttamat inflaatiopatoutumat. Alhainen inflaatio on talouspolitiikan keskeinen tavoite myös markan kelluessa.

Riittävän ulkomaisen rahoituksen varmistamiseksi joudutaan noudattamaan talouden luottokelpisuuden turvaavaa politiikkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että inflaatio on pidettävä hitaana ja julkinen talous on vakautettava. Kysynnän alkaessa ajan mittaan elpyä inflaation voimistuminen pysäyttäisi meneillään olevan kustannussopeutumisen ja viennin vahvistumisen ja toisi pysyvän riskilisän Suomen korkotasoon. Tällöin Suomessa jouduttaisiin harjoittamaan pitkän aikaa hyvin rajoittavaa talouspolitiikkaa, mikä puolestaan pahentaisi työllisyysmenetyksiä.

Alkanut vuosi tulee olemaan talouden kannalta hyvin vaikea. Kotimarkkinasektorin lama jatkuu, eikä työllisyystilanteeseen ole odotettavissa helpotusta. Talouspolitiikan liikkumavara on äärimmäisen kapea. Kaikki mahdollinen pitäisi kuitenkin edelleen tehdä korkotason alentamiseksi. Ennen kaikkea on tärkeää, että lopulliset päätökset hallituksen esittämistä toimenpiteistä valtiontalouden perustasapainon palauttamiseksi tehdään mahdollisimman nopeasti. Vain näin voidaan torjua vaara, että budjettipolitiikkaa jouduttaisiin kiristämään edelleen vuonna 1993. Samalla olisi pidettävä huoli siitä, ettei ensi syksyn tulokeskusteluihin etukäteen ladata korkoja nostavaa dramatiikkaa ja epävarmuutta. Rahamarkkinoiden levottomuuksien voimistuminen uudelleen olisi työllisyyskehityksen kannalta turmiollista.

Pyrkimys EY:n jäseneksi tarkoittaa integroitumisen talouspoliittisten tavoitteiden hyväksymistä. Tavoitteet näyttävät vaativilta Suomen historia ja tämänhetkinen taloudellinen tilanne huomioon ottaen. On kuitenkin muistettava, ettei Suomi ole sitoutumassa sellaiseen, mikä ei lähtisi maan omista välittömistä talouspoliittisista tarpeista. Ilman EY-jäsenyyttäkin talouden ja talouspolitiikan sopeutuminen on väistämätöntä ja Suomen omien etujen mukaista.

Sirkka Hannula

Taloudellinen kehitys

Talous pysyi heikkona 1992

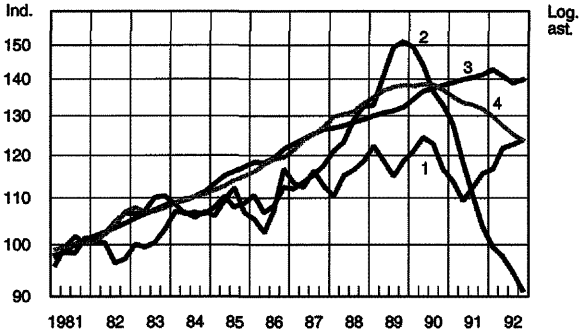
Vuoden 1991 syvän taantuman jälkeen vientiteollisuus elpyi, mutta kotimarkkinoiden taantuma paheni edelleen vuonna 1992 (kuvio 1). Viennin nopeaa elpymistä tuki vuoden 1991 marraskuun devalvaatio, mikä kuitenkin samalla heikensi kotimaista kysyntää ja kotimarkkinoiden varassa olevien yritysten tilaa. Niiden tuotanto supistui, työllisyys heikkeni rajusti ja rahoitusongelmat vaikeutuivat. Valtiontalouden alijäämä suureni voimakkaasti, ja luottotappioiden kasvu sekä varallisuusarvojen aleneminen heikensivät pankkien kannattavuutta. Turvatakseen pankkien vakavaraisuuden valtio joutui antamaan niille rahoitustukea, mikä osaltaan edelleen lisäsi valtiontalouden rahoitustarvetta. Talouden tilan heikkeneminen ja riittämättömiksi osoittautuneet toimenpiteet valtiontalouden velkaantumisen rajoittamiseksi pitivät yllä epäluottamusta markan ulkoista arvoa kohtaan. Valtiontalouden tasapainon parantamiseen tähdännyt hallituksen periaatepäätös lokakuun puolivälissä sekä palkankorotuksista pidättäytyminen rauhoittivat lopulta raha- ja valuuttamarkkinoita, ja korkotaso aleni vuoden loppua kohti.

Teollisuusmaiden taantuma jatkui ja valuuttahäiriöt lisääntyivät

Läntisten teollisuusmaiden taloudellinen taantuma jatkui, vaikka Yhdysvallat, Japani ja Englanti ovat vuodesta 1991 lähtien tuntuvasti keventäneet rahapolitiikkaansa. Taantumaa pitkittivät yritysten ja kotitalouksien huomattava velkaantuneisuus, varallisuusarvojen lasku sekä pankkien ongelmat. Euroopassa taloudellista kasvua heikensi myös korkea korkotaso, joka johtui Saksan itäosan jälleenrakentamisen aiheuttamasta budjettialijäämän kasvusta ja inflaatiopaineiden lisääntymisestä. Kesän aikana korkoja Euroopassa nosti myös se, että Tanska kansanäänestyksessä hylkäsi Maastrichtin sopimuksen, sillä tuloksen arvioitiin vaarantavan Euroopan talous- ja rahaliittosuunnitelmat. Raha- ja valuuttamarkkinoiden epävarmuus kasvoi ennen syyskuussa pidettyä Ranskan kansanäänestystä niin suureksi, että keskuspankkien tukitoimista huolimatta Euroopan yhteisön valuuttojen vaihtokurssimekanismi (ERM) murtui. Syyskuun puolivälissä Englannin punta ja Italian liira päästettiin kellumaan ja Espanjan peseta devalvoitiin. Valuuttamarkkinat rauhoittuivat kuitenkin vain väliaikaisesti, ja marraskuun lopulla epävarmuus lisääntyi uudestaan. Ruotsin kruunu oli mittavista tukitoimista huolimatta päästettävä kellumaan, ja Espanjan, Portugalin sekä

**Kuvio 1.
KESKEISET KYSYNTÄERÄT**

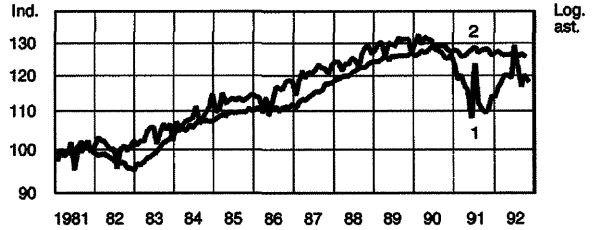
Määrän indeksi, 1981 = 100, kahden neljänneksen liukuva keskiarvo merkittynä jälkimmäisen neljänneksen kohdalle

- 1. Vienti
- 2. Kiinteät investoinnit
- 3. Julkinen kulutus
- 4. Yksityinen kulutus

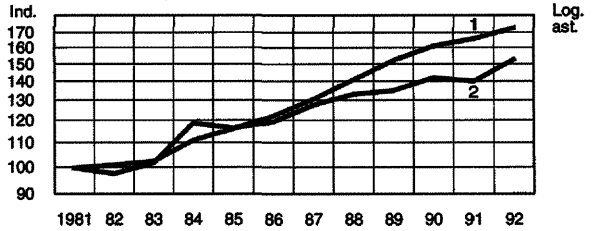
**Kuvio 2.
TALOUDEN KEHITYS SUOMESSA JA
KANSAINVÄLISESTI**

Teollisuustuotanto
Määrän indeksi, 1981 = 100

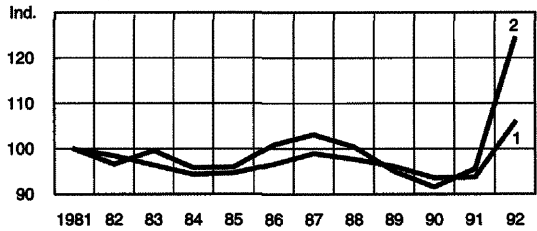
- 1. Suomi
- 2. OECD-maat

Suomen vientimarkkinat ja lännenvienti
Määrän indeksi, 1981 = 100

- 1. Suomen vientimarkkinat
- 2. Suomen lännenvienti

Teollisuuden suhteelliset yksikkötyökustannukset,
14 maata/Suomi
Indeksi, 1981 = 100

- 1. Kansalliseina valuuttoina
- 2. Samana valuuttana

Islannin valuutat devalvoitiin. Joulukuussa myös Norjan kruunu päästettiin kellumaan.

Useimmissa Euroopan maissa korot laskivat syyskuun valuuttakriisin jälkeen, mutta valuuttamarkkinoiden epävarmuus huononsi taloudellista ilmapiiriä. Yhdysvaltojen talouden lievästä elpymisestä huolimatta OECD-maiden kokonaistuotanto kasvoi vain 1½% vuonna 1992, ja mm. Englannissa ja Ruotsissa tuotanto supistui jo toisena vuonna peräkkäin. Maailmankauppa lisääntyi kuitenkin noin 5%. Osittain tämä johtui kehitysmaiden kaupan kasvusta. Suomen vientimarkkinat kasvoivat noin 4%.

Kilpailukyvyen paraneminen tuki vientiä

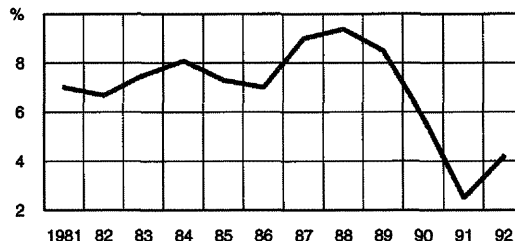
Vientimarkkinoiden elpymisen ohella Suomen viennin kasvua tuki myös hintakilpailukyvyen merkittävä koheneminen (kuvio 2). Vuoden 1991 marraskuussa solmitun kaksivuotisen tulo ratkaisun mukaisesti sopimuspalkat pidettiin ennallaan vuonna 1992 ja yksityisen sektorin työnantajien sosiaalimaksut alenivat hieman. Kun työvoimaa vähennettiin tuntuvasti, teollisuuden yksikkötyökustannukset supistuivat lähes 10%. Lisäksi vuoden 1991 marraskuussa tehty markan 12,3 prosentin devalvaatio ja kellutus päätöksen jälkeinen ulkoisen arvon runsaan 10 prosentin heikkeneminen paransivat hintakilpailukykyä tärkeimpiin kilpailijamaihin verrattuna niin, että se oli vuonna 1992 keskimäärin noin 30% parempi kuin edellisellä vuonna. Myös kotimaisen kysynnän supistumisen vuoksi myyntiä ulkomaanmarkkinoille pyrittiin lisäämään.

Koko tavaraviennin määrä kasvoi 9%, joten Suomi voitti viime vuosina menettämänsä osuutta maailmankaupasta takaisin. Myös palveluiden viennin määrä kääntyi kasvuun. Kotimaan ja ulkomaiden heikon markkinatilanteen vuoksi ulkomaankauppahinnat kohosivat vain vajaat puolet valuuttakurssien muutoksen määrästä. Viennin yksikköarvoindeksi nousi 6% ja tuonnin 10%, joten ulkomaankaupan vaihtosuhte heikkeni.

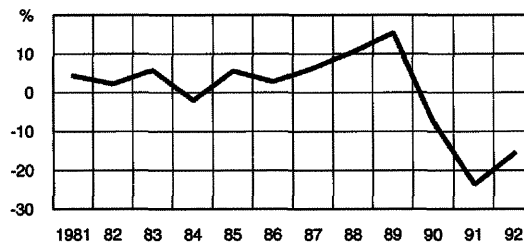
Tavaraviennin arvo kasvoi 16%, mihin osaltaan vaikutti valuuttakurssin heikkeneminen. Viennin pääryhmistä eniten pystyttiin lisäämään metalliteollisuustuotteiden vientiä. Sähkökoneiden ja -laitteiden sekä autojen viennin arvo lisääntyi kolmanneksen. Metallin perusteollisuuden viennin arvo lisääntyi viidenneksen ja kemianteollisuuden

Kuvio 3.
YRITYSSEKTORI

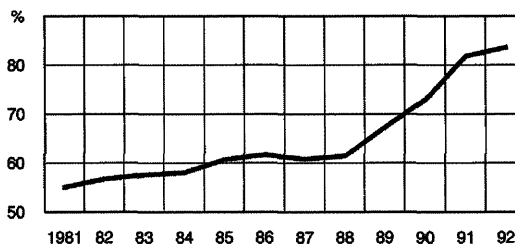
Käytettävissä oleva bruttotulo
% BKT:stä

Tuotannolliset investoinnit
Määrän muutos, %

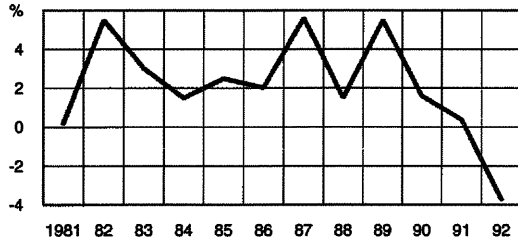

Velat
% BKT:stä

Kuvio 4.
KOTITALOUSSEKTORI

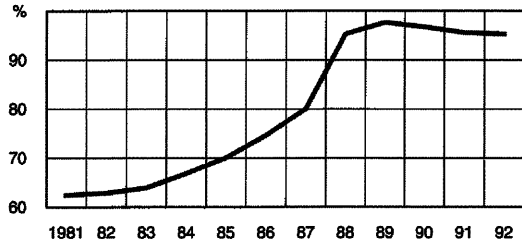
Käytettävissä oleva reaalityulo
Muutos, %

Nettosäästäminen
% käytettävissä olevasta nettotulosta

Velat
% käytettävissä olevasta nettotulosta

kuudenneksen. Sen sijaan metsäteollisuustuotteiden vientiä vaikeutti edelleen maailmanlaajuinen ylitarjonta: sekä viennin määrä että hinnat nousivat vain vähän. Mm. sellun viennin arvo säilyi edellisvuotisen suuruisena.

Alueellisesti vienti EY-maihin lisääntyi viidenneksen. Vienti Venäjälle ja muualle entiseen Neuvostoliittoon pysyi vähäisenä alueen pahenevien talousongelmien vuoksi.

Kotimarkkina-alat suurissa vaikeuksissa ja rahoitusongelmissa

Viennin elpyminen ei riittänyt korvaamaan kotimarkkinoiden taantuman pahenemista, sillä kotimaan-taloudessa jatkui 1980-luvun lopun ylikuumenemisen ja velkaantumisen jälkeinen väistämätön sopeutusvaihe. Vientiteollisuuden kannattavuus parani, mutta monet yritykset toimivat edelleen tappiollisesti. Kotimaisen kysynnän väheneminen heikensi osaltaan kotimarkkinayritysten tulonmuodostusta. Tuotannon määrä supistui edelleen tuntuvasti mm. rakennustoiminnassa sekä monilla palvelualoilla, kuten tukku- ja vähittäiskaupassa. Kannattavuutta rasittivat suuri velkaantuneisuus, korkeat korot ja yritysten valuuttalainojen hoitokulujen merkittävä lisääntyminen. Myöskään tuontipanosten kallistumista ei taantuman vuoksi voitu kokonaisuudessaan siirtää myyntihintoihin. Tuotannon väheneminen ja alhainen kapasiteetin käyttöaste sekä rahoituskustannusten nousu osaltaan johtivat yritysten kiinteiden investointien supistumiseen (kuvio 3). Asuinrakennusinvestoinnit vähenivät 17%.

Kun kotimarkkinayritysten kannattavuus heikkeni ja konkurssit lisääntyivät, hoitamattomat luotot ja pankkien luottotappiot kasvoivat voimakkaasti. Tämä puolestaan heikensi merkittävästi pankkien kannattavuutta. Hallitus tuki pankkeja vahvistamalla niiden pääomarakennetta sekä suorilla pääomasijoituksillaan että perustamansa Valtion vakuusrahaston välityksellä. Siten pyrittiin estämään luoton tarjonnan väheneminen. Yksityisen sektorin luotonotto kuitenkin supistui heikon kannattavuuden ja taloudellisen epävarmuuden vuoksi. Vakuusarvojen laskun ja luottotappioiden kasvun vuoksi pankit lisäksi olivat varovaisia myöntäessään uusia luottoja.

Kotimarkkinoiden taantuman syveneminen heijastui hyvin selvästi myös kotitaloussektoriin. Suuri työttömyys ja 1980-luvun loppupuolelta

peräisin oleva huomattava velkaantuneisuus yhdessä korkean korkotason kanssa heikensivät kotitalouksien tilannetta: niiden käytettävissä olevat reaalitytulot vähenivät lähes 4% (kuvio 4). Talouden epävarmuus lisäsi kotitalouksien säästämistä, mikä edelleen heikensi kotimaista kysyntää. Yksityinen kulutus väheni yli 5%, kun se edellisenä vuonna oli supistunut jo lähes 4%. Kestokulutustavaroiden myynti väheni jo toisena vuonna peräkkäin viidenneksen.

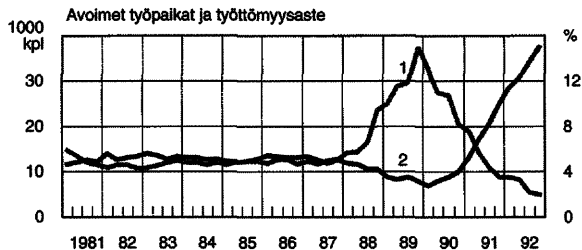
Kotitaloudet vähensivät lievästi myös velkaantumistaan. Sekä kulutus- että asuntoluottojen kanta alkoi supistua. Enenevä määrä kotitalouksia ei kyennyt hoitamaan lainojaan, mikä lisäsi pieneltä osaltaan pankkien luottotappioita. Asuntomarkkinoiden lama syveni edelleen. Uusia asuntoja valmistui 15 000 vähemmän kuin vuonna 1991, ja uusia asuntorakennuskohteita aloitettiin selvästi edellisvuotista vähemmän. Myös asuntojen hinnat laskivat yhä. Vuoden 1992 lokakuussa vanhojen asuntojen hinnat olivat koko maassa noin 20% alemmat kuin vuotta aikaisemmin ja noin 45% alemmat kuin huipussaan vuoden 1989 keväällä. Myös asuntojen rakentaminen halpeni edellisvuotisesta.

Kotimaisen kokonaiskysynnän määrä supistui kaikkiaan 5.7%. Tuonnin määrä pysyi kuitenkin ennallaan, sillä viennin elpyminen lisäsi tuntuvasti monien raaka-aineiden tuontia. Bruttokansantuote supistui 3.5%. Tehdasteollisuuden tuotanto kasvoi 4%, joten teollisuuden osuus kokonaistuotannosta alkoi suureta, kun se koko 1980-luvun ajan oli supistunut.

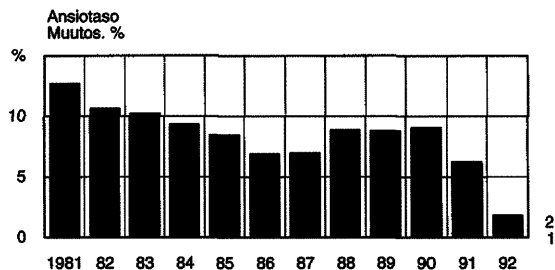
Työttömyys ennätyslukuihin

Paljon työvoimaa käyttävän kotimarkkinasektorin taantuma vähensi sen työvoiman kysyntää tuntuvasti. Kun lisäksi työvoimaa vähennettiin edelleen myös teollisuudessa, työttömyys kasvoi ennennäkemättömän suureksi. Vuoden lopulla työttömyysaste nousi yli 15 prosentin ja oli koko vuonna keskimäärin 13% (kuvio 5). Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömänä oli vuoden lopussa 365 000 henkeä, ja lomautuksia oli monilla aloilla runsaasti. Pitkäaikaistyöttömien määrä moninkertaistui ja kasvoi vuoden lopulla runsaaseen 50 000:een. Myös nuorisotyöttömyys lisääntyi tuntuvasti; työttömyysaste oli kaksinkertainen väestön keskiarvoon verrattuna.

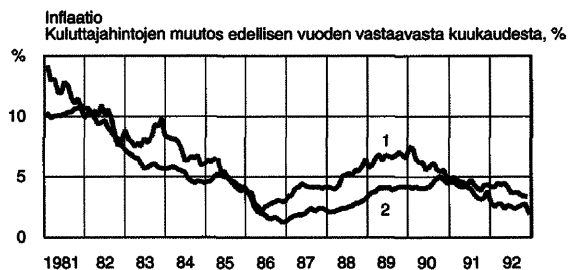
Kuvio 5.
TYÖMARKKINAT, PALKAT JA HINNAT

1. Avoimet työpaikat, 1000 kpl
2. Työttömyysaste, %

1. Sopimuspalkat
2. Liukumat

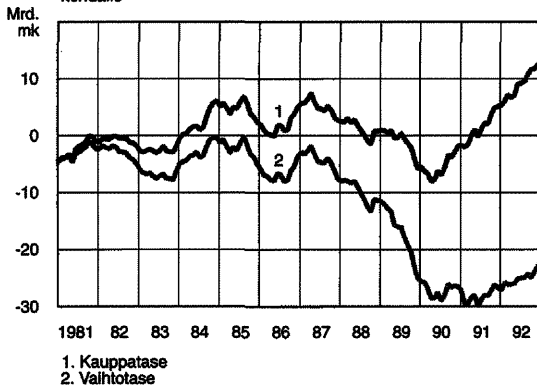

1. Suomi
2. Ecuorimaat

Inflaatio pysyi hitaana

Kuvio 6.
ULKOINEN TASAPAINO

12 kuukauden liukuva summa merkittynä viimeisen kuukauden kohdalle

Hinnat eivät devalvaatioista huolimatta kohonneet merkittävästi. Tämä johtui pääosin sekä hyödykettä työmarkkinoiden heikosta kysyntätilanteesta. Maailmanmarkkinahintojen lasku ja kotimainen markkinatilanne hillitsivät tuontihintojen nousua; ne kohosivat lokakuusta 1991 lokakuuhun 1992 vain 11 %, vaikka markan ulkoinen arvo Euroopan valuuttoihin nähden samana aikana heikkeni 25 %. Tuontihinnat kohosivat selvästi vasta syksyllä markan uuden heikkenemisen vuoksi. Tuontihintojen nousun ohella kuluttajahintoja nostivat julkisen vallan toimenpiteet. Niiden laskennallinen vaikutus oli noin 2½ prosenttiyksikköä, mutta heikon kysyntätilanteen vuoksi vain runsaan puolen tästä arvioidaan siirtyneen hintoihin vuonna 1992. Inflaatiota vaimensi myös työvoimakustannusten kasvun selvä hidastuminen. Kuluttajahintojen 12 kuukauden nousuvauhti hidastui vuoden 1991 joulukuun 3.9 prosentista vuoden 1992 joulukuun 2.1 prosenttiin (kuvio 5).

Marraskuussa 1991 solmitun tulopoliittisen kokonaisratkaisun mukaisesti sopimuspalkat pidettiin vuonna 1992 ennallaan. Kun lisäksi palkkaliukumat jäivät työvoiman heikon kysynnän vuoksi vähäisiksi, kaikkien palkansaajien ansiotaso nousi edellisvuotisesta keskimäärin 1.8 % (kuvio 5). Reaalipalkat alenivat 2 %.

Ulkoinen tasapaino parani

Viennin ripeän lisääntymisen ja kotimaisen kysynnän vähenemisen vuoksi kauppataseen ylijäämä kasvoi 12.2 mrd. markkaan vuonna 1992 (kuvio 6). Palvelutaseen alijäämä pieneni selvästi ja oli 6.5 mrd. markkaa. Ulkomaisen velan kasvu ja markan arvon heikkeneminen lisäsivät pääomakorvauksia ulkomaille; nettokorkomenot nousivat 23.8 mrd. markkaan. Tulonsiirtojen alijäämä pysyi ennallaan. Vaihtotaseen alijäämä supistui edellisvuotisesta noin 4 mrd. markalla ja oli 22.8 mrd. markkaa eli 4.6 % bruttokansantuotteesta. Vaihtotaseen alijäämä ja ulkomaisten valuuttojen kallistuminen markan devalvoitumisen vuoksi kasvattivat ulkomaisen nettovelan 235 mrd. markkaan eli 48 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Valtiontalouden tasapainottaminen finanssipolitiikan pääongelma

Finanssipolitiikan päätavoitteena oli parantaa talouden tasapainoa ja supistaa julkisen sektorin alijäämää. Valtiontalouden alijäämä ja lainanottotarve kasvoivat kuitenkin rajusti vuoden kuluessa. Taantumien ennakoitua pahempi syveneminen yhtäältä vähensi verotuloja ja toisaalta kasvatti menoja työttömyyskorvausten ja pankkien tuen lisääntymisen kautta. Valtion menoista kolmannes jouduttiin kattamaan lainanotolla. Valtion velkaantumisen kasvusuunta näytti tulevia vuosia ajatellen kestävämmältä.

Keväällä syntyneen raha- ja valuuttamarkkinakriisin yhteydessä hallitus teki 5. huhtikuuta periaatepäätöksen talousratkaisuksista. Niillä oli tarkoitus leikata valtion menoja 10 mrd. markalla eli 2 prosentilla bruttokansantuotteesta vuonna 1993; monet leikkauksista vähentäisivät valtion menoja myös myöhemmin vuosina.

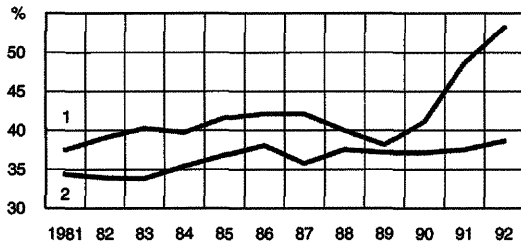
Kohentaakseen talouspolitiikan uskottavuutta hallitus päätti vuoden 1993 budjettiesityksestä jo kesäkuussa. Esityksen tarkoituksena oli tukea talouden tasapainon palautumista sekä parantaa valtion ja muun julkisen talouden rahoitusasapainoa purkamalla julkisten menojen kasvua automatiikkaa. Budjetti sisälsi – jo aiemmin tehtyjen päätösten lisäksi – 7.5 mrd. markan menojen supistukset vuonna 1993. Kokonaismenujen arvioitiin vähenevän reaalisesti 2% ilman pankkitukea. Valtion nettorahoitustarpeen arvioitiin vähenevän vuonna 1993.

Kesän aikana osoittautui, että työttömyys kasvaa odotettua suuremmaksi ja siten myös valtion rahoitustarve. Rahoitusmarkkinoiden rauhoittamiseksi hallitus julkisti 6. elokuuta kahdeksankohtaisen ohjelman, jossa se vakuutti talouspolitiikan perustuvan kiinteään valuuttakurssiin ja tähtäävän julkisen talouden alijäämän supistamiseen. Samalla hallitus ilmoitti, että se turvaa pankkijärjestelmän toiminnan kaikissa olosuhteissa.

Kotimainen kehitys

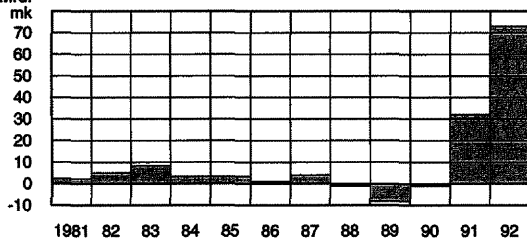
	keskimäärin				
Vienti	1.9	1.6	1.6	-6.7	9.1
Yksityiset investoinnit	2.7	16.3	-7.1	-22.6	-16.0
Yksityinen kulutus	3.4	4.2	0.2	-3.7	-5.3
Kotimainen kokonaiskysyntä	3.8	7.4	-0.3	-8.1	-5.7
– siitä julkinen	3.4	1.8	5.6	2.1	-1.3
Tuonti	4.6	8.8	-0.9	-12.1	0.4
BKT	3.0	5.4	0.3	-6.4	-3.5
Ansiotaso	8.5	8.9	9.2	6.3	1.9
Viennin yksikköarvoindeksi	3.2	7.5	-1.2	0.3	6.3
Tuonnin yksikköarvoindeksi	0.8	3.5	1.7	2.3	10.5
Vaihtosuhte	2.3	3.9	-2.8	-1.9	-3.8
Kuluttajahinnat	5.6	6.6	6.1	4.1	2.6
– joulukuu–joulukuu	.	6.5	4.9	3.9	2.1
Työttömyysaste, %	5.1	3.5	3.5	7.6	13.1
% bruttokansantuotteesta					
Bruttoinvestoinnit	25.3	30.3	28.4	21.6	18.3
Bruttosäästäminen	22.7	25.3	23.4	16.3	13.7
Vaihtotase = rahoitusjäämä	-2.7	-5.0	-5.0	-5.3	-4.6
– yrityssektori	-5.2	-8.3	-9.3	-7.2	-4.9
– rahoituslaitokset	4.3	4.9	6.1	6.3	4.9
– kotitaloudet	-1.7	-4.7	-3.1	1.2	4.1
– julkinen sektori	0.0	3.1	1.3	-5.5	-8.8

Kuvio 7.
JULKINEN TALOUS
Julkiset menot ja bruttoverot
% BKT:sta

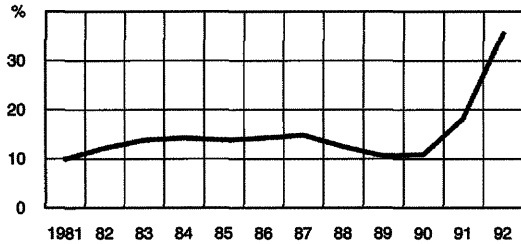

1. Julkiset menot
2. Bruttoverot

Mrd. mk
Valtiontalouden nettoraahoitustarve

Valtionvelka
% BKT:sta

Markkinoiden epäluottamus julkisen talouden tilaan johti markan kellutukseen. Kellutus päätöksen jälkeenkin valuuttamarkkinoiden luottamus talouspolitiikkaan ei palautunut, ja lokakuun puolivälissä hallitus esitti lisää julkisen talouden tasapainon parantamiseen tähdänneitä toimia. Leikkaamalla menoja ja keräämällä lisätuloja hallitus ilmoitti pyrkivänsä supistamaan valtiontalouden rakenteellista alijäämää vuosina 1993–1995. Hallitus esitti muutoksia jo selvästi rajoittavaan vuoden 1993 budjettiin, jonka se oli antanut eduskunnalle syyskuussa; muutosten arvioitiin vähentävän valtiontalouden alijäämää kaikkiaan 8.5 mrd. markalla. Tästä 5.3 mrd. markkaa oli menojen lisäleikkauksia ja 3.2 mrd. markkaa lisätuloja. Valtion menojen arvioitiin vähenevän reaalisesti 5 % ilman pankkitukea. Menot vähenevät arviolta 16 mrd. markkaa vuonna 1994 ja 20 mrd. markkaa vuonna 1995. Valtion ratkaisuun sisältyi myös laajoja eläkepoliittisia esityksiä, joilla toteutuessaan olisi pitkäaikaisia valtion menoja säästäviä vaikutuksia.

Marraskuun lopun tulopoliittisten neuvottelujen yhteydessä ja yleislakkouhan edessä hallitus joutui luopumaan joistakin vuodeksi 1993 suunnittelemistaan säästöistä, mutta ne korvattiin erillisillä työntekijöiden sosiaalimaksujen korotuksilla, joten valtiontalouden alijäämän supistamistavoite ei muuttunut.

Vuonna 1992 valtiontalouden tuloalijäämä kasvoi 42 mrd. markkaan eli 8.5 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Nettoraahoitustarve, joka sisältää myös valtion lainanannon ja muut finanssisijoitukset (ml. pankkien pääomatuki), oli 73 mrd. markkaa (kuvio 7). Vuoden 1992 lopussa valtion bruttovelka kasvoi 175 mrd. markkaan eli 36 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Finanssipolitiikan harjoittamisen kannalta keskeisen tärkeä oli valtiosääntömuutos, joka mahdollisti sen, että valtion menoja vähentävät lait voidaan eduskunnassa säätää äänten yksinkertaisen enemmistön turvin. Muita talouden tehokkuutta ja julkisen talouden tilaa parantavia toimenpiteitä vuonna 1992 olivat uuden kilpailulainsäädännön voimaansaattaminen sekä kuntien valtionapujärjestelmän laaja uudistaminen. Pääomaverotus uudistettiin ja suomalaisten osakkeiden ulkomaalaisomistusta koskeneet rajoitukset poistettiin vuoden 1993 alusta.

Keskuspankkipolitiikka

Raha- ja valuuttakurssipolitiikka

Tilanne valuutta- ja rahamarkkinoilla oli vuonna 1992 rauhaton, ja sitä leimasivat voimakkaat paineet markan ulkoista arvoa kohtaan. Vuoden 1991 marraskuussa tapahtuneen devalvaation jälkeen Suomen Pankin tärkeimpänä tavoitteena oli luoda olosuhteet, joissa korkotaso voisi laskea. Luottamuksen palauttaminen osoittautui kuitenkin vaikeaksi, ja pyrkimystä vaikeutti edelleen talouden jatkuva heikkeneminen. Markkinat pysyivät hermostuneina, vaikka hintakilpailukyky vahvistui tuntuvasti, valtioneuvosto teki laajakantoisia säästöpäätöksiä ja Suomen Pankki ja muiden Euroopan maiden keskuspankit sopivat keskinäisistä tukiluotoista. Loppukesästä epävarmuutta lisäsi Euroopan valuuttamarkkinoiden rauhattomuus.

Kun luottamus talouspolitiikkaan ja markan ulkoiseen arvoon ei toimenpiteistä huolimatta vahvistunut, markan kiinteästä suhteesta Euroopan yhteisön maiden laskentayksikköön ecuun luovuttiin syyskuun alussa ja marka päätettiin kellumaan toistaiseksi. Kellunta nähtiin parhaaksi vaihtoehtoksi, koska kiinteän vaihtokurssin puolustaminen olisi syntyneessä tilanteessa ollut vaikeata ja kansantaloudelle kallista. Markan kellutus ei kuitenkaan merkinnyt luopumista mahdollisimman vakaan rahanarvon tavoitteesta.

Lokakuun puolivälissä julkistettu hallituksen monivuotinen ohjelma valtiontalouden tervehdyttämiseksi rauhoitti markkinat, ja valuuttavirta kääntyi takaisin Suomeen. Markan ulkoinen arvo pysyi loppuvuoden ajan verraten vakaana. Korot alenivat paitsi markkinoiden luottamuksen lisääntymisen myös ulkomaisten korkojen alenemisen vuoksi.

Valuutta- ja rahamarkkinoilla rauhaton vuosi

Korot alenivat alkuvuodesta vain väliaikaisesti

Vuoden 1991 marraskuun devalvaation jälkeen Suomen Pankin keskeisenä tavoitteena oli edelleen pitää valuuttakurssi vakaana. Samalla varauduttiin siihen, että mahdolliset paineet purkautuvat korkoihin ja valuuttavarantoon.

Vuoden 1992 alussa ecun markkakurssi oli vakiintunut valuuttakurssin vaihteluvälin keskivaiheille. Pääomavirta oli kääntynyt Suomeen päin, mikä salli korkojen alenemisen. Helmikuun alussa alkoi varmistua, että Suomi jättää jäsenyyshakemuksensa Euroopan yhteisöille, ja hallitus teki periaatepäätöksen rajoittaa julkisten menojen kasvua. Markkinakorot alenivat edelleen (kuvio 8). Suomen Pankki antoi korkojen madaltua ja eron ulkomaisiin korkoihin kaventua (kuvio 9). Valuuttavirta kääntyi

kuitenkin helmikuun lopussa maasta pois ja korot nousivat uudelleen.

Maaliskuun lopulla markkinoiden levottomuus lisääntyi

Maaliskuussa julkistettiin hallituksen ja Suomen Pankin laaja esitys pankkien tukemiseksi. Esityksellä pyrittiin siihen, ettei pankkien luottotappioiden kasvu rajoittaisi luotonantoa. Pankkitukeen kuului myös päätös korottaa peruskorkoa yhdellä prosenttiyksiköllä eli 9.5 prosenttiin toukokuun alusta alkaen (pankkituesta ja korkoratkaisuista lähemmin s. 26). Samassa yhteydessä nostettiin myös pankeille maksettavaa kassavarantotalletusten korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä.

Pankkituen julkistaminen vaikutti positiivisesti markkinatilanteeseen, mutta vaikutukset jäivät lyhytaikaisiksi. Markkinoiden levottomuus lisääntyi, kun pääministeri Esko Aho ja Suomen Pankin pääjohtaja Rolf Kullberg ajautuivat julkiseen ristiiriitaan. Tasavallan presidentin kanssa käymiensä keskustelujen jälkeen Suomen Pankin pääjohtaja ilmoitti siirtyvänsä eläkkeelle kesällä.

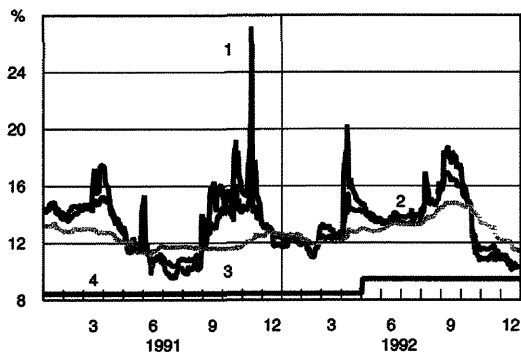
Eroilmoitus lisäsi epävarmuutta ja levottomuutta valuuttamarkkinoilla. Suomen Pankki tuki markan arvoa myymällä valuuttaa ja antamalla korkojen nousta (kuvio 10). Yhden kuukauden heliborkorko kohosi lähes 17 prosenttiin ja kolmen kuukauden heliborkorko 12.8 prosentista 13.4 prosenttiin. Interventioista ja korkojen noususta huolimatta markan arvo suhteessa ecuun heikkeni kuitenkin selvästi.

Huhtikuun 5. päivänä hallitus esitti valtion menoja leikkaavan talouspoliittisen ohjelman. Toimenpiteiden uskottavuutta lisäsi se, että tekeillä olleen valtiosääntömuutoksen jälkeen hallitus pystyisi saamaan lähes kaikki esitetyt toimenpiteet hyväksytyiksi ilman eduskunnan opposition tukea.

Niin ikään huhtikuun 5. päivänä pääjohtaja Rolf Kullberg ilmoitti, että hän oli kärjistyneen talouspoliittisen tilanteen vuoksi pyytännyt tasavallan presidentiltä eron virastaan heti. Samanaikaisesti ilmoitettiin, että tasavallan presidentti oli nimittänyt Suomen Pankin uudeksi pääjohtajaksi pankin johtokunnan jäsenen kauppatieteiden tohtori Sirkka Hämäläisen.

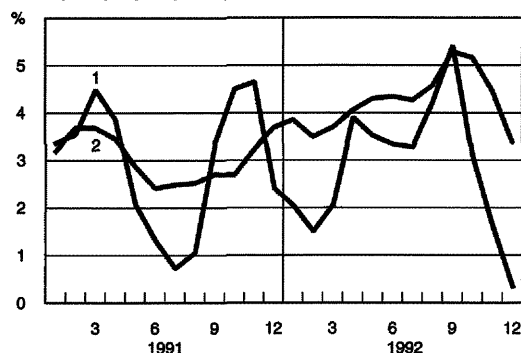
Suomen Pankki solmi tässä yhteydessä myös ns. swapsopimukset Ruotsin, Norjan, Tanskan ja

Kuvio 8.
KESKEISIÄ KORKOJA

1. 1 kuukauden heliborkorko
2. 3 kuukauden heliborkorko
3. 5 vuoden markkinakorko
4. Suomen Pankin peruskorko

Kuvio 9.
KOTI- JA ULKOMAISTEN KORKOJEN ERO

1. 3 kuukauden heliborkorko - 3 kuukauden ecukorko
2. 5 vuoden markkinakorko - 5 vuoden ecukorko

Saksan keskuspankin kanssa. Sopimusten mukaan nämä keskuspankit sitoutuivat lainaamaan Suomen Pankille määräajaksi omaa valuuttaansa akuutin valuuttakriisin aiheuttamien valuuttavirtojen rahoittamiseksi.

Pankkivaltuusto lisäsi Suomen Pankin johtokunnan korkovaltuuksia toistaiseksi. Pankeilta perittävä päiväluottokorko voitiin tarvittaessa nostaa 40 prosenttiin saakka, mikä sakkokorkona merkitsi 80:tä prosenttia.

Markkinat rauhoittuivat, mutta valuuttavaranto ei kohentunut

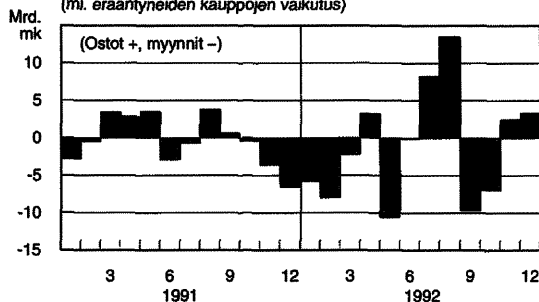
Hallituksen toimenpiteet rauhoittivat tilannetta mutta eivät riittäneet kääntämään valuuttavirtaa Suomeen. Maaliskuun lopussa Suomen Pankin nettovaluutta-asema (Suomen Pankin valuuttavaranto termiini-asema mukaan lukien) oli 31.2 mrd. markkaa. Huhtikuun ensimmäisen taseviikon aikana se supistui 17.9 mrd. markkaan. Koko kevään ja kesän jatkunutta epävarmuutta osoittaa se, että elokuun kolmannen taseviikon loppuun tultaessa valuuttavaranto oli edelleen pienempi kuin ennen huhtikuun levottomuutta. Valuuttavarantoa ylläpiti lähes yksinomaan valtion pääomantuonti. Kotimaiset yritykset ja pankit samoin kuin ulkomaiset sijoittajat purkivat markkasaamisiaan.

Huhtikuun kriisin jälkeen korot laskivat vain vähän. Epävarmuuden lieventämiseksi hallitus aikaisti vuoden 1993 tulo- ja menoarvioesityksensä käsittelyä. Markkinoilla pelättiin mm. syksyn palkkanuottelujen muodostuvan vaikeiksi. Lokakuussa pidettävien kunnallisvaalien puolestaan odotettiin lisäävän poliittisia jännitteitä. Odotusten epävarmuus näkyi erityisesti kuuden kuukauden koroissa, jotka olivat kesä-heinäkuussa kaikkein korkeimmat. Taloudessa oli selvästi epävarmuutta valuuttakurssin pitävyydestä. Rauhattomuutta lisäsi se, että Suomen Pankin valuuttavaranto oli edelleen suhteellisen pieni.

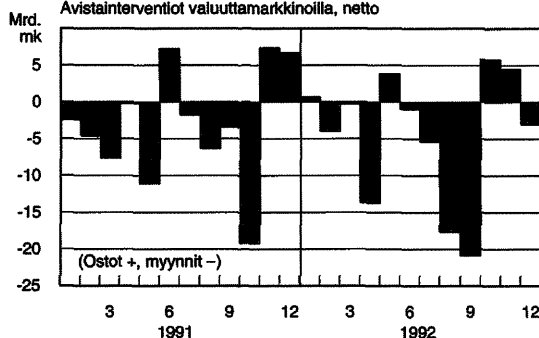
Vähentääkseen valuuttojen riittävyttä koskevaa epävarmuutta Suomen Pankki neuvotteli alkukesän aikana laajoista tukiluottosopimuksista. Nämä Euroopan keskuspankkien kanssa solmitut huomattavat tukiluottosopimukset julkistettiin heinäkuun 15. päivänä. Saksan ja Tanskan kanssa solmitut määräaikaiset sopimukset korvattiin nyt aiempaa laajemmilla, kaikkien EY-maiden keskuspankkien kanssa tehdyillä bilateraalilla, pysyvillä

Kuvio 10.
SUOMEN PANKIN INTERVENTIOT

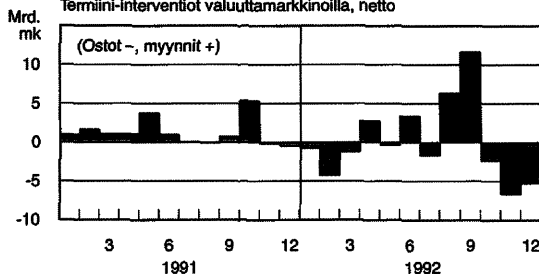
Rahamarkkinainterventiot, netto
(ml. erääntyneiden kauppojen vaikutus)

Avistainterventiot valuuttamarkkinoilla, netto

Termiini-interventiot valuuttamarkkinoilla, netto

sopimuksilla. Norjan ja Ruotsin keskuspankkien kanssa solmitut tukisopimukset olivat edelleen voimassa. Lisäksi Itävallan ja Sveitsin keskuspankkien kanssa oli sovittu vastaavista järjestelyistä. Tuki- verkostoon kuuluivat siten kaikkien EY- ja Efta- maiden keskuspankit Islantia lukuun ottamatta. Tieto sopimuksesta rauhoitti markkinoita, ja lähes kaikki korot laskivat noin prosenttiyksikön eli 13.3–13.6 prosenttiin.

Muutamia päiviä tukiluotoista ilmoittamisen jälkeen julkisuudessa esiintyi keskustelua noudatettavasta talouspolitiikasta ja pankkien tukemisesta. Tämä heijastui heti raha- ja valuuttamarkkinoihin: korot nousivat uudelleen ja valuutan maastavirtaus kiihtyi.

Kansainvälisillä markkinoilla oli myös levotonta. Maastrichtin sopimuksen hylkääminen Tanskan kansanäänestyksessä kesäkuussa samoin kuin syyskuussa järjestettävän Ranskan kansanäänestyksen odotus pitivät yllä epävarmuutta raha- ja valuuttamarkkinoilla koko loppukesän. Saksan keskuspankin diskonttokoron nosto heinäkuun puolivälissä nosti korkoja muissakin Euroopan maissa. Euroopan raha- ja valuuttajärjestelmän (EMS) vaikeuksien taustalla olivat jo vuosia kerääntyneet paineet. Monet järjestelmässä mukana olevat maat olivat pitkään harjoittaneet talouspolitiikkaa, joka ei ollut sopusoinnussa valuuttakurssitavoitteen kanssa.

Markka laskettiin kellumaan

Valuuttojen maastavirtaus voimistui loppukesää kohti, vaikka Suomen Pankki antoi huutokaupparon nousta ja nosti sitä myös itse määrähuutokaupoin kahdesti (maksuvalmiusjärjestelmästä lähemmin s. 32). Epävarmuus heijastui myös markkinakorkojen kehitykseen: kolmen kuukauden heliborkoron ero vastaavaan ecukorkoon kasvoi elokuun alussa neljään prosenttiyksikköön.

Markan arvoa tukeneen valuutanmyynnin vuoksi Suomen Pankin nettovaluutta-asema heikkeni ja oli elokuun lopussa alle 20 mrd. markan. Suomen Pankki nosti ensimmäisen kerran muilta keskuspankeilta tukiluottoja, tuolloin 1.9 mrd. markan arvosta. Näin se pyrki turvaamaan rahapolitiikan liikumavaran ja estämään sen, että markkinat reagoisivat heikoksi arvioimaansa valuuttalikiidettiin.

Ecun markkakurssi pidettiin koko syyskuun ensimmäisen viikon vakaana. Perjantaina 4.9. raha-

markkinat olivat hermostuneet: korot vaihtelivat ja osto- ja myyntikurssien väliset erot kasvoivat. Yhden kuukauden heliborkorko pysyi yli 18 prosentissa ja kolmen kuukauden heliborkorko 17 prosentin tuntumassa. Syinä levottomuuteen olivat iltapäivällä julkistettava hallituksen tulo- ja menoarvioesitys, korkojen nousu Ruotsissa sekä levottomuudet muilla kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla. Suomen Pankki tuki markkaa myymällä valuuttaa.

Suomen Pankki päätti nostaa lisää tukiluottoja, mutta pidättäytyi muista toimista odottaessaan markkinoiden reaktiota yhtäältä budjetitiettykseen, toisaalta EY-maiden viikonvaihteessa pidettävän ministerikokouksen julkilausumaan. EY-maat päättivät pitää kiinni vallitsevista valuuttakurkseista ja tukea EMS-valuuttoja kaikin keinoin.

Budjettitiedot ja uutiset EY-kokouksesta eivät riittäneet rauhoittamaan markkinoita Suomessa. Korot nousivat maanantaina 7.9. jyrkästi. Suomen Pankki lisäsi rahamarkkinoiden likviditeettiä ja tuki markkaa lähes 5 mrd. markan valuutanmyynnein, mutta valuuttaa virtasi maasta pois. Yhden kuukauden korko nousi korkeimmillaan yli 20 prosentin ja kolmen kuukauden korko kävi 17.3 prosentissa.

Lähipäivinä tai -viikkoina ei ollut nähtävissä mitään sellaisia tekijöitä, jotka olisivat voineet rauhoittaa tilannetta. Levottomuuden päinvastoin odotettiin jatkuvan aina Ranskan kansanäänestykseen saakka. Niin ikään arvioitiin, että korkojen lisäkohoaminen ei olisi enää tällaisessa tilanteessa rauhoittanut markkinoita eikä kääntänyt valuuttavirtaa Suomeen. Markan ulkoisen arvon puolustaminen ulkomaisilla tukiluotoilla olisi näissä oloissa ollut epävarmaa ja voinut koitua kansantaloudelle kalliiksi. Markka päätettiin tässä tilanteessa laskea kellumaan. Asiasta ilmoitettiin tiistaina 8.9. vähän ennen markkinoiden avautumista.

Syyskuun alusta markan kellutus päätökseen saakka myytiin valuuttaa yhteensä 22 mrd. markkaa; tästä terminoitiin 12 mrd. markkaa. Tukiluottoja nostettiin yhteensä 10.6 mrd. markan edestä. Suomen Pankin nettovaluutta-asema oli noin 8 mrd. markkaa negatiivinen.

Markan kelluttaminen merkitsi sitä, että rahapolitiikalla ei enää ollut selkeää ns. välitavoitetta; kiinteä valuuttakurssi oli antanut rahapolitiikan mitoitukselle selvät ohjeet. Rahapolitiikan lopullinen tavoite eli hidas ja vakaa hintakehitys kui-

tenkin säilyi. Suomen Pankki ilmoitti tämän loppu-tavoitteen säilyvän, mutta ei julkistanut uutta väli-tavoitetta. Käytännössä lopputavoitteen toteutu-mista seurataan useiden eri indikaattoreiden, kuten rahamäärän, rahaperustan, korkojen ja valuutta-kurssien kehityksen avulla. Rahapoliittiset välineet säilyivät ennallaan.

Lokakuun säästöohjelma rauhoitti markkinoita

Kellutuksen jälkeen markan arvo heikkeni 11–13 % ja pysyi melko vakaana aina vuoden lopulle saakka (kuvio 11). Kotimaiset yritykset kotiuttivat valuuttasaamisiaan; ulkomaiset sijoittajat sen sijaan luopuivat edelleen markasta. Valuuttavaranto kart-tui kuitenkin hitaasti pankkien ja yritysten velkojen sekä Suomen Pankin tukiluottojen takaisinmaksun vuoksi.

Korot kääntyivät laskuun syyskuun aikana. Tähän vaikutti osaltaan korkojen aleneminen muualla Euroopassa. Lokakuun puolivälissä, kun-nallisvaalien edellä, hallitus esitteli periaatepäätök-sensä vuosien 1993–1995 toimenpiteistä julkisen talouden tasapainon parantamiseksi. Hallituksen säästöohjelma rauhoitti markkinat ja loi edellytyk-siä korkojen alenemiselle.

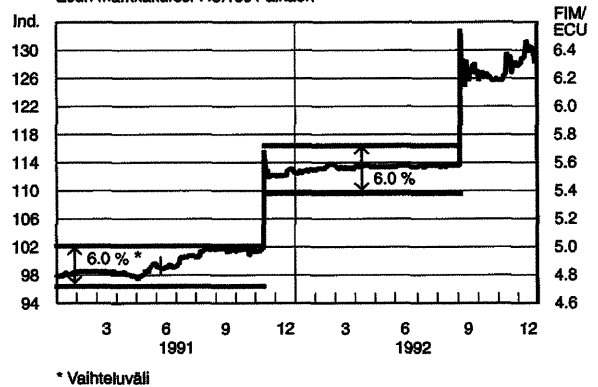
Säästöesitysten julkistamisen jälkeen lyhyt-aikaiset markkinakorot laskivat heti noin 1½ pro-senttiyksikköä ja pitkäaikaiset ½ prosenttiyksikköä. Vuoden loppuun mennessä lyhytaikaisten korkojen ero ecukorkoihin oli supistunut olemattomaksi. Pit-käaikaisten korkojen aleneminen oli kuitenkin hitaampaa, ja ero ulkomaisiin korkoihin jäi edelleen noin 2½ prosenttiyksiköksi. Tämä heijasti jatkuvia inflaatio-odotuksia ja siten epävarmuutta markan arvon tulevaisuudesta.

Marraskuun lopussa Ruotsin kruunun kellutta-miseen johtaneet sekä eräiden muiden pienten Eu-roopan maiden valuuttoihin kohdistuneet levot-tomuudet lisäsivät rauhattomuutta kansainvälisillä raha- ja valuuttamarkkinoilla. Ne eivät kuitenkaan liiemmin vaikuttaneet Suomen korkotasoon tai markan arvoon. Tuloneuvotteluihin liittyneen yleis-lakkouhan väistyttyä ja sopimuksen synnyttyä erityisesti pitkäaikaiset korot alenivat edelleen ja markka pysyi vakaana vuoden lopulle saakka.

Pitkäaikaisten korkojen aleneminen mahdol-listi myös peruskoron alentamisen. Suomen Pankin peruskorko alennettiin 1.1.1993 lukien yhdellä pro-senttiyksiköllä eli 8½ prosenttiin.

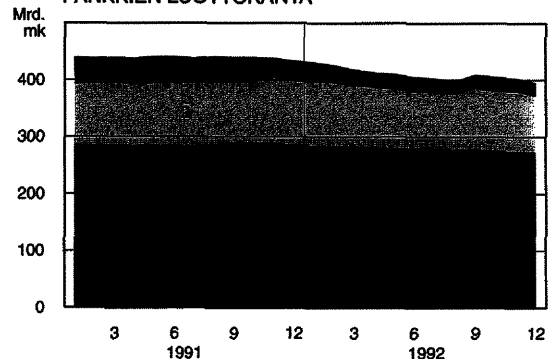
Kuvio 11.
MARKAN ULKOINEN ARVO

Suomen Pankin valuuttaindeksi 6.6.1991 saakka
Ecn markkakurssi 7.6.1991 alkaen

* Vaihteluväli

Kuvio 12.
PANKKIEN LUOTTOKANTA

1. Markkaluotot yleisölle
2. Valuuttaluotot yleisölle
3. Notariaattivälitys
4. Liikkeessä olevat yritystodistukset

Suomen Pankki osti kellutus päätöksen jälkeen valuuttaa kartuttaakseen valuuttavarantoa ja maksaakseen takaisin tukiluottojaan. Valuuttavarannon kartuttaminen nähtiin tärkeäksi yhtäältä siksi, että äkillisiä valuuttakurssiliikkeitä voitaisiin vaimentaa, ja toisaalta siksi, että riittävä valuuttavaranto on kiinteisiin valuuttakursseihin palaamisen välttämätön, joskaan ei ainoa edellytys.

Korkojen alenemisen ja valuuttavarannon kasvun myötä Suomen Pankki satoi runsaasti likviditeettiä sijoitustodistuskaupein. Tämän vuoksi Suomen Pankin sijoitustodistusvelka kasvoi noin 8 mrd. markalla eli 15 mrd. markkaan syyskuun alusta marraskuun loppuun. Osa likviditeetistä sidottiin vuoden loppukuukausina kassavarantotalletuksiin. Kassavarantovelvoitetta nostettiin asteittain lokajoulukuun aikana 3.7 prosentista 5.5 prosenttiin. Kassavarantotalletuksille maksettavaa korkoa alennettiin vuoden 1993 alusta yhdellä prosenttiyksiköllä. Kassavarantotalletusten määrä oli vuoden lopussa 13.1 mrd. markkaa.

Pankkien luotonanto supistui

Taloudellisen taantumun syveneminen ja korkeat korot rajoittivat yleisön velkaantumishalukkuutta vuonna 1992. Toisaalta kasvavat luottotappiot sekä varallisuusarvojen aleneminen saivat pankit tiukentamaan vakuusvaatimuksiaan, mikä kiristi luottojen tarjontaa. Pankkien saamasta tuesta huolimatta luottojen kysyntä oli niin heikkoa, että luottokanta, jonka kasvu oli pysähtynyt jo edellisenä vuonna, alkoi selvästi supistua vuonna 1992. Pankkien myöntämät markkaluotot vähenivät vajaat 5 % ja valuuttaluotot noin 10 % (kuvio 12). Kellutuksen jälkeinen markan heikkeneminen kasvatti valuuttaluottojen markkamääräistä kantaa niin, että se vuoden lopussa oli noin 100 mrd. markkaa. Yleisön markkatalletukset pankeissa vähenivät vajaan prosentin, mutta valuuttatalletusten kanta sen sijaan kasvoi.

Markkamääräinen velkaantuminen muuttui myös rakenteeltaan. Vain julkisen sektorin uusien luottojen nostot lisääntyivät vuonna 1992. Yritykset, kotitaloudet sekä rahoituslaitokset nostivat uusia luottoja huomattavasti vähemmän kuin vuonna 1991. Taantuma näkyi selvästi yritysten uusien markkaluottojen määrässä; se väheni runsaat 15 %. Kotitalouksien ottamien uusien luottojen määrä pieneni noin 20 %. Sekä asunto- että kulutusluottoja otettiin vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Markkinakorkoja seuraten pankkien myöntämien uusien markkaluottojen keskiporko nousi vuoden aikana, joskin vuoden loppua kohti myös uusien luottojen korot kääntyivät laskuun. Alkuvuodesta uusien asuntoluottojen keskiporko nousi selvästi hitaammin kuin kulutusluottojen korot (kuvio 13). Yritysten kannattavuusvaikeudet ja velkojen uudelleenjärjestelyt heijastuivat myös korkoihin. Uusien yritysluottojen keskiporko pysyi alkuvuoden lähes ennallaan ja oli noin prosenttiyksikön alhaisempi kuin kotitalousluottojen keskiporko.

Pankkien omat viitekorot, joista tärkeimmät ovat Postipankin sekä Osuuspankkien Keskuspankin ja osuuspankkiryhmän soveltamat primekorot, seurailivat markkinakorkojen kehitystä. Pankkien viitekorkoihin sidottujen luottojen keskiporko nousi vuoden aikana vajaat 2 prosenttiyksikköä.

Epävarmuus leimasi pääomamarkkinoita

Osakemarkkinat olivat vuonna 1992 lähes yhtä hiljaiset kuin edellisenäkin vuonna, joskin jälkimarkkinat vilkastuivat vuoden viimeisellä neljänneksellä jonkin verran. Osakkeiden hinnat vaihtelivat vuoden mittaan melkoisesti. Syksyyn asti hinnat laskivat. Markan kellutus päätöksen jälkeen ne alkoivat kuitenkin nousta. Osakemarkkinoilla ei ollut lainkaan yleisöemissioita vuonna 1992 (kuvio 14). Pörssin kokonaisvaihtoa lisäsi se, että eräät pankkiiriliikkeet ryhtyivät ilmoittamaan joukkovelkakirjalainojen kauppooja pörssissä. Kokonaisuudessaan pörssivaihto lisääntyi huomattavasti edellisvuotisesta.

Pääomamarkkinoiden toiminta painottui joukkovelkakirjamarkkinoihin. Lainantarve kasvatti valtion ja kuntien markkamääräisten joukkovelkakirjalainojen emissioita (kuvio 15). Valtio nosti markkalainoja 13 mrd. markkaa ja kunnat vajaat 3 mrd. markkaa. Joukkovelkakirjalainojen likviditeetti parani huomattavasti. Valtion viitelainojen markkinatakauksen aloittaminen paransi osaltaan näiden lainojen jälkimarkkinoita ja likviditeettiä (markkinatakauksen järjestelmästä lähemmin s. 31).

Korkea korko ja investointien vähäisyys hillitsivät yrityslainojen emissioita. Yritykset laskivat uusia joukkovelkakirjalainoja liikkeeseen vain runsaan 7 mrd. markan arvosta eli saman verran kuin vuonna 1991. Pankkien ja muiden rahoituslaitosten joukkovelkakirjaemissiot supistuivat suunnilleen 40 % ja olivat noin 15 mrd. markkaa. Pankkien vai-

keudet vähensivät sijoittajien kiinnostusta niiden pitkäaikaisiin joukkovelkakirjalainoihin.

Ulkomaisen velan rakenne muuttui

Suomen yksityinen ulkomainen velka oli kansainvälisesti verrattuna kasvanut huomattavan suureksi vuonna 1991. Valtion ulkomainen velka sen sijaan oli vielä suhteellisen pieni. Kun vuonna 1991 alkanut valtiontalouden rahoitustarpeen kasvu jatkui nopeana vuonna 1992, nettorahoitustarve kasvoi yli 70 mrd. markkaan. Tästä noin kolme neljäsosaa rahoitettiin ulkomaisilla luotoilla. Kun pankit maksoivat samanaikaisesti takaisin ulkomaisia velkojaan, ulkomaisen velan rakenne muuttui merkittävästi. Valtion osuus ulkomaisesta nettovelasta kasvoi 29 prosentista 48 prosenttiin.

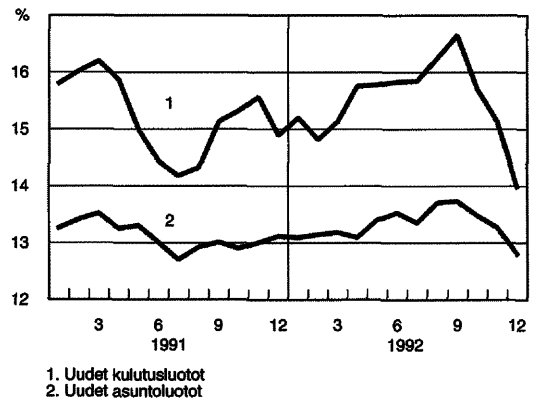
Pankkien ulkomainen velka supistui noin 25 mrd. markkaa. Osittain tämä johtui siitä, että pankkien ja yritysten ulkomaisen luoton saanti vaikeutui. Syynä oli osin pankkien omien luottokelpoisuusluokitusten heikkeneminen, osin valtion suuri ulkomainen lainanotto samoin kuin muiden Pohjoismaiden luotonoton runsaus.

Pankit kuolettivat yrityksille välittämiään valuuttaluottoja noin 12 mrd. markan edestä, mikä vastaa vuonna 1987 nostettujen viiden vuoden kertakuoletteisten eli bulletlainojen määrää. Sen sijaan yritysten suoraan ulkomailta ottamien valuuttaluottojen määrä pysyi lähes ennallaan. Lyhytaikaiset ulkomaankauppaan liittyvät luotot kasvoivat, kun taas sijoitukset ulkomaille olivat samansuuruiset kuin vuonna 1991.

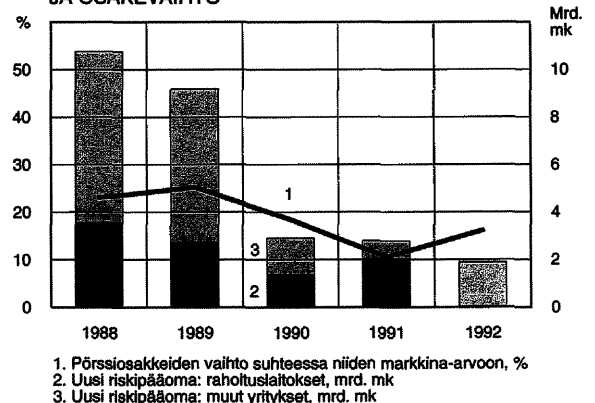
Ulkomaisen velan rakenne muuttui myös siten, että valuuttamääräisen velan osuus kasvoi ja markkamääräisen supistui. Suurin osa pääomasta tuotiin portfoliosijoituksina eli arvopapereiden myynteinä. Nämä koostuivat lähinnä valtion valuuttamääräisten velkakirjalainojen myynneistä ulkomaille. Vuoden mittaan valtion valuuttamääräisiä joukkovelkakirjoja myytiin ulkomaille nettomääräisesti noin 49 mrd. markan edestä. Valtio myi markkamääräisiä joukkolainoja ulkomaille nettomääräisesti vain 0.8 mrd. markan edestä. Vuoden lopussa ulkomaalaisten hallussa olleiden markkamääräisten joukkolainojen määrä oli kaikkiaan 15.7 mrd. markkaa, mikä oli 4.4 mrd. markkaa vähemmän kuin edellisen vuoden lopussa.

Vuoden aikana Suomesta vietiin huomattavasti pääomaa, kun pankit suojasivat valuutan termiini-

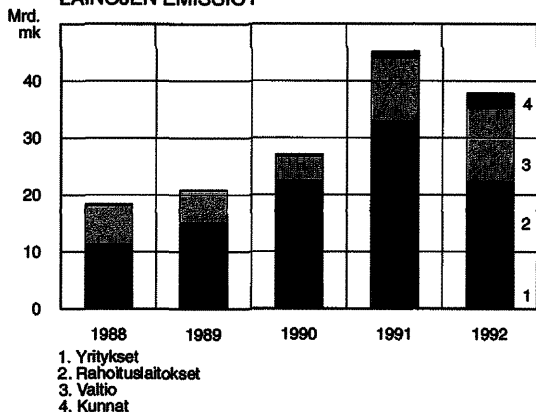
Kuvio 13.
PANKKIEN KOTITALOUSLUOTTOJEN KOROT

Kuvio 14.
PÖRSSIYHTIÖIDEN RISKIPÄÄOMAN HANKINTA
JA OSAKEVAIHTO

Kuvio 15.
MARKKAMÄÄRÄISTEN JOUKKOVELKAKIRJA-
LAINOJEN EMISSIOT

myyntejään. Yritykset ostivat pankeilta valuuttaa termiinisopimuksin erityisesti huhtikuun alussa sekä heinäkuun lopusta aina markan kellutus päätökseen saakka. Elokuun alusta syyskuun 8. päivään kotimaiset yritykset ostivat pankeilta valuuttaa termiinisopimuksin nettomääräisesti 17.8 mrd. markan edestä. Samana aikana ulkomailta myytiin markkoja termiinisopimuksin vajaan 9 mrd. markan verran. Markan kelluessa yritykset purkivat terminointejaan vuoden viimeisellä neljänneksellä.

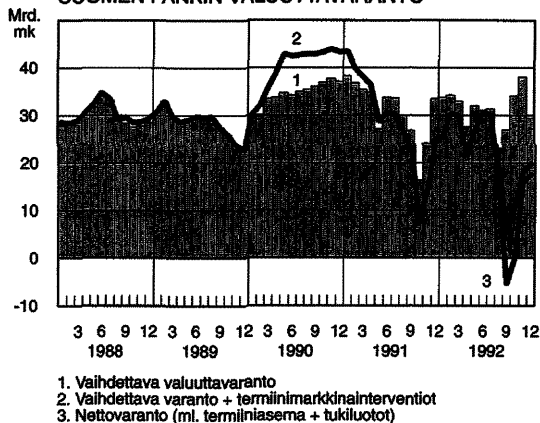
Rajut pääomanliikkeet heiluttivat Suomen Pankin valuuttavarantoa vuoden aikana (kuvio 16). Syyskuun 9. päivästä vuoden loppuun mennessä valuuttavaranto kasvoi 3.9 mrd. markkaa. Tuki- luottoja oli vuoden vaihteessa vielä 2.3 mrd. markkaa. Valuuttavaranto oli kuitenkin 9.2 mrd. markkaa pienempi kuin vuoden 1991 lopussa. Pääoman tuonti ei siten riittänyt rahoittamaan vaihtotaseen vajetta.

Rahalakia muutettiin

Markan kellutus päätös herätti keskustelun rahalain toisen pykälän tulkinnasta. Voimassa olleen rahalain mukaan Suomen Pankilla oli oikeus tilapäisesti olla noudattamatta vaihteluvälin rajoja, mikäli valuuttamarkkinoilla vallitsi vakava häiriö. Tämän täsmen- tämiseksi rahalakia muutettiin marraskuun 13. päivänä siten, että valtioneuvosto voi Suomen Pankin esityksestä pitää kellutus oikeuden voimassa toistai- seksi. Valtioneuvosto voi myös peruuttaa Suomen Pankin oikeuden olla noudattamatta vaihteluvälin rajoja, mikäli raha- ja valuuttamarkkinoiden tila sen sallii. Ennen päätöksentekoa valtioneuvoston on kuitenkin pyydettävä Suomen Pankilta lausunto asiasta. Suomen Pankin on tehtävä valtioneuvostolle esitys uusiksi vaihteluvälin rajoiksi tai ryhdyttävä noudattamaan viimeksi vahvistettuja rajoja.

Markan arvoa ei voitu syksyn kuluessa uudestaan kiinnittää. Kellunnan lopettamisen katsottiin edellyttävän, ettei levottomuutta aiheuttavia tekijöitä ole näköpiirissä ja että valuuttavaranto on kasvanut niin suureksi, että kiinteää kurssia on mahdollista puolustaa. Markan arvon kiinnittämistä vaikeutti myös Euroopassa jatkunut epävarmuus.

Kuvio 16.
SUOMEN PANKIN VALUUTTAVARANTO

Vaihtotaseen rahoitus, milj. mk

		I	II	III	IV	I-IV
Kauppatase	4 974	2 059	2 258	4 142	4 169	12 628
A. VAIHTOTASE	-26 696	-8 133	-6 736	-3 528	-4 381	-22 777
B. PÄÄOMANTUONTI	20 292	6 491	5 687	-2 638	3 987	13 528
Lainat (ei-jälkimerkkinakelpoiset)	12 107	-1 281	754	-238	3 034	2 269
Suorat sijoitukset	-5 300	-1 149	-121	-1 067	-1 225	-3 562
Portfoliosijoitukset (osakkeet ja joukkovelkakirjalainat), netto	38 375	3 737	11 774	6 333	14 921	36 765
Muut pääomanliikkeet	-24 890	5 184	-6 720	-7 666	-12 743	-21 945
A.+B. VALUUTTAVARANNON MUUTOS	-6 404	-1 641	-1 049	-6 165	-394	-9 249
Lisätieto: Valtion pääomanliikkeet, netto	22 839	8 004	15 673	8 613	18 335	50 625

Pohjoismaiden keskuspankkien välinen valuuttatukisopimus uudistettiin

Ennen vuodenvaihdetta pohjoismaiset keskuspankit päättivät uudistaa keskinäistä valuuttatukisopimustaan. Sopimuksen ajanmukaistaminen oli jatkoa pohjoismaisten keskuspankkien jo pitkään jatkuneelle valuuttapoliittiselle yhteistyölle. Uusi sopimus tuli voimaan tammikuun 1. päivänä 1993 ja on voimassa toistaiseksi. Se laajentaa olennaisesti aikaisempaa, vuoden 1984 alusta voimaan tullutta sopimusta. Sopimuksen mukaan Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan keskuspankilla on mahdollisuus saada muilta Pohjoismailta valuuttatukea 2 000 milj. ecun ja Islannin keskuspankilla 200 milj. ecun arvosta. Toisaalta niillä on velvollisuus antaa toisilleen tukea 1 000 milj. ecun arvosta ja Islannilla 100 milj. ecun arvosta.

Yhteistyössä mukana olevien keskuspankkien on sopimuksen mukaan suhtauduttava myönteisesti myös näitä määriä suurempiin valuuttatukipyyntöihin. Valuuttatuen ehtona on, että lainanottajamaa on ennen luoton käyttöä ryhtynyt valuutta- ja raho poliittisiin toimenpiteisiin valuuttansa arvon vakaantumiseksi.

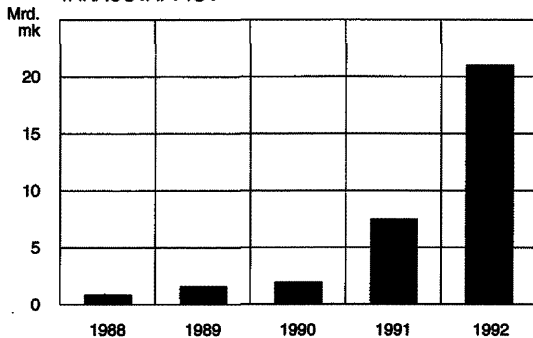
Rahoitusmarkkinat

Pankkien kannattavuus heikkeni

Yleisön kasvavat velanhoitovaikeudet heijastuivat pankkien toimintaan monella tavalla vuonna 1992. Järjestämättömien ja muiden nollakorkoisten saamisten sekä pankkitakaussaamisten määrä oli vuoden 1991 lopussa noin 40 mrd. markkaa ja kasvoi – ilman luottotappiokirjauksia – vuoden 1992 aikana lähes kaksinkertaiseksi. Nämä ongelmasaamiset räsittivät pankkien korkokatetta. Yritysten konkursien lisääntyminen näkyi puolestaan suoraan pankkien luottotappioiden kasvuna. Pankit kirjasiivat luottotappioita vuonna 1992 yhteensä runsaat 21 mrd. markkaa (kuvio 17). Lisäksi vakuusarvojen romahtaminen vaikeutti tilannetta.

Järjestämättömien saamisten kasvun ja suurten varainhankintakustannusten vuoksi pankkien nettomääräiset korkotulot pienenevät edellisvuotisista lähes kolmanneksella. Lisäksi arvopaperikaupan supistuminen vähensi pankkien muita tuloja. Näitä tulojen menetyksiä pankit eivät voineet korvata toimintamenojaan vähentämällä.

Kuvio 17.
TALLETUSPANKKIEN LUOTTO- JA
TAKAUSTAPPIOT

Kahden viime vuoden aikana Suomen Pankki ja hallitus ovat eri tavoin pyrkineet turvaamaan pankkijärjestelmän vakautta ja pankkien mahdollisuuksia myöntää luottoja. Ensimmäinen tähän tähdännyt toimenpide oli Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin otto Suomen Pankin haltuun vuoden 1991 syyskuussa pankin maksuvalmiuden säilyttämiseksi ja luottamuksen palauttamiseksi sen toimintaan. Suomen Pankki joutui toimimaan haltuunottajana, koska Valtion vakuusrahastoa ei tuolloin ollut vielä olemassa. Suomen Pankki merkitsi SKOP:n uusia osakkeita 2 mrd. markan arvosta ja sai omistukseensa 52.91 % SKOP:n osakepääomasta ja siirsi samalla pankin taseesta 12 mrd. markkaa ongelmallisia saamia omistamiinsa erillisiin omaisuushoitoyhtiöihin. Lisäksi Scopulus Oy merkitsi huhtikuussa 1992 SKOP:n pääomatodistuksia 1.5 mrd. markalla. Maaliskuussa 1992 hallitus päätti myöntää kaikille pankeille yhteensä 8 mrd. markkaa pääomatukea. Lisäksi valtio perusti vakuusrahaston hoitamaan ongelmiin joutuvia pankkeja. Pankkijärjestelmän tukemisesta onkin toukokuusta 1992 alkaen vastannut Valtion vakuusrahasto.

Pankkijärjestelmää tuettiin

Jo vuoden 1992 alussa oli nähtävissä, että pankkien tappiot kasvavat tuntuvasti vuoden aikana ja että niiden vakavaraisuus heikkenee merkittävästi. Vakavaraisuuden huononeminen lähelle talletuspankkilain mukaista vähimmäisrajaa heikentää pankin luottokelpoisuutta ja kasvattaa siten pankin varainhankinnan kustannuksia. Pitääkseen vakavaraisuutensa vaaditutasoisena pankin on joko supistettava nettomääräisesti saamiaan tai taseen ulkopuolisia sitoumuksiaan tai saatava uutta omaa pääomaa markkinoilta. Pankkien luotonannon supistuminen puolestaan vähentäisi entisestään talouden toimeliaisuutta.

Tämän luottolamaksi kutsutun ilmiön estämiseksi valtioneuvosto asetti tammikuussa työryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotukset pankkitoiminnan edellytysten turvaamiseksi ja parantamiseksi. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin pankinjohtaja Sirkka Hämäläinen Suomen Pankista. Pankkien toimintaedellytysten parantamiseen tähdännyt toimenpidekokonaisuus julkistettiin maaliskuussa.

Lähes kaikille pankeille uutta pääomaa

Vahvistaakseen pankkien vakavaraisuutta valtio tarjoutui tekemään pankkeihin yhteensä 8 mrd. markan pääomasijoituksen. Kaikilla pankeilla oli vakavaraisuudestaan riippumatta yhtäläinen oikeus saada pääomasijoituksesta osuus, joka määräytyi pankkien riskipainotettujen saamisten suhteessa.

Pankeille annettiin kaksi määräaika, joihin mennessä niiden oli ilmoitettava, aikovatko ne ottaa tuen vastaan. Ensimmäiseen määräaikaan eli elokuun puoliväliin mennessä 4 liikepankkia ja 53 säästöpankkia oli hakenut pääomatukea yhteensä 4.6 mrd. markkaa. Liikepankeista 2, säästöpankeista 14 ja osuuspankeista 57 haki yhteensä 3.3 mrd. markan osuuttaan pääomasijoituksesta ennen toisen määräajan umpeutumista joulukuussa.

Valtion pääomasijoitus luetaan pankin ensisijaiseksi omaksi pääomaksi. Jos pankilla on voitonjakokelpoisia varoja, sen tulee maksaa pääomasijoitukselle tuottoa, joka aluksi vastaa valtion omia jälleenerahoituskustannuksia. Myöhemmin tuotto kasvaa asteittain. Valtiolla on mahdollisuus vaihtaa pääomasijoituksensa pankin äänivaltaisiksi osakkeiksi, jos tuen vastaanottanut pankki jättää kolmen vuoden ajan koron maksamatta tai jos pankin vakavaraisuus huononee lain edellyttämää heikommaksi.

Pankki voi käyttää valtion pääomasijoitusta tappioiden kattamiseen yhdessä osakepääoman kanssa vasta sen jälkeen, kun se on käyttänyt vapaan oman pääomansa ja vararahastonsa. Konkurs-sitilanteessa valtion pääomasijoituksen etuoikeus on huonompi kuin pankin muiden velkojen, mutta parempi kuin pankin osakkeiden. Pankki saa jakaa osinkoa vain siinä tapauksessa, että sen varat riittävät siihen valtion sijoitukselle suoritettavan täyden koronmaksun jälkeen.

Peruskorkosidonnaisia luotto- ja talletuskorkoja muutettiin epäsymmetrisesti

Pankkien tukipakettiin sisältyi myös Suomen Pankin peruskoron korotus yhdellä prosenttiyksiköllä eli 9.5 prosenttiin toukokuun alusta lähtien. Suomen Pankki kuitenkin edellytti, että ainoastaan matalakorkoisten peruskorkosidonnaisten luottojen korkoja nostettaisiin. Peruskoron noston yhteydessä edellytettiin nimenomaan, että korotus ei koske lainoja, joiden korko jo on 12 prosenttia tai enemmän.

Luottokorkoja, jotka olivat 11 ja 12 prosentin välillä, suositettiin korotettavan enintään 12 prosenttiin.

Pyrkimyksenä oli pienentää markkina- ja peruskorkosidonnaisten lainojen välistä korkoeroa. Markkinakorkojen oleellisesta kohoamisesta huolimatta peruskorko on pysynyt usean vuoden ajan lähes muuttumattomana. Tämä on johtanut siihen, että useimmat peruskorkosidonnaiset luotot ovat jääneet hyvin matalakorkoisiksi viime vuosina myönnettyihin luottoihin verrattuina.

Peruskoron noston myötä kallistuneihin lainoihin kuului suuri osa korkotukiluotoista. Valtio otti vastatakseen tärkeimpien korkotukiluottojen lisäkoroista 50%. Lisäksi valtio päätti myöntää 50-prosenttisen valtiantakauksen niille olemassa oleville korkotuki- ja kattokorkoluotoille, joilla ennestään ei ollut valtiantakausta. Näin pankkien pääomaa vapautui muuhun luotonantoon.

Peruskoron nostolla pyrittiin kasvattamaan pankkien kaventuneita korkomarginaaleja. Talletusten siirrettyä enenevästi korkeakorkoisille tileille pankkien markkamääräinen varainhankinta on kallistunut. Peruskorkoa nostettaessa pidettiin oleellisen tärkeänä, että pankkien varainhankinnan kustannukset eivät samalla kasvaisi. Siksi verottomien talletusten korot pidettiin ennallaan muuttamalla talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslaskia sekä tulo- ja varallisuusverolakia. Käyttelytilien veroton enimmäiskorko säädettiin 4.5 prosentiksi ja peruskorosta riippumattomaksi.

Verottomien 24 kuukauden määräaikaistalletusten enimmäiskorko alennettiin kaksi prosenttiyksikköä pienemmäksi kuin peruskorko, kun se aikaisemmin oli ollut yhden prosenttiyksikön pienempi. Verottomien talletuskorkojen enimmäisrajat eivät siten muuttuneet peruskoron noususta huolimatta. Samalla talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslaskia jatkettiin yhdellä vuodella vuoden 1993 loppuun.

Talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslaskia muutettiin vielä uudelleen lokakuussa siten, että pankeille tehtiin mahdolliseksi tarjota 36 kuukauden verottomia määräaikaistalletuksia vuoden 1993 loppuun korolla, joka oli enintään peruskorko vähennettynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Samalla mahdollisuutta tehdä verottomia 24 kuukauden talletuksia jatkettiin vuoden 1994 loppuun.

Kassavarantotalletusten korkoa muutettiin

Pankkien kannattavuuden tukemiseksi eduskunnan pankkivaltuusto päätti nostaa pankkien kassavarantotalletuksille maksettavaa korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä huhtikuun alusta lähtien. Korotuksen jälkeen korko oli kolmen kuukauden heliborkorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä, mutta ei kuitenkaan alle 8 %. Joulukuussa näille talletuksille maksettavaa korkoa päätettiin alentaa. Vuoden 1993 alusta lukien korko on kolme prosenttiyksiköä alle kolmen kuukauden heliborkoron, kuitenkin vähintään 8 %.

Valtion vakuusrahasto perustettiin

Pankkien toimintaedellytysten parantamiseen tähdännyt työryhmä suositteli jo muutenkin suunnitelluvaiheessa olleen valtion oman vakuusrahaston perustamista viipymättä. Laki vakuusrahastosta tuli voimaan huhtikuussa, ja rahasto aloitti toimintansa toukokuun alussa. Samassa yhteydessä pankkien omien vakuusrahastojen kannatusmaksun vähimmäismäärä korotettiin viisinkertaiseksi eli 0.05 prosenttiin pankkien yhteenlasketusta taseesta. Enimmäismäärä kaksinkertaistettiin yhteen prosenttiin taseesta.

Valtion vakuusrahaston johtokunnassa on edustajat valtiovarainministeriöstä, pankkitarkastusvirastosta, Suomen Pankista ja rahastoon kuuluvista pankeista. Rahaston tukitoimista päättää johtokunnan jaosto, johon kuuluvat valtiovarainministeriön, pankkitarkastusviraston ja Suomen Pankin edustajat. Käytännön tehtäviä hoitaa sivutoiminen asiamies. Valtion vakuusrahastolla ei ole omaa pysyvää henkilöstöä. Se voi käyttää tehtäviensä hoitamiseen pankkitarkastusviraston ja Suomen Pankin henkilökuntaa.

Vakuusrahaston tehtävänä on turvata talletuspankkien vakaa toiminta ja tallettajien saamiset. Hallitus vahvisti kannanotossaan 6.8.1992, että valtiovalta turvaa pankkijärjestelmän vakaan toiminnan nimenomaan vakuusrahaston kautta.

Vakuusrahastolla on oikeus myöntää tukilainoja ja takauksia pankkien omille vakuusrahastoille. Se voi antaa tukea myös suoraan pankille merkitsemällä sen osakkeita ja osuuksia. Lisäksi se voi taata pankin ottamia lainoja ja myöntää pankille muutakin rahoitustukea. Toimintaansa varten rahastolla on mahdollisuus ottaa lainaa. Rahaston

myöntämien lainojen ja muun rahoitustuen sekä taakusten yhteismäärä saa olla enintään 20 mrd. markkaa.

Valtion vakuusrahaston myöntämään tukeen voi liittyä huomattavasti tiukempia ehtoja kuin valtion 8 mrd. markan pääomasijoitukseen, koska rahaston myöntämä tuki on tarkoitettu nimenomaan vaikeuksissa oleville pankeille. Vakuusrahasto voi myöntää tukea vain, mikäli se on tarpeen pankkijärjestelmän vakauden tai yksittäisen pankin tallettajien saamisten turvaamiseksi. Pankkituen ehtoista päätetään tapauskohtaisesti, mutta päätösten on perustuttava Valtion vakuusrahaston hallintoneuvoston lokakuussa hyväksymiin tukitoimien yleisiin periaatteisiin.

Valtion vakuusrahaston tukitoimien yleiset periaatteet koskevat tukitoimien tarkoitusta, toimille asetettavia yleisiä vaatimuksia, pankkituen muotoja, tuen hakemista ja siinä yhteydessä vaadittavia tietoja, tukihakemuksien käsittelyä, tukitoimien rahoitusta ja tukipäätösten ehtojen noudattamisen valvontaa. Pankkitukea myönnettäessä otetaan huomioon seuraavat yleiset vaatimukset:

1. Pankkituki on avointa ja julkista.
2. Pankkituen houkuttelevuus ja julkisten varojen sitoutuminen pyritään minimoimaan. Tuettavan pankin omistajien taloudellinen vastuu pyritään toteuttamaan niin laajalti kuin mahdollista.
3. Tuen ehoilla pyritään edistämään pankkijärjestelmän tehokkuutta ja tarvittavia rakenneuutoksia.
4. Tukitoimien kilpailua vääristävä vaikutus pyritään minimoimaan.
5. Julkisen vallan mahdollisuudet valvoa tuettavan pankin tervehdyttämistä varmistetaan.
6. Tuettavan pankin johdon palvelussuhteen ehtojen on oltava kohtuullisia.

Yleisten periaatteiden tarkoitus on antaa johtokunnan jaoston toiminnalle suuntaviivat, ja siksi ne eivät välttämättä ole täysin kattavat. Niiden avulla pyritään myös varmistamaan tukiohjelmien yhdenmukaisuus ja tasapuolisuus.

Valtion vakuusrahastoa koskeva laki muuttumassa

Tarve lisätä Valtion vakuusrahaston lainanottovaltuuksia sekä rahaston käytännön päätöksenteossa ilmenneet ongelmat johtivat rahastosta annetun lain

muutosesityksen jättämiseen eduskunnalle tammi-kuun 1993 alussa.

Lakiesityksessä esitettiin Valtion vakuusrahaston siirtämistä eduskunnan alaisuudesta valtioneuvoston alaisuuteen. Pankkitarkastusviraston ja Suomen Pankin edustajat eivät enää olisi lain määrääminä edustajina rahaston johtokunnassa, koska heidän osallistumisensa tukipäätösten tekemiseen on osoittautunut ongelmalliseksi esteellisyyssyistä.

Hallituksen esityksessä ehdotettiin myös, että rahaston valtuuksia myöntää tukea lisättäisiin 20 mrd. markasta 50 mrd. markkaan. Samalla lakia olisi muutettu siten, että Valtion vakuusrahasto olisi voinut ostaa tukemansa pankin omaisuutta erityisen omaisuudenhoitoyhtiön välityksellä.

Eduskunta ei hyväksynyt perustuslainsäätämisyjärjestystä edellyttäneitä lakia säädettäväksi kiireellisenä. Sen vuoksi hallitus esitti pankkituen rahoituksen järjestämistä lisäbudjetin avulla. Samalla valmisteltiin erillinen lakiesitys Valtion vakuusrahaston hallinnon uudistamiseksi.

Valtion vakuusrahaston tukitoimet

SKOP Suomen Pankilta Valtion vakuusrahastolle

Suomen Pankin toimet SKOP:n tervehdyttämiseksi 19.9.1991 tapahtuneen haltuunoton jälkeen ovat olleet sellaisia, joista Valtion vakuusrahaston olisi tullut vastata, jos se olisi tuolloin ollut olemassa. Eduskunnan pankkivaltuusto hyväksyi kesäkuussa 1992 kaupan, jolla Suomen Pankin omistama Scopulus Oy myi hallussaan olleet SKOP:n 2 mrd. markan nimellisarvoiset osakkeet sekä SKOP:n 1.5 mrd. markan nimellisarvoiset pääomatodistukset yhteensä 1.5 mrd. markalla Valtion vakuusrahastolle. Vuoden lopussa Valtion vakuusrahasto myönsi SKOP:lle pääomatukea 1.5 mrd. markkaa. SKOP:n siirtyminen Suomen Pankilta vakuusrahaston omistukseen heijasti uutta vastuunjakoa rahaston perustamisen jälkeen.

SKOP:n kriisin selvittämisestä on aiheutunut Suomen Pankille yhteensä 4.3 mrd. markan pääomamenetykset. Tästä 2.6 mrd. markkaa kirjattiin vuoden 1991 tappioksi ja 1.7 mrd. markkaa aktivoitiin vuoden 1992 taseeseen poistettavaksi myöhemmin. Lisäksi saamatta jääneet laskennalliset korkotuotot olivat vuoden 1992 loppuun mennessä noin 1 mrd. markkaa. Suomen Pankin omistamiin

omaisuudenhoitoyhtiöihin on edelleen sitoutuneena rahoitusta noin 9.5 mrd. markkaa ja takauksia runsaat 0.6 mrd. markkaa.

Suomen Säästöpankin tukeminen

Kesäkuussa useiden säästöpankkien tilanne muodostui niin vaikeaksi, etteivät ne kyenneet jatkamaan toimintaansa ilman julkista tukea. Valtion vakuusrahasto päätti tällöin myöntää pääomatukea yhteensä 7.2 mrd. markkaa 41 säästöpankista muodostettavalle Suomen Säästöpankille (SSP). SSP aloitti toimintansa syyskuussa. Ennen tukipäätöksen toimeenpanoa pankin oli esitettävä rahastolle tervehdyttämishjelma.

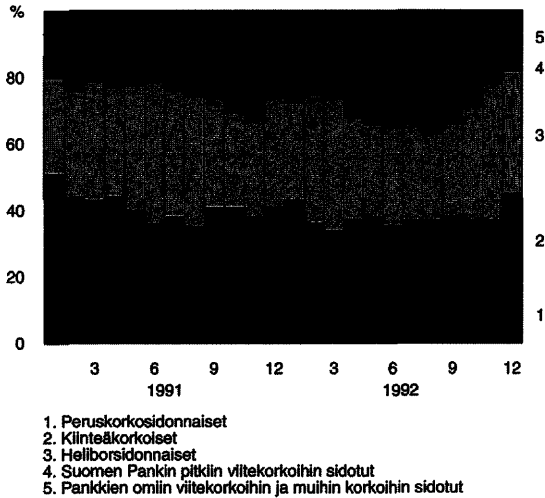
Tuen ehtona oli myös, että SSP muutetaan osakeyhtiöksi ja että pääomatodistukset voidaan vaihtaa osakkeiksi. Pankin muututtua joulukuussa osakeyhtiöksi Valtion vakuusrahasto merkitsi SSP:n osakkeita, pääomatodistuksia ja vastuudebentuurilainan. Valtion vakuusrahastolle tuli lisäksi oikeus nimittää edustajansa pankin hallintoelimiin. SSP:n johtokuntaan valittiinkin yksi ja hallintoneuvostoon viisi rahaston edustajaa.

Vuoden lopussa Valtion vakuusrahasto myönsi Suomen Säästöpankille jälleen 4.7 mrd. markkaa pääomatukea, jotta pankin vakavaraisuus pysyisi kansainvälisten vaatimusten mukaisena. Aikaisemmat pääomatuet mukaan lukien rahasto on myöntänyt Suomen Säästöpankille tukea yhteensä 11.9 mrd. markkaa. Tästä osakepääoman osuus on 2.9 mrd. markkaa, pääomatodistusten osuus 7.1 mrd. markkaa, vastuudebentuurilainan osuus 1.4 mrd. markkaa sekä Säästöpankkien Vakuusrahaston kautta myönnetyn tukilainan osuus 500 milj. markkaa. Säästöpankkien Vakuusrahasto myönsi viime mainitun edelleen avustuksena SSP:lle. Tehtyjen osakemerkintöjen jälkeen Valtion vakuusrahaston osuus SSP:n osakkeista ja äänivallasta on noin 99 %.

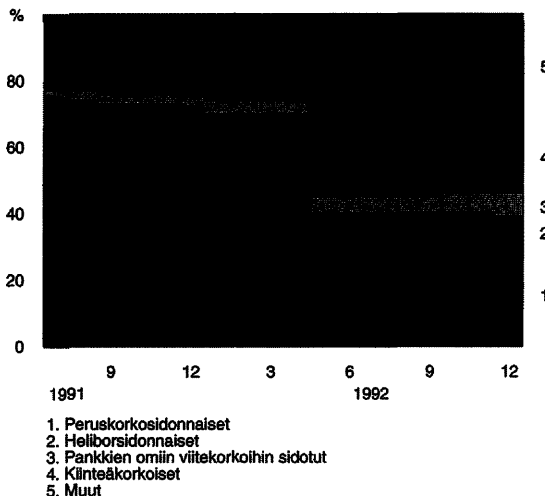
STS-Pankki fuusioitiin Kansallis-Osake-Pankkiin

Valtion vakuusrahasto oli niin ikään kiinteästi mukana Kansallis-Osake-Pankin ja STS-Pankin välisissä neuvotteluissa, joiden tuloksena STS-Säätiö myi omistamansa STS-Pankin osakkeet KOP:lle marraskuun lopussa. Valtion vakuusrahasto ja KOP allekirjoittivat samalla aiesopimuksen, jonka mukaan ne perustaisivat yhdessä omaisuudenhoitoyhtiön, joka ottaisi hoitaakseen STS-Pankin noin

Kuvio 18.
PANKKIEN UUSIEN MARKKALUOTTOJEN
KORKOSIDONNAISUUDET

Kuvio 19.
PANKKIEN MARKKATALLETUSKANNAN KORKO-
SIDONNAISUUDET

2 200 milj. markan suuruisen ongelmalainakannan. Tarkoitus oli, että Valtion vakuusrahasto olisi merkinnyt yhtiön osakepääomasta 90 % ja KOP 10 %. Koska eduskunta ei hyväksynyt vakuusrahastolain muuttamista niin, että Valtion vakuusrahasto olisi voinut omistaa tällaisen omaisuudenhoitoyhtiön osakkeita, tämä osa fuusiosopimuksesta neuvoteltaneen lähiaikoina uudelleen. Liikepankkien ja Posti-pankki Oy:n vakuusrahasto ilmoitti marraskuussa osallistuvansa kertyneillä varoillaan eli noin 300 milj. markalla STS-Pankin ongelmien hoitoon.

Talletusten markkinakorkoisuus lisääntyi, ja pankkien rationalisointipaineet kasvoivat

Talouden toimeliaisuuden heikkeneminen ja korkea korkotaso supistivat yleisön luotonkysyntää. Pankkien ongelmat puolestaan vaikeuttivat luotonantot. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta pankkien luotonanto yleisölle supistui. Pankkien yhteenlaskettu tase säilyi lähes ennallaan, vaikka markan arvon heikkeneminen nosti valuuttamääräisten saamisten ja velkojen markka-arvoja.

Pankkien uusista luotoista sidotaan peruskorkoon käytännössä enää ainoastaan korkotuki- ja kattokorkoluotot. Sen vuoksi peruskorkosidonnaisen uusien luottojen osuus supistui entisestään vuonna 1992 (kuvio 18). Uudesta luotonannosta yhä suurempi osa sidottiin pankkien omiin viitekorkoihin. Sen sijaan markkinaehtoisten heliborkorkojen ja pitkäaikaisten korkojen käyttö viitekorkoina väheni. Kiinteäkorkoiset luotot ovat pääasiassa vekseliluottoja, ja niiden osuus on säilynyt ennallaan vuodesta 1990. Koko lainakannan peruskorkosidonnaisuus on jatkuvasti supistunut, mutta oli vuoden päättyessä silti vielä 44 %.

Pankkien markkinaehtoisten lähdeverollisten talletusten osuus kasvoi edellisvuotisesta (kuvio 19). Selvä peruskorkosidonnaisen talletusten väheneminen toukokuussa johtui siitä, että toukokuun alusta lähtien verottomien käyttelytilien korko ei ollut enää peruskorkosidonnainen, vaan ylin sallittu veroton korko määritellään tulo- ja varallisuusverolaissa. Lokakuussa voimaan tullut talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain muutos aiheutti sen, että talletuksia siirtyi jonkin verran markkina-korkoisilta peruskorkosidonnaisille tileille.

Pankkien markkavarainkäytön ja -hankinnan keskikorkojen välinen erotus eli korkomarginaali

kasvoi hieman vuonna 1992 (kuvio 20). Korkomarginaali ei kuitenkaan kerro korkojen vaikutuksesta pankkien korkokatteeseen, koska siinä eivät näy järjestämättömistä saamisista aiheutuneet koronmenetykset.

Pankkien toiminnan tehostaminen ja toimintakustannusten pienentäminen ovat tulleet entistä tärkeämmiksi pankkien kannattavuuden heikentyessä. Tehostaakseen toimintaansa pankit ovat purkaneet säännöstelyaikana rakentamaansa ylikapasiteettia. Vuoden 1992 aikana pankkien konttoreiden lukumäärä väheni lähes 300:lla. Pankit myös vähensivät henkilökuntaansa noin 3 000 hengellä. Vaikka paikallispankkien lukumäärä pieneni selvästi fuusioiden kautta, niiden konttoreiden määrä supistui vain vajaat 10 %.

Arvopaperimarkkinoiden toimintaedellytyksiä kehitettiin

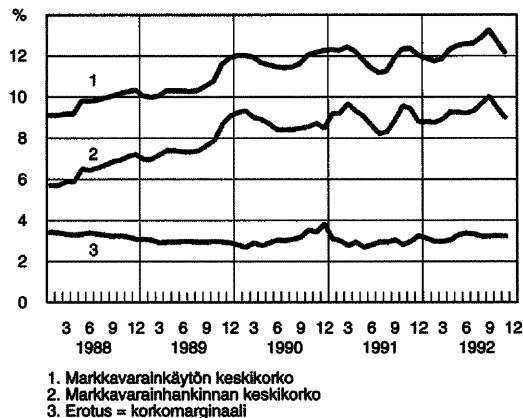
Suomen Pankin, valtion ja viiden suurimman liikepankin kesäkuussa 1989 perustaman Helsingin Rahamarkkinakeskus Oy:n säännöt hyväksyttiin lokakuussa 1991, ja keskuksen selvitysjärjestelmä otettiin käyttöön huhtikuun lopussa 1992. Rahamarkkinakeskuksen tehtävänä on tarjota säilytys- ja selvityspalveluita paperittomille arvo-osuuksille. Järjestelmään on sisällytetty toistaiseksi sijoitustodistukset ja valtion velkasitoumukset. Vuonna 1993 rahamarkkinakeskuksen on tarkoitus laajentaa toimintansa myös joukkovelkakirjoihin.

Pörssi-yhtiöiden siirtyminen arvo-osuusjärjestelmään alkoi toukokuussa 1992. Vuoden 1992 aikana Suomen Osakekeskusrekisteri Osuuskunnan rekisteröintijärjestelmään siirrettiin kahdeksan pörssi-yhtiön osakkeet. Näiden yhtiöiden osuus Helsingin Arvopaperipörssin osakevaihdoista vuonna 1992 oli 35 %. Lisäksi arvo-osuusjärjestelmään siirtyi yksi OTC-listan sekä yksi meklarilistan yhtiö.

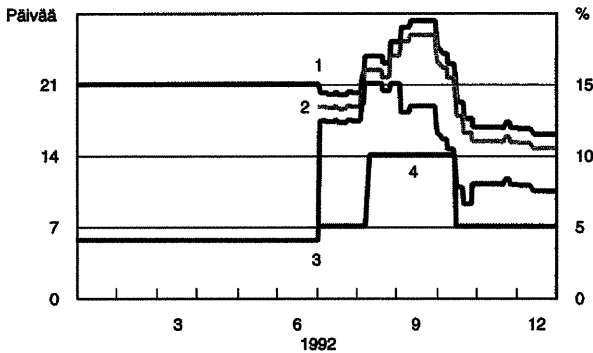
Osana pankkitukea hyväksyttiin keväällä 1992 lakiesitys, jonka perusteella osakkeiden pörssi-kauppojen yhden prosentin leimavero poistettiin. Laki astui voimaan toukokuun 1992 alussa. Myös johdannaiskauppojen eli optioiden ja termiinisopimusten leimavero kumottiin. Marraskuun alussa vapautettiin niin ikään OTC-listalla olevien arvopapereiden myynti leimaverosta.

Kesällä Suomeen luotiin valtion viitelainojen markkinatakausjärjestelmä. Viisi suomalaista liike-

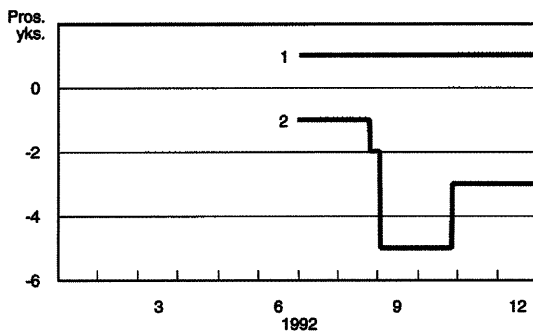
Kuvio 20. PANKKIEN MARKKAVARAINKÄYTÖN JA -HANKINNAN KESKIKORKO SEKÄ NIIDEN EROTUS

Kuvio 21.
SUOMEN PANKIN MAKSUVALMIUSJÄRJESTELMÄ

1. Maksuvalmiusluoton korko (ennen 3.7.1992 päiväluottokorko)
2. Huutokauppakorko
3. Päivätalletuskorko
4. Maksuvalmiusluoton maturiteetti, päivää (vasen asteikko)

1. Maksuvalmiusluoton koron ja huutokauppakoron ero
2. Päivätalletuskoron ja huutokauppakoron ero

pankkia (KOP, OKO, PSP, SKOP ja SYP) solmi kesäkuun lopussa valtiokonttorin kanssa sopimuksen valtion lainojen emissioiden järjestämisestä ja jälkimarkkinoiden ylläpidosta. Markkinatakaajina toimivat pankit sitoutuivat osallistumaan valtion viitelainojen eli sarjaobligatiolainojen ja asuntorahaston obligaatiolainojen tarjouskilpailuihin ja antamaan viitelainoista kaksipuolisen sitovan hintanoteerauksen toisille markkinatakaajille ja sitovan ostonoteerauksen asiakkaille. Suomen Pankki ja markkinatakaajat allekirjoittivat elokuussa sopimuksen markkinatakaajien käyttäytymissäännöistä valtion lainojen jälkimarkkinoilla. Markkinatakausjärjestelmän avulla valtiokonttori, markkinatakaajat ja Suomen Pankki pyrkivät lisäämään suomalaisten joukkovelkakirjamarkkinoiden likviditeettiä.

Rahoitusmarkkinoiden toimintaympäristö uudistui

Maksuvalmiusjärjestelmä käyttöön heinäkuussa

Heinäkuun 3. päivästä lähtien Suomen Pankin siihenastinen päivämarkkinajärjestelmä korvattiin uudella maksuvalmiusjärjestelmällä (kuvio 21). Maksuvalmiusjärjestelmä koostuu päivätalletuksista ja maksuvalmiusluotoista. Sekä talletus- että luottokorot ovat entistä lähempänä markkinakorkoja ja muuttuvat markkinakorkojen myötä. Lisäksi maksuvalmiusluoton maturiteettia voidaan muuttaa Suomen Pankin päätöksellä yhdestä päivästä aina neljään viikkoon.

Päivätalletuskorko sekä maksuvalmiusluotosta perittävä korko sidottiin Suomen Pankin rahamarkkinoiden tarjouskilpailussa syntyvään huutokauppakorkoon. Huutokauppakorko määräytyy joko pankkien korkoja ja likviditeetin määriä koskevien tarjousten perusteella tai siten, että Suomen Pankki määrää koron; jälkimmäisessä tapauksessa pankkien tarjoukset koskevat vain määriä. Kulloinkin voimassa oleva huutokauppakorko samoin kuin talletus- ja luottokoron marginaalit sekä luoton maturiteetti ovat jatkuvasti esillä sähköisissä tietojärjestelmissä.

Aluksi päivätalletuskorko oli yhden prosenttiyksikön pienempi ja maksuvalmiusluoton korko yhden prosenttiyksikön suurempi kuin huutokauppakorko. Päivätalletuskorko nousi siten 4 prosentista 13,5 prosenttiin. Tämä lisäsi pankkien haluk-

kuutta pitää päivätalletuksia Suomen Pankissa. Tätä vaikutusta vahvisti se, että pankit odottivat korkojen nousevan syksyllä. Päivätalletusten määrä ylitti elokuun puolivälin jälkeen 10 mrd. markan rajan ja pysyi suurena aina syyskuun alkuun saakka.

Vähentääkseen päivätalletuksia Suomen Pankki laajensi päivätalletus- ja huutokauppakoron välisen eron ensin elokuun lopulla kahdeksi ja syyskuun 3. päivänä viideksi prosenttiyksiköksi. Kellutuksen jälkeen pankkien päivätalletukset supistuivat 1–3 mrd. markkaan, minkä vuoksi päivätalletus- ja huutokauppakoron ero kavennettiin kolmeksi prosenttiyksiköksi lokakuun lopulla.

Maksuvalmiusluoton laina-aika oli aluksi 7 päivää, mutta elokuun 10. päivänä se pidennettiin 14 päiväksi ja lyhennettiin jälleen 7 päiväksi lokakuun puolivälissä. Maksuvalmiusluottoja käytettiin loppuvuoden aikana ja myös syyskuun alun epävakaaassa tilanteessa. Järjestelmä on siten tarkoituksensa mukaisesti ollut pankeille ainoastaan viime käden rahoituslähde.

Rahoituslaitoksia koskeva lainsäädäntö uudistui jälleen

Ammattimaista rahoitustoimintaa säätelevä rahoitustoimintalaki tuli voimaan vuoden 1992 alussa. Ammattimaiseksi katsotaan toiminta, jossa omaan lukuun tarjotaan rahoitusta yleisöltä hankituin, takaisinmaksettavin varoin (mm. luottokortti- ja laskusaamisten sekä osamaksukaupan rahoitus). Lakia ei kuitenkaan sovelleta talletuspankkien harjoittamaan rahoitustoimintaan, joka kuuluu talletuspankkilain piiriin. Ammattimaisen rahoitustoiminnan harjoittaminen on luvanvaraista. Rahoitustoimintaa tämän lain mukaan harjoittavan luottolaitoksen vakavaraisuus määritellään samalla tavalla kuin talletuspankin vakavaraisuus. Rahoitustoimintalaki jäänee kuitenkin välivaiheeksi. Euroopan talousaluetta (ETA) koskevan sopimuksen astuessa voimaan kaikkien luottolaitosten, mukaan lukien talletuspankit, toimintaa on tarkoitus säädellä uudella luottolaitostoimintalailla.

Luottolaitostoimintalakia ja eräiden siihen liittyvien lakien uudistusta sekä lakia ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa valmisteli rahoituslainsäädännön tarkastamistoimikunta. Toimikunta esitti tammikuussa valmistuneessa mietinnössään, että kaikki luotto- ja rahoituslaitokset kuuluisivat yhden, sisällöltään yh-

tenäisen ammattimaista rahoituksen tarjoamista koskevan luottolaitostoimintalain piiriin. Tämä laki, joka korvaa vuoden 1991 alussa voimaan tulleen talletuspankkilain ja vuoden 1992 alussa voimaan tulleen rahoitustoimintalain, yhdenmukaistaa ETA-sopimuksen edellyttämällä tavalla Suomen rahoituslainsäädännön Euroopan yhteisöjen pankkidirektiivien kanssa. Laki on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa. Lakiin sisältyvät yhden toimiluvan ja kotivaltiovalvonnan periaatteet. Muut merkittävimmät muutokset koskevat toimiluvan saannin edellytysten tarkentamista, omistusrajoitusten lieventämistä, kirjanpitoa, valvonnan yhtenäistämistä sekä asiakasriskin rajoittamista.

Lakiesityksen mukainen vakavaraisuuslaskennan kiristymisen aiheuttaa pankeille lisäkustannuksia. Saamiset, joista suomalainen vakuutuslaitos vastaa, siirtyvät toisesta riskiryhmästä neljanteen riskiryhmään. Säästöpankeille ja etenkin osuuspankeille se merkitsee oman pääoman lisätarvetta, koska nämä pankit ovat vakuuttaneet osan luottokannastaan keskinäisissä vakuutusyhtiöissään. Oman pääoman lisätarvetta aiheuttavat myös arvonkorotusrahaston siirtyminen ensisijaisesta omasta pääomasta toissijaiseen sekä omaan pääomaan luettavien varausten määrän vähentyminen. Pankeille, jotka eivät täytä vakavaraisuusvaatimusta ETA-sopimuksen voimaan tullessa, on varattu aikaa sopeutua uusiin säännöksiin 1.1.1995 asti.

Hallituksen luottolaitostoimintaa koskevassa esityksessä suurten asiakasriskien yhteismäärää rajoitetaan siten, että se voi olla enintään kahdeksan kertaa luottolaitoksen omien varojen määrä. Asiakasriskiä pidetään suurena, kun se on vähintään 10 % luottolaitoksen omista varoista. Suurten asiakasriskien rajoittamisesta pankeille aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida. Sopeutumisongelmia helpottaa kuitenkin melko pitkä eli vuoden 2001 loppuun ulottuva siirtymäaika. Pienille pankeille sopeutumisajaka on annettu aina vuoden 2006 loppuun. Pieniksi katsotaan pankit, joiden oma pääoma on enintään 43 milj. markkaa.

Luottolaitosten omistusrajoituksia lievennetään lakiesityksessä. Voimassa olevassa talletuspankkilaisissa on pankkien oikeus omistaa muuta kuin pankkitoimintaa harjoittavien yhtiöiden osakkeita ja osuuksia rajoitettu 10 prosenttiin sijoituskohteen osakkeista ja osuuksista tai niiden tuottamista äänistä. Esityksessä luottolaitostoiminta-

laiksi sen sijaan rajoitetaan luottolaitosten oikeutta omistaa osakkeita ja osuuksia siten, että yli 10 prosentin omistukset muuta kuin luottolaitostoimintaa harjoittavassa yrityksessä saavat olla enintään 15 % luottolaitoksen omista varoista. Lisäksi tällaiset omistukset saavat olla yhteensä enintään 60 % luottolaitoksen omista varoista.

Lakiesityksessä ei rajoiteta ulkomaalaisen oikeutta omistaa suomalaisen luottolaitoksen osakkeita. Pankkitarkastusvirastolle on kuitenkin ilmoitettava etukäteen, jos vähintään 10 prosentin osuus tai äänivalta luottolaitoksen osake- tai osuus pääomasta on siirtymässä yhden omistajan haltuun. Lakiesityksessä ei tehdä eroa koti- ja ulkomaisen osuudenhankkijan välillä. Pankkitarkastusvirastolla on mahdollisuus kuitenkin jälkikäteen puuttua osuuden hankintaan, mikäli on todennäköistä, että omistuksen muutos haittaisi luottolaitoksen varoisten ja terveiden liikeperiaatteiden mukaista toimintaa.

Samanaikaisesti luottolaitostoimintalain kanssa tulee voimaan laki ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa. Se sisältää ETA-sopimuksen periaatteet, joiden mukaan vain muusta kuin sopimusvaltiosta oleva luottolaitos tarvitsee Suomessa myönnetyn toimiluvan sivukonttorin perustamiseen. Sopimusvaltiosta oleva luottolaitos voi perustaa sivukonttorin Suomeen ilman erillistä toimilupaa. Lisäksi ainoastaan ETA-valtiosta oleva luottolaitos voi tarjota vapaasti palveluja Suomessa.

Kirjanpitolain muutos tuli voimaan vuoden 1993 alussa, mutta vanhoja säädöksiä voidaan soveltaa viimeistään 30.4.1993 päättyvällä tilikaudella. Tilinpäätöstä koskevat säännökset yhdenmukaistettiin Euroopan yhteisöjen lainsäädännön kanssa. Lakia sovelletaan myös pankkeihin ja muihin luottolaitoksiin, mutta niitä koskevat erityismääräykset sisältyvät luottolaitostoimintalakiin.

Laki säästöpankin muuttamisesta osakeyhtiömuotoiseksi pankiksi tuli voimaan marraskuussa. Säästöpankki voi lain mukaan muuttua joko osakeyhtiömuotoiseksi säästöpankiksi tai liikepankiksi. Lain tarkoitus on yhdenmukaistaa säästö- ja liikepankkien mahdollisuudet hankkia omaa pääomaa. Säästöpankin toimintaa jatkavan pankin osakepääoma muodostetaan peruspääomasta ja vararahastosta. Pankin osakkeet luovutetaan yhdelle tai useammalle säätiölle, jonka pääasiallisena tarkoituksena on edistää säästämistä. Säästöpankkien toi-

minnan perusteita ja erityispiirteitä muutettiin vain sen verran kuin oli välttämätöntä.

Arvopaperimarkkinalainsäädäntöä kehitettiin

Ulkomaalaiset saivat oikeuden hankkia suomalaisten sijoitusrahastojen osuuksia, kun sijoitusrahastolain muutos tuli voimaan vuoden 1992 alussa. Ulkomaalaisille tuli näin mahdollisuus välillisesti sijoittaa sidottuihin osakkeisiin. Uusi sijoitusrahastolaki, joka noudattaa EY:n sijoitusrahastodirektiivejä, on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

Euroopan talousaluetta koskevasta sopimuksesta arvopaperimarkkinalainsäädäntöön aiheutuvat muutostarpeet selvitettiin joulukuussa 1991 valmistuneessa arvopaperimarkkinatoimikunnan mietinnössä.

Markkinapaikkatyöryhmä sai työnsä päätökseen huhtikuussa 1992. Muistiossaan työryhmä tarkasteli julkisen kaupankäynnin käsitettä markkinoiden kehityksen ja lainsäädännön kehittämisen kannalta. Työryhmä ehdotti, että liikkeeseenlaskijan tiedonantovelvollisuus ja sisäpiirin sääntely ulotetaan pääosin myös rahamarkkinoihin. Arvopaperimarkkinaista ehdotettiin poistettaviksi säännökset, joilla pörssi-arvopaperien julkinen kaupankäynti on rajoitettu yhteen kotimaiseen markkinapaikkaan. Samoin ehdotettiin poistettavaksi rajoitukset, joiden perusteella arvopaperipörssi ei voi toimia muun julkisen kaupankäynnin järjestäjänä pörssikaupan ohella. Edelleen ehdotettiin, että oikeus arvopapereita koskevien tarjousten välittämisen markkinointiin olisi vain arvopaperivälittäjällä. Ehdotukset on tarkoitus saattaa voimaan yhdessä arvopaperimarkkinatoimikunnan ehdotusten kanssa.

Kaikki arvopaperimarkkinoita koskevat lakiehdotukset on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti ETA-sopimuksen kanssa.

Pääomatulojen verotus uudistui

Vuoden 1993 alussa voimaan tulleen uudistetun tuloverolain mukaan pääomatulojen verotus on erotettu ansiotulojen verotuksesta. Pääomatuloja verotetaan pääasiassa 25 prosentin verokannan mukaan. Myös yritysverokannaksi asetettiin sama 25 %.

Lähdeveron alaisten korkotulojen verokantaa nostetaan asteittain kohti 25:tä prosenttia. Siirty-

mistä aikaistettiin alun perin suunnitellusta. Talletusten lähdevero nousi vuonna 1992 sovelletusta 15 prosentista 20 prosenttiin jo vuoden 1993 alusta ja nousee 25 prosenttiin vuoden 1995 alusta. Käyteltilit, joiden korko on enintään 4.5 %, säilyvät verottomina. Laki korkotulon lähdeverosta tuli voimaan pysyvänä vuoden 1993 alusta.

Rahoitustarkastuksen uudelleenjärjestelyä valmisteltiin

Valtiovarainministeriö asetti joulukuussa 1991 työryhmän, jonka tuli tehdä esitys finanssiryhmäkomitean ehdottaman rahoitusmarkkinoiden valvontaviranomaisen, rahoitustarkastuksen, perustamiseksi tarvittaviksi säännöksiksi. Valtiovarainministeriö muutti työryhmän toimeksiantoa huhtikuussa 1992 siten, että työryhmän tuli tehdä myös tarvittavat säännösehdotukset, jotta pankkitarkastusviraston tehtävät voitaisiin siirtää Suomen Pankin yhteyteen. Rahoitusmarkkinoiden valvonta tuli hallinnollisesti järjestää siten, että se olisi riippumaton Suomen Pankin muista tehtävistä. Työryhmä antoi suullisen väliraportin valtioneuvoston talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle kesäkuussa. Sen jälkeen työryhmä keskittyi talouspoliittisen ministerivaliokunnan hyväksymän kannan mukaisesti laatimaan hallituksen esityksen muotoon säännösehdotukset pankkitarkastusviraston tehtävien siirtämisestä Suomen Pankin yhteyteen.

Työryhmä ehdotti syyskuussa valmistuneessa muistiossaan, että rahoitusmarkkinoiden kokonaisvalvonta keskitettäisiin Suomen Pankkiin. Suomen Pankin yhteyteen perustettaisiin erityinen yksikkö, rahoitustarkastus, ja pankkitarkastusvirasto lakkautettaisiin. Hallitus antoi työryhmän muistiota noudattelevan esityksen eduskunnalle joulukuussa.

Pankkitarkastusviraston Suomen Pankkiin liittäminen tavoitteena on varmistaa, että rahoitusmarkkinoiden valvontaan käytettävissä olevat voimavarat voidaan suunnata tarpeellisiksi ja välttämättömiksi katsottuihin kohteisiin. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää Suomen Pankin ja pankkitarkastusviraston välistä vastuunjakoa ja tehostaa päätöksentekoa.

Rahoitustarkastuksella olisi tehtäviään hoitaessaan oma päätöksenteko-organisaationsa. Valvonnan periaateratkaisut tekisi rahoitustarkastuksen kolmijäseninen johtokunta. Siihen kuuluisivat rahoitustarkastuksen johtaja sekä kaksi jäsentä, jotka

eduskunnan pankkivaltuusto nimeää Suomen Pankin ja valtiovarainministeriön ehdotusten perusteella. Muilta osin valvontaa koskeva päätösvalta olisi rahoitustarkastuksen johtajalla. Rahoitustarkastus olisi riippumaton pankin muista tehtävistä toimialaansa kuuluvia päätöksiä tehdessään. Koska nykyisen pankkitarkastusviraston päätöksistä voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, tämä valitusoikeus säilytettäisiin myös uuden rahoitustarkastuksen päätöksistä. Työryhmän ehdotuksen mukaan valvonnan uudelleen järjestely astuisi voimaan 1.4.1993.

Suomen Pankkia koskevan lainsäädännön muutostarvetta selvitettiin

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä selvitti, millaisia Suomen Pankin asemaan liittyviä muutostarpeita aiheutuu Suomen mahdollisesta EY-jäsenyydestä sekä osallistumisesta Euroopan talous- ja rahaliittoon (EMU). Suunnitelmien mukaan talous- ja rahaliittoon siirrytään kolmessa vaiheessa 1990-luvun aikana. Työryhmä tarkasteli erityisesti niitä muutostarpeita, joita kolmannessa vaiheessa perustettava Euroopan keskuspankkijärjestelmä aiheuttaa Suomen Pankkia koskevaan lainsäädäntöön.

Euroopan keskuspankkijärjestelmä koostuu Euroopan keskuspankista ja kansallisista keskuspankeista. Maastrichtin sopimuksessa korostetaan nimenomaan kansallisten keskuspankkien itsenäisyyttä suhteessa poliittisiin päätöksentekojärjestelmiin. Työryhmä totesi, että Suomen Pankin valtiosääntöoikeudellinen asema antaa hyvät lähtökohdat ottaa huomioon myös Maastrichtin sopimuksen vaatimukset. Tulevassa kehityksessä edellytetään kuitenkin, että eduskunnan välillistä vaikutusta pankkivaltuuston kautta Suomen Pankin päätöksentekoon vähennetään. Varautuminen Euroopan keskuspankkijärjestelmän perustamiseen edellyttää siten toimivaltajaon selkeyttämistä niin, että päätösvalta Suomen Pankissa keskitettäisiin johtokunnalle ja pankkivaltuuston tehtävänä olisi toimia valvontaviranomaisena.

Työryhmä ehdotti Suomen Pankkia koskevan lainsäädännön jatkovalmistelun käynnistämistä. Asetettavan komitean tai toimikunnan tehtävänä olisi valmistella niitä lainmuutoksia, jotka aiheutuvat osallistumisesta taloudelliseen integraatioon. Samoin valmistellaan Suomen Pankin nykyisen ohjesäännön korvaava laki Suomen Pankista ja selvi-

tetään mahdollisuuksia yksinkertaistaa monimutkaista säädöskokonaisuutta.

Maksujärjestelmien kehittäminen

Eri maiden maksujärjestelmien toiminta, tehokkuus ja riskien hallinta ovat viime vuosina olleet yhä laajemman huomion kohteena etenkin EY:ssä. Keskuspankkien yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi on katsottu maksu- ja selvitysjärjestelmien kehittäminen. Suomen Pankin tehtäviin kuuluu jo ohjesäännön mukaan maksujärjestelmien luotettavuuden ja tehokkuuden edistäminen. Suurten maksujen järjestelmien turvallisuuteen ja järjestelmäriskien hallintaan kohdistettiin kertomusvuonna erityistä huomiota. Suuria maksuja ovat lähinnä pankkien väliset sekä arvopaperikauppaan liittyvät maksut.

Pankkien välisten maksujen reaaliaikaista hoitamista varten kehitetyn Suomen Pankin sekkitilijärjestelmän käyttäjien lukumäärä lisääntyi neljällä vuoden aikana. Merkittävää oli, että kahdelle arvopaperikaupan selvityskeskukseksi myönnettiin oi-

keus sekkitiliin keskuspankissa. Helsingin Rahamarkkinakeskus liittyi järjestelmän käyttäjäksi toukokuussa ja Helsingin Arvopaperipörssi elokuussa.

Osana maksujärjestelmien kehittämistä aloitettiin selvitystyö, joka käsittää keskuspankin myöntämän sekkitilioikeuden määräytymisperusteet, päivänsisäisen velkaantumisosoikeuden rajoittamisen sekä velkaantumiselle asetettavat vakuusvaatimukset. Myös Suomen Pankin omaa pankki-toimintaa ja maksuliikettä palvelevia järjestelmiä uusittiin vuoden 1992 aikana.

Käteisrahan käsittelyä tehostettiin kehittämällä rahahuoltoa. Rahahuollon kustannusjakoa Suomen Pankin ja pankkien välillä muutettiin korottamalla käteisvaraluottojen vähennyseränä huomioon otettavia omavastuuosuuksia marraskuun viimeisestä päivästä lähtien (rahahuollosta lähemmin s. 40). Pienten maksujen maksuliikenteen tehostamiseksi perustettiin uusi yhtiö – Toimiraha Oy – jonka tehtävänä on harjoittaa toimikortteihin perustuvaa maksupalvelua (asiasta lähemmin s. 41).

Muu viranomaistoiminta

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF)

Valuuttarahaston yhdeksäs yleinen jäsenosuuskorotus tuli voimaan marraskuussa 1992. Jäsenosuuksia korotettiin keskimäärin 50 prosentilla. Suomen Pankki maksoi Suomen valtion puolesta jäsenosuuden lisäyksen, 286.9 milj. erityistä nosto-oikeutta (SDR), marraskuun 23. päivänä. Suomen jäsenosuus kasvoi siten 861.8 milj. SDR:ään eli noin 6.2 mrd. markkaan.

Valuuttarahaston ns. väliaikaiskomitean huhtikuun kokouksessa olivat keskeisesti esillä Venäjän ja Itsenäisten valtioiden yhteisön muiden maiden taloudellinen tilanne sekä kaikkien näiden maiden jäsenyyshakemusten valmistelu. Rahaston ja Maailmanpankin yhteisen vuosikokouksen aikana syyskuussa useimmat näistä maista olivat jo rahaston jäseniä. Vuosikokouksessa arvioitiin muiden entisten sosialististen valtioiden aiempien talousohjelmien toimivuutta. Suurten teollisuusmaiden talouspolitiikan heikko koordinointi ja siitä koituneet paineet kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla olivat myös tärkeitä keskustelun aiheita.

Valuuttarahasto valvoo lähinnä keskuspankkipolitiikan ja -toiminnan lohkolla kansainvälisen yhteisön antamaa ns. teknistä apua. Suomen Pankki

yhdessä muiden Pohjoismaiden keskuspankkien kanssa suuntasi huomattavan osan asiantuntija-avustaan valuuttarahaston kautta Baltian maihin, mutta Suomen Pankin asiantuntijoita lähetettiin myös moneen muuhun apua tarvitsevaan maahan.

Kansainvälisen valuuttarahaston toimitusjohtaja Michel Camdessus vieraili Helsingissä elokuun lopussa Baltian maihin suuntautuneen matkansa yhteydessä. Rahaston virkamiesryhmä kävi Suomessa maaliskuussa ja marraskuussa tutustuakseen maamme taloudelliseen tilanteeseen. Käyntien yhteydessä selvitettiin finanssipoliittisten toimenpiteiden ja markan kellutuksen vaikutuksia.

Suomen edustajaksi valuuttarahaston hallintoneuvostoon nimitettiin Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtaja Sirkka Hämäläinen johtokunnan edellisen puheenjohtajan Rolf Kullbergin erottua tehtävästään. Johtokunnan jäsen Matti Vanhala jatkoi hallintoneuvoston varajäsenenä.

Pohjoismailla on rahaston johtokunnassa yhteisedustus. Marraskuun 1991 alusta lähtien tätä kaksivuotista johtokunnan jäsenen tehtävää hoitaa osastopäällikkö Ingimundur Fridriksson Islannin keskuspankista. Pohjoismaiden yhteisten kannottojen valmistelua hoiti kesäkuun loppuun asti Suomen Pankki. Tämän jälkeen vastuu valmisteluisista siirtyi Norjan keskuspankille. Marraskuun alusta lähtien Latvia, Liettua ja Viro liittyivät pohjoismai-

seen yhteisedustukseen ja siten myös asioiden yhteisvalmisteluun.

Kansainvälinen järjestelypankki (BIS)

Kansainvälisen järjestelypankin työssä olivat edelleen keskeisesti esillä Euroopan integraatioon liittyvät rahoitusjärjestelyt. Kuukausikokouksissa vaihdettiin tietoja markkinakehityksestä sekä pohdittiin raha- ja valuuttamarkkinoiden vakauteen liittyviä kysymyksiä. Järjestelypankki hoitaa entisille sosialistisille valtioille keskuspankkipolitiikan alalla annettavan teknisen avun tietorekisteriä. Teollisuusmaat raportoivat antamastaan keskuspankkiavusta BIS:lle seikkaperäisesti.

Integraatiokysymykset

Euroopan vapaakauppaliiton (Efta) ja Euroopan yhteisöjen (EY) sopima Euroopan talousalue (ETA) ei tullut suunnitelmien mukaan voimaan vuoden 1993 alussa, kun Sveitsi kansanäänestyksessä hylkäsi sopimuksen. Suomen eduskunta puolestaan hyväksyi ETA-sopimuksen lokakuussa, ja tasavallan presidentti vahvisti sen joulukuussa. Neuvottelut sopimuksen tarkistamisesta käynnistettiin vuoden 1993 alussa.

Suomi esitti maaliskuun 18. päivänä Euroopan yhteisöjen neuvostolle Suomen jäsenyyshakemuksen Euroopan hiili- ja teräsyhteisöön (EHTY), Euroopan talousyhteisöön (EEC) ja Euroopan ydinenergiayhteisöön (Euratom). EY:n komissio antoi Suomen jäsenyysneuvotteluja puoltavan lausuntonsa marraskuun 4. päivänä.

EY-jäsenyyden toteutuminen merkitsisi myös Suomen Pankin liittymistä myöhemmin perustettavaan Euroopan keskuspankkiin. Yhteisen keskuspankin perustaminen vaikuttaa suuresti kansallisten keskuspankkien asemaan. Tähän liittyviä kysymyksiä selvitettiin alustavasti Pohjoismaiden keskuspankkien pääjohtajien vuosittaisessa kokouksessa.

Suomen Pankin edustajat osallistuivat Eftan sekä Eftan ja EY:n yhteiseen Euroopan talousaluetta koskevaan virkamiestason valmistelutyöhön, jossa käsiteltiin pääomanliikkeiden, rahoituspalvelujen ja omistamisen vapauttamista. Pankin edustajat osallistuivat myös Eftan talouskomitean työhön sekä talouskomitean ja EY:n komission välisiin keskusteluihin.

Länsi-Euroopan integraation etenemistä ja neuvotteluja valvovassa integraationeuvottelukunnassa toimi Suomen Pankin edustajana johtokunnan jäsen Kalevi Sorsa ja hänen varajäsenenään johtokunnan jäsen Matti Vanhala.

Ulkoasiainministeriön asettamassa integraation seurantatoimikunnassa oli Suomen Pankin edustajana johtokunnan jäsen Esko Ollila ja hänen varajäsenenään johtokunnan jäsen Matti Vanhala. Seurantatoimikunnan alaisuudessa toimii lukuisia valmistelujoukkoja. Suomen Pankilla oli edustajat niissä valmistelujoukoissa, joiden käsittelemät asiat koskivat pääomanliikkeitä, rahoituspalveluja, ulkomaista omistusta, verokysymyksiä, tilastoyhteistyötä, talous- ja rahapoliittista yhteistyötä sekä hallinnollisia kysymyksiä.

Suomen ja EY:n välisen talous- ja rahapoliittisen yhteistyön tiivistämistä selvitettiin vuoden aikana. Suomen Pankin ja EY:n keskuspankkien pääjohtajien komitean välisen sopimuksen mukaisesti Suomea koskevat tiedot otettiin syksystä alkaen mukaan komitean sihteeristön kuukausiraportointiin. Suomen Pankin edustajat kävivät keskusteluja sihteeristön edustajien kanssa Kansainvälisen järjestelypankin kuukausikokouksien yhteydessä.

Muu kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismainen finanssivaliokunta (NFU) käsittelee mm. Kansainvälisessä valuuttarahastossa esiintuvia asioita. Pyrkimyksenä oli sopia kannanotoista, joiden pohjalta voidaan selkeästi määrittellä Pohjoismaiden kanta rahaston johtokunnassa esille tulevaisuudessa konkreettisissa kysymyksissä. Baltian maiden edustajille esiteltiin eri tilaisuuksissa pohjoismaisen IMF-koordinoinnin periaatteita ja käytännön toimintaa. Valiokunnan puheenjohtajana toimi vuoden loppuun asti johtokunnan jäsen Matti Vanhala Suomen Pankista. Sihteeristön tehtäviä hoiti keskuspankkipolitiikan osaston kansainvälinen toimisto. Syyskuussa pidetyssä finanssivaliokunnan kokouksessa uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Norjan keskuspankin varapääjohtaja Kjell Storvik.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestössä (OECD) Suomen Pankki osallistui ministerikokoukseen sekä mm. talouspoliittisen komitean, rahoitusmarkkinakomitean, pääomanliikkeiden ja palvelumaksujen komitean sekä näiden komiteoiden työryhmien työhön.

OECD tutki Suomen taloutta kesällä. Maatutkinnan perusteella julkaistiin sihteeristön laatima raportti.

OECD:n talouspoliittinen komitea keskittyi käsittelemään pääosin kokonaistaloudellista kehitystä ja talouspolitiikan koordinaatiota.

Suomen Pankki osallistui myös OECD:n Itä-Euroopan taloudellista tilannetta käsitelleisiin asiantuntijakokouksiin.

Tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (Gatt) nk. Uruguay'n kierroksen loppuunsaattaminen viivästy useaan otteeseen vuoden aikana. Kansainvälisen kaupan ja eräiden palveluiden vapauttamiseen tähtäävissä neuvotteluissa saatiin aikaan neuvottelijoiden suosittelema yhteisymmärrys marraskuussa. Neuvotteluratkaisun lopullinen hyväksyminen vaatii kuitenkin aikaa.

Suomen Pankin edustajat osallistuivat Gatt-neuvottelujen kotimaiseen valmistelutyöhön asiantuntijaryhmissä. Pankin edustajana Gatt-neuvottelukunnassa oli johtokunnan jäsen Esko Ollila ja varajäsenenä johtokunnan jäsen Matti Vanhala.

Suomen Pankki järjesti useita kymmeniä koulutus- ja tutustumisvierailuja ns. siirtymätalouksien (entisten sosialististen talouksien) keskuspankkien asiantuntijoille.

Maksusopimus lopetettiin

Suomen ja Bulgarian välinen maksusopimus lakautettiin noottien vaihdolla 16.10.1992. Heti tämän jälkeen clearingmaksujen välittäminen lopetettiin, clearingtilit suljettiin ja maiden välisessä kaupassa siirryttiin käyttämään vapaasti vaihdettavia valuuttoja.

Idänkaupan saamiset

Suomalaisten pankkien luottosaamiset Venäjältä olivat kertomusvuoden lopussa noin 5 mrd. markkaa. Luottosaamisten kuoletuksia oli saamatta noin miljardi markkaa. Lisäksi valtiolla oli 0.4 mrd. markkaa erityistilisaamisia sekä yrityksillä arviolta 2.1 mrd. markkaa käteis- ja ennakkomaksusaamisia. Sopimusten mukaiset saamiset olivat näin ollen kaikkiaan noin 7.5 mrd. markkaa.

Niiden valtion takaamien saamisten takaisinmaksusta, joita suomalaisilla liikepankeilla ja rahoituslaitoksilla on entiseltä Neuvostoliitolta, sekä valtion omien saamisten takaisinmaksusta neuvotellaan Pariisin klubissa. Neuvotteluihin voivat osallistua kaikki velkojamaat. Suomen etuja valvoo Pariisin klubin kokouksissa Valtiontakuukeskuksen edustaja.

Muiden kuin valtion takaamien luottojen kuoletuksista neuvotellaan ns. Lontoon klubissa. Lontoon klubin noin 600:aa liikepankkia edustavaan neuvoa-antavaan komiteaan on kutsuttu 13 velkojapankkia. Komiteaa johtaa Deutsche Bank. Pohjoismaiset pankit eivät ole mukana neuvoa-antavassa komiteassa. Suomalaispankkien saamiset Venäjältä ovat suhteellisesti suurimmat Saksan ja Itävallan jälkeen. Näitä suomalaisten pankkien saamia koordinoi Kansallis-Osake-Pankki.

Sekä Pariisiin että Lontoon klubit sopivat joulukuussa 1992 Neuvostoliitolle ennen vuotta 1991 myönnettyjen luottojen uudelleenjärjestelystä. Sopimusten mukaan 5.12.1991–31.3.1993 erääntyneet ja erääntyvät kuoletuksiset tulevat maksettaviksi vasta 31.3.1993. Samalla neuvotteluja jäljellä olevien saamisten uudelleenjärjestelyistä jatketaan.

Valuuttavarannon hoito

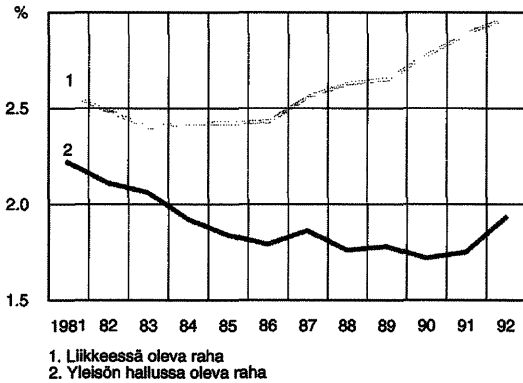
Sekä kotimaisten että ulkomaisten markkinoiden epävarmuus vaikutti valuuttavarannon sijoittamiseen vuonna 1992. Sijoittamisessa korostui näin ollen tarve taata varannon käyttövalmius interventioissa.

Sijoittamista ohjaavien turvallisuus- ja likvidiysrajoitteiden mukaisesti Suomen Pankin vaihdettava varanto sijoitettiin entiseen tapaan pääasiassa valtioiden liikkeeseen laskemiin velkasitoumuksiin, valuuttatalletuksiin, kultaan ja IMF:n erityisiin nosto-oikeuksiin. Kullan määrä säilyi ennallaan.

Sijoitusvaluutoista tärkeimmät olivat Yhdysvaltain dollari, Saksan markka, Ranskan frangi, Ison-Britannian punta, Alankomaiden guldeni ja Japanin jeni.

Sijoitustoiminnan painopiste oli Euroopassa. Ecusijoituksista luovuttiin asteittain, koska ecu-markkinoiden likvidiyden arvioitiin heikenevän Euroopan yhdentymisnäköymien muututtua. Päätös

Kuvio 22.
LIIKKEESSÄ OLEVA RAHA
 % BKT:sta

luopua markan kiinteästä suhteesta ecuun ei sinänsä aiheuttanut muutoksia valuuttavarojen hoidossa.

Vaihdetun varannon pääerien jakauma ja muutos vuoden 1992 aikana olivat seuraavat:

	Varanto 31.12.1992	Varanto 31.12.1991	Muutos
	milj. mk		
Kulta	2 180	2 180	–
Erietyiset nosto-oikeudet	564	932	–368
Varanto-osuus IMF:ssä	1 732	1 136	+597
Vaihdetut valuutat, netto	24 940	29 336	–4 396
Yhteensä	29 416	33 583	–4 167

Maksuvälinehuolto

Liikkeessä olevan rahan määrä pysyi vuonna 1992 lähes ennallaan. Vuoden 1992 lopussa setelistöä oli liikkeessä 13 209 milj. markkaa ja metallirahaa 1 299 milj. markkaa. Vuoden aikana setelien määrä vähentyi 97 milj. markkaa ja metallirahojen määrä lisääntyi 77 milj. mk. Juhlarahojen osuus liikkeessä olevista metallirahoista oli 257 milj. markkaa. Suhteessa bruttokansantuotteeseen yleisön hallussa olevan rahan määrä lisääntyi ja pankkien kassoissa olevan rahan määrä väheni (kuvio 22).

Vuoden 1991 marraskuussa laskettiin liikkeeseen uudet setelit (1986 Litt. A -sarja). Noin 80 % liikkeessä olevista 1000 markan seteleistä oli vuoden 1992 lopussa vaihtunut Litt. A -sarjan seteleiksi. Muiden seteleiden vastaavat luvut olivat seuraavat: 500 markkaa 85 %, 100 markkaa 60 % ja 50 markkaa 75 %.

Vuoden 1993 lopulla tulee käyttöön 10 markan metalliraha, joka korvaa 10 markan setelin. Jotta suurimman metallirahan ja pienimmän setelin välinen suhde ei muodostuisi liian suureksi, päätettiin laskea samanaikaisesti 10 markan metallirahan kanssa liikkeeseen uusi, 20 markan seteli. Uuteen seteliin tulee akateemikko, kirjailija Väinö Linnan kuva. Nimellisarvoltaan 20 markan seteli oli käytössä kaikissa setelisarjoissa 1860-luvulta 1950-luvulle.

Pankkiautomaattien käytön lisääntyminen on vaikuttanut liikkeessä olevan setelistön jakaumaan. Pankkiautomaateissa lähes yksinomaan käytettävän 100 markan setelin osuus liikkeessä olevan setelistön markkamäärästä on kasvanut vuoden 1987 lopun 40 prosentista vuoden 1992 lopun 45 prosenttiin. Samoin sen osuus koko setelien liikkeessä olevasta kappalemäärästä on lisääntynyt vastaavasti 35 prosentista 41 prosenttiin. Muista seteleistä vain 1000 markan setelin osuus on kasvanut.

Suomen 75-vuotisen itsenäisyyden johdosta laskettiin liikkeeseen kultainen 1000 markan juhlaraha ja hopeinen 100 markan juhlaraha. 1000 markan raha oli ensimmäinen Suomessa liikkeeseen laskettu kultainen juhlaraha. 1000 markan juhlarahan lyöntimäärä oli 35 000 kappaletta, ja raha myytiin yleisölle poikkeuksellisesti ennakkotilausmenetelmällä.

Suomen Pankin talletuspankeille myöntämien käteisvaraluottojen vähennyseränä huomioon otettavia omavastuuosuuksia lisättiin marraskuun viimeisestä päivästä lähtien siten, että niiden yhteismäärä nostettiin 20 prosenttiin yleisön hallussa olevan rahan määrästä. Omavastuuosuudet, yhteismäärältään 1 791 milj. markkaa, jaettiin pankkien

kesken aiemman tavan mukaan suhteessa niiden käyttelytilitalletuksiin.

Pankkivaltuusmiesten 25.10.1991 tekemän päätöksen perusteella Suomen Pankin Joensuun, Mikkelin, Porin ja Rovaniemen konttorit suljettiin alkuvuoden 1992 aikana. Lisäksi Kotkan konttori suljetaan vuoden 1993 aikana sekä Jyväskylän, Lahden ja Vaasan konttorit vuonna 1994.

Toimiraha Oy perustettiin

Suomen Pankin johtokunta päätti lokakuussa perustaa Setec Oy:n tytäryhtiöksi Toimiraha-nimisen osakeyhtiön. Perustamisen tavoitteena on luoda Suomeen toimikortteihin perustuva ns. rahakukkarajärjestelmä pienten maksujen hoitamiseksi. Toimirahalla voidaan korvata erityisesti kolikkojen käyttöä puhelin-, pysäköinti-, joukkoliikenne- ym. maksuissa. Yhtiön tehtävänä on harjoittaa toimikortteihin perustuvaa maksupalvelua ja toteuttaa turvallinen toimirahajärjestelmä Suomessa. Yhteiskäyttöisen järjestelmän avulla pyritään välttämään useiden yhteensopimattomien ja päällekkäisten järjestelmien kustannukset.

Muu toiminta

Taloudellinen analyysi ja tutkimus

Taloudellisen tilanteen seurannassa kiinnitettiin erityistä huomiota taantuman aiheuttamiin ongelmiin, kuten velkaantumiseen, varallisuushintojen laskuun, konkursseihin sekä näiden vaikutuksiin rahoitusjärjestelmän kannalta. Pankin toimintaympäristön tulevaa kehitystä hahmoteltiin suhdanne-ennusteilla ja keskipitkän aikavälin laskelmilla. Näiden tekemisessä käytettävää kokonaistaloudellista mallia kehitettiin myös kelluvien valuuttakurssien oloihin soveltuvaksi. Laskelmien avulla arvioitiin mm. finanssipoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia korkoihin ja valuuttakurssiin.

Tutkimus- ja selvitystyön keskeiset alueet vuonna 1992 olivat rahoitusmarkkinat, talouspolitiikka ja maksujärjestelmät. Kullakin alueella markkinoiden kansainvälistyminen ja integroituminen olivat tärkeä osa kysymyksenasettelua. Rahoitusmarkkinatutkimuksessa etusijalla olivat rahoitussektorin toimialatutkimus, markkinoiden toimintaan, valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät kysymykset sekä keskuspankin interventio- ja sijoituspolitiikkaan liittyvät aiheet. Lisäksi selvitettiin Pohjoismaiden pankkikriisejä ja julkisen vallan toimenpiteitä kriisien ratkaisussa. Myös Suomen rahoitusmarkkinoiden historiaa koskevaa tutkimus-

projektia jatkettiin. Talouspolitiikan tutkimus painottui keskuspankkipolitiikan tavoitteiden ja vaikutusten arviointiin sekä talouden velkaantumista, verotusta ja lähivuosien rakenteellisia sopeutumistarpeita koskeviin aiheisiin. Maksujärjestelmien tutkimuksessa huomiota kiinnitettiin lähinnä järjestelmien kehittämiseen ja keskuspankin rooliin siinä, sekä erilaisten maksuvälineiden ja erityisesti käteisrahan kysyntään.

Pankissa tehtiin kertomusvuonna varsin paljon Keski- ja Itä-Euroopan siirtymätalouksia koskevaa tutkimus- ja selvitystyötä. Näiden tutkimusten ja selvitysten painopiste oli Venäjän ja Baltian maiden talouskehityksen ja talousjärjestelmän muutosprosessin seurannassa ja analysoinnissa. Tutkimuskohteina olivat mm. Neuvostoliiton hajoaminen, Venäjän ulkomaankauppa, velkaantuminen, vakauttamispolitiikka, yksityistäminen sekä rahoitus- ja pankkijärjestelmä. Selvityksiä tehtiin myös Suomen idänkaupasta ja Tšekkoslovakian talousuudistuksesta. Ajankohtaisen tilanteen seurannan helpottamiseksi siirtymätalouksien tärkeimmistä tapahtumista tehtiin yhteenveto sekä viikoittain että kuukausittain.

Vuoden aikana Suomen Pankissa työskenteli useita vierailevia tutkijoita mm. Baltian, Keski- ja Itä-Euroopan sekä Itsenäisten valtioiden yhteisön maista.

Tiedotus, julkaisut ja tietopalvelu

Suomen Pankin englanninkielinen kuukausijulkaisu Bank of Finland Bulletin ilmestyi 11 kertaa. Vuosikirja ja Suomen joukkovelkakirjalainat -julkaisu ilmestyivät alkuvuonna. Tutkimusjulkaisujen A-sarjassa julkaistiin kolme, B-sarjassa kolme ja C-sarjassa yksi teos¹. Vuoden alusta alkoi ilmestyä Rahoitusmarkkinat-niminen tilastokatsaus, joka korvasi entisen Raha- ja valuuttamarkkinatilastoja -monisteen. Katsaus sisältää aikasarjoja ja taulukoita esimerkiksi rahoitusmarkkinoiden päivittäisistä tapahtumista. Keskustelualoitteita eli pankin eri osastoilla tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä valmistui 43. Keski- ja Itä-Euroopan siirtymätalouksia koskevia tutkimuksia ja selvityksiä sisältävä uusi julkaisu, Idäntalouksien yksikön katsauksia, ilmestyi seitsemän kertaa.

Suomen Pankin aloitteesta käytyjen neuvotte- lujen ansiosta rahoitusmarkkinoihin vaikuttavia tilastotietoja tuottavat viranomaiset yhtenäistivät näiden tietojen julkaisua ja käsittelyä organisaatioissaan. Tilastokeskus ilmoittaa kootusti etukä- teen, milloin ja miten talouden avainmuuttujia koskevia tietoja julkaistaan. Samalla viranomaiset täsmensivät tietojen käsittelyssä sovellettavia sisä- piirisääntöjään.

Valtion maksuperustelain muuttuminen maaliskuun alusta antoi myös Suomen Pankille mah- dollisuuden periä maksua palveluistaan. Siten esi- merkiksi Suomen Pankin tuottamia tilastopalveluja voidaan myydä vuosimaksua vastaan suurkäyttäjil- le ja jälleenmyyjille. Ensimmäiset myyntiin liitty- vät sopimukset Suomen Pankki solmi Elinkeinoelä- män Tutkimuslaitoksen ja Tilastokeskuksen kanssa.

Hallinto ja henkilöstö

Ylimmän johdon organisaatiota kevennettiin siten, että johtokunnan kuudesta virasta viisi ja johtajien toimista yksi oli täytetty kertomusvuoden lopussa. Samalla koko organisaatio keveni, kun osastot tulivat pääosin suoraan johtokunnan jäsenten alaisuuteen.

Pääkonttorin organisaatioon rahoitusmarkki- noiden kriisi heijastui siten, että rahoitusmarkki- naosastosta erotettiin erityisyksikkö avustamaan mui-

ta viranomaisia rahoituslaitosten tervehdyttämisessä ja uudelleenorganisoinnissa.

Myös pankin tiedotus organisoitiin uudelleen syyskuun alusta lähtien. Entisestä tiedotusosastosta erotettiin tiedotusryhmä suoraan pääjohtajan alai- suudessa toimivaksi tiedotusyksiköksi. Muu osa aiempaa tiedotusosastoa jatkoi julkaisupalvelut- nimisenä osastona.

Suomen Pankin palveluksessa oli vuoden 1992 lopussa kaikkiaan 894 henkeä. Pääkonttorissa heistä työskenteli 735 ja haarakonttoreissa 159. Koko- nais määrä sisältää eri syistä virkavapaana olleet 48 henkeä sekä määräaikaaiset 77 henkeä. Vuoden aikana pankin henkilöstö väheni 15 hengellä.

Henkilöstön kehittämisessä olivat erityisesti esillä koulutuspolitiikka, esimiesvalmennus ja siihen liittyvä koulutus sekä muun henkilöstön koulu- tustarveselvitykset. Ekonomistikoulutuksen lisäksi panostettiin edelleenkin tietotekniikkakoulutuk- seen. Koulutusmenot olivat 2.9 % pankin palkka- summasta.

Tietojenkäsittely

Vuoden 1992 keskeisin tietojärjestelmähanke oli ns. Atlas-ohjelmiston käyttöönoton valmistelu. Ohjel- mistolla tullaan hoitamaan Suomen Pankin valuut- tavarannon sijoitusten, valuuttamäärien maksulii- kennetapahtumien sekä kotimaisten rahamarkkina- interventioiden toteutus, kirjaus ja seuranta. Tammi- kuussa 1993 ohjelmisto otettiin käyttöön valuut- takaupoissa ja -talletuksissa sekä ulkomaisen mak- suliihkenteen tapahtumissa.

Helsingin Rahamarkkinakeskuksessa toimivan kauppojen selvitys- ja toimitusjärjestelmän ensim- mäinen vaihe saatiin käyttöön toukokuussa. Palkka- ja henkilöstöhallinnon järjestelmässä puolestaan siirryttiin käyttämään TT-Personnel Systems Oy:n palvelukeskusta. Kun pääosin ekonomistien käyttä- mää aikasarjatietokantaa hajautettiin mikroverk- koon, voitiin keskuskoneen kuormitusta vähentää niin, ettei lisäinvestointeja keskuslaitteisiin tarvin- nut tehdä.

Toimistojärjestelmää uusittiin laite- ja ohjel- mistohankinnoin. Uusista laitteista (195 mikroa) suurin osa korvasi vanhentunutta laitekantaa.

Tietotekniikan koulutus painottui Atlas-jär- jestelmän käyttökoulutukseen sekä osastojen atk- tukihenkilöiden koulutukseen.

¹ Luettelo pankin julkaisuista vuonna 1992 on liitteenä.

Tilinpäätös

Tase, mk

VASTAAVAA

Kulta ja valuuttasaamiset (1)

Kulta	2 179 877 401,68		2 179 802 017,91	
Erityiset nosto-oikeudet	563 785 166,54		931 535 284,74	
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 732 459 645,47		1 135 846 675,93	
Vaihdettavat valuutat	25 040 927 391,80		29 381 274 595,27	
Sidotut valuutat	-	29 517 049 605,49	34 014 146,20	33 662 472 720,05

Muut ulkomaiset saamiset (1)

Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	4 463 666 904,52		2 259 524 222,07	
Määräaikainen saaminen	403 766 882,73	4 867 433 787,25	430 135 277,94	2 689 659 500,01

Saamiset rahoituslaitoksilta (2)

Maksuvalmiusluotot	1 584 900 000,00		-	
Sijoitustodistukset	3 930 010 340,03		9 157 106 580,43	
Arvopaperit takaisinmyyntisitoumuksin	4 407 845 271,56		2 725 101 521,48	
Määräaikaiset luotot	100 000 000,00		-	
Käteisvaraluotot	2 871 523 000,00		3 527 812 000,00	
Joukkovelkakirjat	1 462 345 000,00		1 765 305 000,00	
Muut	237 908 278,82	14 594 531 890,41	237 900 000,00	17 413 225 101,91

Saamiset julkiselta sektorilta (3)

Joukkovelkakirjat	-		3 094 000,00	
Luotot Valtion vakuusrahastolle	1 000 000 000,00		-	
Valtion metallirahavastuu	1 446 494 864,20	2 446 494 864,20	1 372 399 014,20	1 375 493 014,20

Saamiset yrityksiltä (4)

Kotimaisten toimitusten rahoitus (KTR)	586 893 562,00		878 707 053,00	
Joukkovelkakirjat: KTR	160 392 201,90		207 266 832,70	
Joukkovelkakirjat: Muut	500 000 000,00		1 700 000,00	
Muut	210 864 254,71	1 458 150 018,61	200 625 708,81	1 288 299 594,51

Muut saamiset (5)

Rahamarkkinoiden vakauttamislainat	9 474 000 000,00		1 730 000 000,00	
Siirtosaamiset	1 297 963 685,76		1 033 769 691,14	
Muut	153 061 567,18	10 925 025 252,94	152 697 278,91	2 916 466 970,05

Aktivoidut menot ja menetykset rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta (6)

1 700 000 000,00 -

Yhteensä

65 508 685 418,90

59 345 616 900,73

VASTATTAVAA

Valuuttavelat (1)				
Vaihdettavat valuutat	100 627 954,24		44 983 951,16	
Sidotut valuutat	–	100 627 954,24	1 211 087,20	46 195 038,36
Muut ulkomaiset velat (1)				
Kansainvälisen valuutta- rahaston markkatilit	4 463 728 887,35		2 259 578 811,41	
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	1 025 905 427,50		842 729 993,80	
Muut	2 273 950 000,00	7 763 584 314,85	–	3 102 308 805,21
Liikkeessä oleva raha (7)				
Setelit	13 208 702 865,00		13 305 922 567,00	
Metalliraha	1 299 284 288,35	14 507 987 153,35	1 222 455 019,40	14 528 377 586,40
Sijoitustodistukset (8)		4 880 000 000,00		8 880 000 000,00
Velat rahoituslaitoksille (9)				
Päivätalletukset	2 134 813 756,66		2 206 043 997,70	
Määräaikaisten talletukset	4 700 000 000,00		–	
Kassavarantotalletukset	13 164 695 506,00		10 361 028 771,00	
Muut	–	19 999 509 262,66	358 760,99	12 567 431 529,69
Velat julkiselle sektorille (10)				
Sekkitilit	72 208 426,01		–	
Valtion vakuusrahaston talletukset	17 814 366,63		–	
Muut	–	90 022 792,64	3 478 341,84	3 478 341,84
Velat yrityksille (11)				
Investointi- ja alushankintatalletukset	3 362 354 641,53	3 362 354 641,53	7 056 825 124,28	7 056 825 124,28
Muut velat (12)				
Siirtovelat	4 242 231 865,72		1 583 977 117,33	
Muut	156 302 287,97	4 398 534 153,69	97 882 453,24	1 681 859 570,57
Arvonjärjestelytili ja varaukset (13)		4 641 948 106,38		5 715 023 864,82
Oma pääoma (14)				
Kantarahasto	5 000 000 000,00		5 000 000 000,00	
Vararahasto	764 117 039,56		764 117 039,56	
Tilikauden voitto	–	5 764 117 039,56	–	5 764 117 039,56
Yhteensä		65 508 685 418,90		59 345 616 900,73

Tuloslaskelma, mk

KORKOTUOTOT			
Kotimaiset (1)			
Päivä- ja maksuvalmiusluotoista	77 629 344,04		185 720 585,40
Sijoitustodistuksista	925 608 584,86		1 006 807 041,74
Arvopapereiden takaisinmyyntisitoumuksista	351 323 083,64		623 074 956,79
Nettokorot kotimaisista termiinkaupoista	911 827 702,84		156 922 446,41
Määräaikaisista luotoista	705 890,41		147 986,30
KTR-luotoista	92 050 871,16		117 655 533,68
Joukkovelkakirjoista	173 567 026,84		169 383 990,41
Valtion vakuusrahaston luotoista	282 437 505,69		-
Vakauttamislainoista	219 097 260,27		-
Muista saamisista	41 551 795,51	3 075 799 065,26	39 641 697,47
			2 299 354 238,20
Ulkomaiset (2)			
Kansainväliseltä valuuttarahastolta	118 066 433,83		119 443 451,40
Arvopapereista	1 648 424 864,03		1 858 944 281,12
Muista valuuttasaamisista	131 095 025,74	1 897 586 323,60	414 222 537,41
			2 392 610 269,93
Korkotuotot yhteensä		4 973 385 388,86	4 691 964 508,13
KORKOKULUT			
Kotimaiset (3)			
Päivätalletuksista	- 239 126 088,23		- 34 779 421,65
Sijoitustodistuksista	- 1 937 470 702,00		- 371 424 185,27
Määräaikaisista talletuksista	- 2 873 287,68		-
Kassavarantotalletuksista	- 1 104 769 924,85		- 1 432 771 980,21
Investointitalletuksista	- 312 792 072,76		- 510 143 830,59
Muista veloista	- 27 308 858,31	- 3 624 340 933,83	- 33 512 455,35
			- 2 382 631 873,07
Ulkomaiset			
Kansainväliselle valuuttarahastolle	- 57 762 879,76		- 60 619 512,63
Tukiluotoista	- 190 465 465,02		-
Muista veloista	- 2 845 174,71	- 251 073 519,49	- 1 394 407,66
			- 62 013 920,29
Korkokulut yhteensä		- 3 875 414 453,32	- 2 444 645 793,36
KORKOKATE (4)		1 097 970 935,54	2 247 318 714,77
MUUT TUOTOT (5)			
Toimitusmaksut ja palkkiot	10 175 594,18		8 456 830,27
Muut	59 666 458,54	69 842 052,72	82 237 696,51
			90 694 526,78
MUUT KULUT (6)			
Palkat	- 157 713 693,96		- 158 254 512,64
Sosiaalikulut	- 72 901 593,80		- 64 310 103,43
Setelien valmistus	- 42 354 900,10		- 56 180 160,00
Poistot	- 91 070 000,37		- 90 401 712,80
Muut	- 104 399 610,55	- 468 439 798,78	- 214 087 957,14
			- 583 234 446,01
KULUT RAHAMARKKINOIDEN VAKAUDEN TURVAAMISESTA (7)			
Poistot saamisista	-		- 1 900 000 000,00
Poistot osakehankinnoista	-	-	- 700 000 000,00
			- 2 600 000 000,00
TULOS ENNEN KURSSIEROJA JA VARAUKSIA			
	699 373 189,48		- 845 221 204,46
Ulkomaisten arvopapereiden kurssierot (8)	127 377 120,42		516 820 012,86
Valuuttakurssierot (9)	- 1 768 207 012,83		2 761 015 199,35
Eläkevarauksen lisäys (10)	-		- 300 000 000,00
Ohjesäännön 30. §:n mukaisen varauksen lisäys(-) / purkaminen (+) (10)	941 456 702,93		- 2 132 614 007,75
TILIKAUDEN TULOS (11)		-	-

Tilinpäätöksen liitteet

Setelinanto, mk				
Setelinanto-oikeus	29 517 049 605,49		33 662 472 720,05	
Käytössä	13 418 309 607,85		15 574 996 360,11	
Setelinantovara	16 098 739 997,64		18 087 476 359,94	
Markka/valuuttatermiini-				
sopimukset, mk (keskikurssi 31.12.)				
Terminijostosopimukset	3 619 050 000,00		247 980 000,00	
Termiinimyntisopimukset	13 964 781 485,27		8 943 812 000,00	
Valuutta/valuutta-				
termiinisopimukset, mk				
(ostetun valuutan keskikurssi 31.12.)	7 080 504 173,89		4 339 533 736,51	
Osakkeet ja osuudet, nimellisarvo, mk				
(sulkeissa Suomen Pankin omistusosuus)				
Scopulus Oy	150 000 000,00	(100 %)	150 000 000,00	(100 %)
Sponda Oy	100 000 000,00	(100 %)	100 000 000,00	(100 %)
Solidium Oy	40 000 000,00	(100 %)	40 000 000,00	(100 %)
Setec Oy	40 000 000,00	(100 %)	40 000 000,00	(100 %)
Helsingin Rahamarkkinakeskus Oy	35 300 000,00	(52 %)	35 300 000,00	(52 %)
Bank for International Settlements	58 767 998,07	(1,67 %)	48 274 970,80	(1,67 %)
Asunto-osakkeet	1 284 243,00		1 198 923,00	
Kiinteistöosakkeet	634 120,00		634 120,00	
Muut osakkeet ja osuudet	1 013 433,50		1 012 523,50	
Yhteensä	426 999 794,57		416 420 537,30	
Takaukset, mk				
SKOP:n riskikeskittymien siirtoon				
liittyvät tilapäiset takausvastuut	486 884 000,00		11 883 000 000,00	
Omaisuudenhoitoyhtiöiden puolesta				
annetut takaukset	642 360 000,00		-	
Muut takaukset	-		10 890 562,82	
Yhteensä	1 129 244 000,00		11 893 890 562,82	
Eläkesitoumuksista johtuva vastuu, milj. mk				
Suomen Pankin eläkevastuu	1 611		1 525	
-tästä varauksilla katettu	1 150		1 150	

Suomen Pankin kiinteistöt

Kiinteistö	Osoite	Valmistumisvuosi	Tilavuus noin m ³
Helsinki	Rauhankatu 16	1883/1961	49 500
	Rauhankatu 19	1954	33 000
	Unioninkatu 33	1848	17 500
	Snellmaninkatu 23	1896/1988	27 500
	Liisankatu 14	1928	48 500
	Ramsinmientie 7	1920/1983	4 500
Joensuu	Torikatu 34	1984	11 000
	Kauppakatu 21	1950	32 000
Kotka	Keskuskatu 19	1910	9 000
Kuopio	Kauppakatu 25-27	1912	7 500
Lahti	Torikatu 3	1929	36 500
Mikkeli	Päiviönkatu 15	1965	7 500
Oulu	Kajaaninkatu 8	1973	17 000
Pori	Valtakatu 11	1853/1913	11 500
Rovaniemi	Valtakatu 10-12	1988	15 500
Tampere	Hämeenkatu 13	1942	36 000
Turku	Linnankatu 20	1914	10 500
Vaasa	Kirkkopuistikko 22	1952	55 500
Vantaa	Suometsäntie 1	1979	311 500
Inari	Saariselkä	1968/1976	2 000

Helsingissä 5. helmikuuta 1993

SUOMEN PANKIN JOHTOKUNTA

Sirkka Hämäläinen, puheenjohtaja

Harri Holkeri

Esko Ollila

Kalevi Sorsa

Matti Vanhala

Tilinpäätöksen kommentit

Yleiset tilinpäätös- ja kirjausperiaatteet

Suomen Pankin tase noudattaa sektorijakoa, mikä antaa kuvan keskuspankin ja ulkomaiden sekä kotimaan sektoreiden välisistä rahoitussuhteista. Taseessa noudatetut arvostusperiaatteet on selostettu kommentoitavien tase-erien yhteydessä. Käyttöomaisuus ja pitkävaikutteiset menot kirjataan kokonaan kuluiksi hankintavuonna Suomen Pankin ohjesäännön edellyttämällä tavalla, eivätkä ne niin ollen sisälly taseeseen. Käyttöomaisuudesta on tehty selkoa taseen liitetiedoissa.

Ulkomaan rahan määräiset saamiset ja velat on muutettu markoiksi tilinpäätöspäivänä voimassa olleiden keskikurssien mukaisesti. Kaikki valuuttakurssien muutoksista johtuvat saamisten ja velkojen sekä taseen ulkopuolisten sitoumusten arvon muutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti, ja ne sisältyvät tuloslaskelmassa valuuttakurssieroihin.

Pankkivaltuusto vahvistaa Suomen Pankin ohjesäännön 17. §:n 1. momentin 2. kohdan mukaisesti tilinpäätöksen laatimisessa noudatettavat perusteet.

Taseen kommentit

1. Kulta ja ulkomaiset erät

Kulta on aiempien vuosien tapaan kirjattu taseessa arvoon 35 mk/g. Kultaa oli vuoden lopussa 62 282 kg, ja sen markkinahintainen arvo oli 3 497 milj. markkaa.

Valuuttasaamisissa esiintyviä erityisiä nosto-oikeuksia Kansainvälisessä valuuttarahastossa vastaa velkapuolen erä osoitetut erityiset nosto-oikeudet (SDR). Molemmista eristä maksetaan SDR-koron suuruista korkoa.

SDR-määräinen varanto-osuus sekä markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa muodostavat yhdessä Suomen jäsenosuuden valuuttarahastossa. Markkaosuuden vastaerä sisältyy ulkomaisissa veloissa erään Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit. Markkaosuus ja sitä vastaavat markkatilit on sidottu erityisten nosto-oikeuksien kurssiin Kansainvälisen valuuttarahaston soveltaman käytännön mukaisesti. Marraskuussa 1992 Suomen jäsenosuus kasvoi 574.9 milj. SDR:stä 861.8 milj. SDR:ään.

Vaihdeettavat valuutat koostuvat pääosin ulkomaisista valtioiden liikkeeseen laskemista tai takaimista arvopapereista sekä pankkitalletuksista. Erään sisältyvät myös ulkomaiset avistatilit sekä pankin hallussa olevat ulkomaiset maksuvälineet.

Vaihdeettavaan valuuttavarantoon kuuluvat arvopaperit on arvostettu nimellisarvoon tai sitä alempaan käypään arvoon Suomen Pankin ohjesäännön 6. §:n mukaisesti.

Muissa ulkomaisissa saamisissa on Suomen valtion vastuulla oleva määräaikainen saaminen entisen Neuvostoliiton Vneshekonombankilta. Määräaikaisen saamisen velkasaldo muutettiin 15.4.1992 Yhdysvaltojen dollareiksi. Velan kuolelutukset lykkääntyivät entisen Neuvostoliiton velkoja koskevan kansainvälisen sopimuksen mukaisesti.

Sidotut valuuttasaamiset sisälsivät vuonna 1991 Bulgarian selvitystilin saldon. Suomi ja Bulgaria päättivät 16.10.1992 lakkauttaa maiden välisen maksusopimuksen, ja clearingtili suljettiin.

Vaihdeettavat valuuttavelat sisältävät kansainvälisten järjestöjen ja ulkomaisten pankkien vaihdettavat markkasaamiset Suomen Pankilta. Sidotut valuuttavelat sisälsivät 1991 Neuvostoliiton selvitystilin saldon.

Erän muut ulkomaiset velat alaerä muut sisältää valuuttavarannon tukemiseksi aiemmin nostetut tukiluotot.

2. Saamiset rahoituslaitoksilta

Suomen Pankin päivätalletus- ja päiväluottojärjestelmä korvattiin 3.7.1992 uudella maksuvalmiusjärjestelmällä. Keskuspankkirahoitukseen oikeutettu pankki voi uuden järjestelmän mukaan saada määräaikaista maksuvalmiusluottoa (järjestelmästä lähemmin s. 32).

Sijoitustodistukset ovat pankkien liikkeeseen laskemia markkinahintaisia arvopapereita. Sijoitustodistukset on arvostettu hankintahintaan. Samaan tase-erään sisältyy sijoitustodistusten kertynyt korko, 130 milj. markkaa.

Käteisvaraluotot, joilla rahoitetaan rahalaitosten hallussaan pitämiä seteli- ja metallirahakassoja, ovat korottomia.

Rahalaitosten joukkovelkakirjalainat ovat luonteeltaan pääasiassa sijoitusomaisuutta. Ne on arvostettu nimellisarvoon.

3. Saamiset julkiselta sektorilta

Joukkovelkakirjalainat sisältävät kuntien liikkeeseen laskemia arvopapereita; ne on arvostettu nimel-

lisarvoon. Valtion vakuusrahastolla oli 31.12.1992 tilapäistä luottoa Suomen Pankista 1 000 milj. markkaa. Valtion vakuusrahastolla voi olla Suomen Pankissa tilapäistä luottoa tai tilapäisiä talletuksia, koska sen luotonotto ja tukitoimet eivät välttämättä ajoitu samaan hetkeen.

Valtion metallirahavastuu osoittaa rahapajan Suomen Pankille toimittamien metallirahojen nettomäärän.

4. Saamiset yrityksiltä

Kotimaisia toimitusluottoja on myönnetty sekä yksittäis- että joukkovelkakirjalainoina, joten ne on esitetty taseessa erikseen. Joukkovelkakirjalainat on arvostettu nimellisarvoon. KTR-luotoilla on pankkien takaus. Korko vaihtelee pelkästä peruskorosta peruskorkoon lisättyinä 2.5 prosenttiyksiköllä.

Muut joukkovelkakirjalainat sisältävät lähinnä sijoitusomaisuudeksi luokiteltavia arvopapereita, jotka on arvostettu nimellisarvoon.

5. Muut saamiset

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin haltuunottoon ja riskikeskittymien siirtoon sitoutui syksyn 1991 ja kevään 1992 aikana Suomen Pankin rahoitusta yhteensä 15.6 mrd. markkaa. Tästä on edelleen Suomen Pankin taseessa rahamarkkinoiden vakauttamislainoina 9.5 mrd. markkaa. Alun perin sitoutuneesta rahoituksesta on saatu takaisin omaisuuden myyntituloina 1.8 mrd. markkaa, kuluksi on vuonna 1991 kirjattu 2.6 mrd. markkaa ja 1.7 mrd. markkaa aktivoitiin taseeseen poistettavaksi myöhemminä vuosina.

Siirtosaamiset sisältävät pääasiassa korkosäämisiä. Muihin saamisiin sisältyy 126 milj. markkaa henkilökunnan asuntolainoja. Asuntolainojen korko oli vuonna 1992 peruskoron suuruinen.

6. Aktivoidut menot ja menetykset rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta

Suomen Pankki voi saada rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta aiheutuneita menetyksiä takaisin vasta pitkähkön ajanjakson kuluessa pankkijärjestelmän tervehtyessä. Tästä syystä rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta vuonna 1992 syntyneet ja mahdollisesti myöhemminkin syntyvät menot ja menetykset kirjataan omana eränään taseeseen ja poistetaan tulevina vuosina.

7. Liikkeessä oleva raha

Liikkeessä oleva raha on yleisön ja rahalaitosten hallussa oleva setelistö ja metalliraha.

8. Sijoitustodistukset

Suomen Pankin liikkeeseen laskemat sijoitustodistukset on arvostettu nimellisarvoon. Nimellisarvon ja emissiohinnan erotus on kirjattu siirtosaamisiin ja jaksotetaan korkomenoihin juoksuajan kuluessa.

9. Velat rahoituslaitoksille

Päivätalletukset ovat keskuspankkirahoitukseen oikeutettujen rahalaitosten sekkitilien saldoja.

Kassavarantotalletukset olivat vuoden 1992 lopussa 5.5 prosenttia kassavarantopohjasta. Kassavarantotalletusten korko oli vuoden lopussa kolmen kuukauden heliborkorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä, kuitenkin vähintään 8 %.

10. Velat julkiselle sektorille

Kohtaan sisältyvät Valtion vakuusrahaston sekkitili ja talletustilit Suomen Pankissa.

11. Velat yrityksille

Investointi- ja alushankintatalletukset ovat investointi- ja alushankintavarauksen tehneiden yritysten lakisääteisiä talletuksia Suomen Pankissa. Talletukset ovat korollisia, ja korko määräytyy talletus- ja käyttöajankohdan mukaan. Korko vaihtelee 3 prosentista peruskorkoon vähennettynä 2.5 prosenttiyksiköllä.

12. Muut velat

Siirtovelat ovat pääasiassa korkojen jaksotuksesta aiheutuneita eriä.

Muut velat sisältävät 9 milj. markkaa liikkeessä olevan vanhan rahayksikön määräisiä seteleitä.

13. Arvonjärjestelytili ja varaukset

Arvonjärjestelytiliä ja pankin varauksia on aikaisempina vuosina kartutettu oman pääoman reaaliarvon turvaamiseksi sekä valuuttamääräisiin saamisiin ja rahamarkkinoiden vakauden turvaamiseen liittyvien riskien kattamiseksi. Vuoden 1992 tilinpäätöksessä näitä varauksia purettiin 941 milj. markkaa.

Suomen Pankin eläkevastuun kokonaismäärä on 1 611 milj. markkaa, ja tästä on varauksilla katettu 71.4 %.

Vaihdettavaan valuuttavarantoon kuuluvat ulkomaiset arvopaperit on ohjesäännön mukaisesti arvostettu nimellisarvoon, jos se on hankinta- tai

markkinahintaa alempi. Nimellisarvon ja tuloslaskelmassa laskentaperusteena olevan ns. alimman arvon erotus on taseessa kirjattu arvonjärjestelytilin vähennykseksi.

14. Oma pääoma

Pankin oma pääoma säilyi muuttumattomana.

	31.12.1992	31.12.1991	Muutos
	milj. mk		
Kantarahasto	5 000	5 000	-
Vararahasto	764	764	-
Tilikauden tulos	-	-	-
Yhteensä	5 764	5 764	-

Tuloslaskelman kommentit

1. Kotimaiset korkotuotot

Kotimaiset korkotuotot lisääntyivät edellisvuotisista 776 milj. markkaa. Terminiikauppojen nettokorot olivat 912 milj. markkaa. Päiväluottojen korkotuotot olivat 78 milj. markkaa. Sijoitustodistusten korkotuotot olivat 926 milj. markkaa ja arvopapereiden takaisinmyyntisitoumusten korkotuotot 351 milj. markkaa. Valtion vakuusrahasto maksoi lyhytaikaisesta luotosta korkoa 282 milj. markkaa.

2. Ulkomaiset korkotuotot

Ulkomaiset korkotuotot vuonna 1992 olivat 1 898 milj. markkaa. Vähennys vuoden 1991 korkotuottoihin verrattuna oli 495 milj. markkaa.

3. Kotimaiset korkokulut

Kotimaiset korkokulut lisääntyivät 1 241 milj. markkaa. Suomen Pankin liikkeeseen laskemia sijoitustodistuksia oli markkinoilla koko tilikauden ajan, ja niiden korkokulut olivat 1 937 milj. markkaa. Lisäystä edellisvuotisesta oli 1 566 milj. markkaa.

4. Korkokate

Korkokate oli 1 098 milj. markkaa, mikä on 1 149 milj. markkaa vähemmän kuin vuonna 1991.

5. Muut tuotot

Muut tuotot olivat 70 milj. markkaa. Erään sisältyy vuokratuottoja 36 milj. markkaa.

6. Muut kulut

Palkkasumma säilyi edellisvuotisen tasoisena. Sosiaalikulut sisältävät 56 milj. markkaa maksettuja eläkkeitä.

Käyttöomaisuus ja pitkävaikutteiset menot kirjataan poistoina kuluksi hankintavuonna Suomen Pankin ohjesäännön mukaisesti. Poistot sisältävät siis tilikauden aikana hankitun käyttöomaisuuden ja muut pitkävaikutteiset menot kokonaisuudessaan. Poistoihin sisältyy 57 milj. markkaa rakennusten muutostöiden sekä 18 milj. markkaa koneiden ja kaluston poistoja.

7. Kulut rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta

Vuoden 1991 tilinpäätöksessä kirjatut kulut rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta aiheutuivat Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin tervehdyttämistoimista ja sen riskikeskittymien siirrosta Suomen Pankin omistamille omaisuudenhoitoyhtiöille. Vuonna 1992 syntyneet menot ja menetykset, 1,7 mrd. markkaa, kirjattiin taseeseen ja poistetaan tulevina vuosina.

8. Ulkomaisten arvopapereiden kurssierot

Ulkomaisten arvopapereiden kurssierot sisältävät arvopapereiden myynnistä realisoituneet kurssivoitot ja -tappiot sekä salkussa olevien arvopapereiden hankintahinnan ja sitä alemman markkinahinnan erotuksen.

9. Valuuttakurssierot

Valuuttakurssieroihin kirjataan valuuttakurssien muutoksista aiheutuneet saamisten, velkojen ja taseen ulkopuolisten sitoumusten arvon muutokset sekä valuutanvaihtotuotot nettomääräisinä. Vuonna 1992 pankki kirjasi 1 768 milj. markan kurssitappiot.

10. Varausten muutos

Ohjesäännön 30. §:n mukaisia varauksia purettiin 941 milj. markkaa. Eläkevaraus pidettiin entisen suuruisena.

11. Tilikauden tulos

Tilikauden tuloksena esitettiin nolla markkaa.

Tilintarkastuskertomus

Eduskunnan valitsemina tilintarkastajina olemme suorittaneet Suomen Pankin tilinpäätöksen ja kirjanpidon sekä hallinnon tarkastuksen tilivuodelta 1992 hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa.

Pankin tarkastusosasto on tilivuoden aikana tarkastanut pankin kirjanpitoa ja toimintaa. Olemme perehtyneet sisäisestä tarkastuksesta laadittuihin kertomuksiin.

Olemme lukeneet pankin toimintakertomuksen ja saaneet johtokunnalta pankin toimintaa koskevia selostuksia.

Pankkijärjestelmän vakauden turvaamiseksi tehdyt toimenpiteet ovat aiheuttaneet tilivuonna Suomen Pankille ja yhteiskunnalle huomattavan suuret kustannukset.

Tilinpäätös on laadittu eduskunnan pankkivaltuusmiesten vahvistamien tilinpäätösperusteiden ja voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Edellä olevan perusteella ja koska tarkastuksemme ei ole antanut aihetta huomautuksiin, esitämme tuloslaskelman ja taseen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä johtokunnalle tarkastamaltamme tilivuodelta.

Helsingissä helmikuun 11. päivänä 1993

SUOMEN PANKIN TILINTARKASTAJAT

Kauko Heikkinen

Olavi Ala-Nissilä KHT

Arja Alho

Paavo Lipponen

Ben Zyskowicz

./ Kalervo Virtanen KHT

Liitteet

Raha- ja valuuttapoliittisia toimenpiteitä 1992

Tammikuu

Kassavarantovelvoite

Suomen Pankki alensi pankkien kassavarantovelvoitteen 4.0 prosentista 3.7 prosenttiin joulukuun 1991 lopun kassavarantopohjasta.

Maaliskuu

Pankkituki

Maaliskuussa julkistettiin valtioneuvoston asettaman pankkityöryhmän mietintö, joka sisälsi laajan toimenpidekokonaisuuden pankkien tukemiseksi. Valtio tarjoutui tekemään kaikkiin pankkeihin yhteensä 8 mrd. markan pääomasijoituksen. Niin ikään esitettiin Valtion vakuusrahaston perustamista. Osa tukipakettia oli myös eduskunnan pankkivaltuuston päätös korottaa Suomen Pankin peruskorkoa yhdellä prosenttiyksiköllä 9.5 prosenttiin 1.5. lähtien. Tukipakettiin kuului lisäksi päätös korottaa pankkien Suomen Pankissa pitämien kassavarantotalletusten korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä 1.4. lähtien.

Huhtikuu

Kassavarantotalletusten korko

Eduskunnan pankkivaltuusto korotti pankkien Suomen Pankissa pitämille kassavarantotalletuksille maksettavaa korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä 1.4. alkaen. Uudeksi koroksi tuli kolmen kuukauden heliborkkorko vähennettynä kahdella prosenttiyksiköllä, kuitenkin vähintään 8 %.

Päiväluottokorko

Eduskunnan pankkivaltuusto laajensi 5.4. Suomen Pankin korkovaltuuksia. Päiväluottokoron enimmäisraja nostettiin 50 prosentista 80 prosenttiin.

Valtion vakuusrahasto

Laki valtion vakuusrahastosta astui voimaan 30.4. Rahaston tehtäväksi tuli talletuspankkien toiminnan vakauden ja tallettajien saamisten turvaaminen. Rahastolle annettiin valtuudet käyttää tähän tarkoitukseen 20 mrd. markkaa. Mahdollisista tukitoimista päättää rahaston johtokunnan jaosto, johon kuuluu edustaja valtiovarainministeriöstä, pankkitarkastusvirastosta ja Suomen Pankista.

Toukokuu

Peruskorko

Suomen Pankin peruskorkoa korotettiin yhdellä prosenttiyksiköllä 9.5 prosenttiin 1.5. lähtien. Tämän päätöksen perusteella pankit saivat nostaa matalakorkoisten peruskorkosidonnaisten lainojen korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä. Suomen Pankki edellytti, että korotus ei koske lainoja, joiden korko jo on 12 % tai korkeampi. Talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain muutoksen johdosta peruskoron nosto ei vaikuttanut verottomiin talletuskorkoihin. Käytetytilien veroton enimmäiskorko säädettiin 4.5 prosentiksi ja peruskorosta riippumattomaksi.

Kesäkuu

Valtion vakuusrahasto SKOP:n enemmistöosakkaaksi

Eduskunnan pankkivaltuusto hyväksyi 12.6. kaupan, jolla Suomen Pankin omistama Scopulus Oy myi Valtion vakuusrahastolle sekä omistusosuutensa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankissa että hallussaan olleet SKOP:n pääomatodistukset.

Valtion pääomatarjous pankeille

Valtio teki 17.6. pankeille muodollisen pääomatarjouksen, joka perustui valtioneuvoston maaliskuussa tekemään päätökseen tarjota kaikille pankeille yhteensä 8 mrd. markkaa korollista pääomatukea. Pääoma tarjottiin suomalaisille talletuspankeille niiden toiminnan laajuuden perusteella; toiminnan laajuus laskeaan BIS:n normien mukaisesti riskipainotetuilla varoilla ja taseen ulkopuolisilla sitoumuksilla. Valintansa mukaan pankin oli joko elo- tai joulukuussa ilmoitettava, vastaanottaako se tarjouksen.

Valtion vakuusrahastolta tukea Suomen Säästöpankille

Valtion vakuusrahasto päätti 26.6. myöntää 5.5 mrd. markan pääomatuen ja 1.7 mrd. markan takauksen Suomen Säästöpankille. Suomen Säästöpankki perustettiin syksyllä 1992 fuusioimalla 41 säästöpankia.

Heinäkuu

Suomen Pankin maksuvalmiusjärjestelmä muuttui

Suomen Pankki päätti korvata päiväluotto- ja päivätalletusjärjestelmän uudella maksuvalmiusjärjestelmällä 3.7. lähtien. Uusi järjestelmä poikkeaa aikaisemmasta siten, että talletus- ja luottokorot ovat entistä lähempänä markkinakorkoja ja muuttuvat markkinakorkojen myötä. Lisäksi maksuvalmiusluoton maturiteettia voidaan Suomen Pankin päätöksellä pidentää yhdestä päivästä aina neljään viikkoon.

Tukiluottosopimukset EY-maiden keskuspankkien kanssa

Euroopan yhteisöjen jäsenmaiden keskuspankit ja Suomen Pankki päättivät 15.7. vahvistaa rahapoliittista yhteistyötään. Yhteistyön keskeisen osan muodostaa tukiluottoverkosto, jota tarpeen vaatiessa voidaan käyttää valuuttavaranon tukemiseen.

Elokuu

Valtion pääomatarjous pankeille

Säästöpankeista 53 ja liikepankeista 4 (Kansallis-Osake-Pankki, Postipankki, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki ja STS-Pankki) hyväksyi 14.8. mennessä valtion tekemän pääomatarjouksen. Tässä yhteydessä pankit nostivat pääomaa yhteensä 4.6 mrd. markkaa.

Syyskuu

Markan kelluttaminen

Valuuttamarkkinoilla vallinneen vakavan häiriön vuoksi Suomen Pankki päätti 8.9. olla tilapäisesti noudattamatta markan ulkoiselle arvolle asetettuja vaihteluvälin rajoja. Voimassa olleen rahalain mukaisesti päätös tehtiin yhdessä valtioneuvoston kanssa.

Lokakuu

Verottomat talletukset

Talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslakia muutettiin lokakuussa siten, että verottomaksi hyväksyttiin 36 kuukauden talletus, jonka korko on enintään Suomen Pankin peruskorko vähennettynä yhdellä prosenttiyksiköllä ja joka on tehty 1.9.1992 ja 31.12.1993 välisenä aikana. Samassa yhteydessä jatkettiin 24 kuukauden talletusten verottomuutta koskemaan vuoden 1994 loppuun saakka tehtyjä talletuksia.

Kassavarantotalletukset

Suomen Pankki korotti pankkien kassavarantovelvoitteen 3.7 prosentista 4 prosenttiin syyskuun lopun kassavarantopohjasta.

Maksusopimuksen päättymisen

Suomen ja Bulgarian maksusopimus lopetettiin noottien vaihdolla 16.10. Heti tämän jälkeen clearingmaksujen välittäminen lopetettiin, clearingtilit suljettiin ja maiden välisessä kaupassa siirryttiin käyttämään vapaasti vaihdettavia valuuttoja.

Marraskuu

Rahalain muutos

Rahalain 2. pykälä muutettiin 13.11. kuulumaan siten, että valtioneuvosto voi Suomen Pankin esityksestä pitää pankin oikeuden olla noudattamatta markan vaihteluvälin rajoja voimassa toistaiseksi. Lisäksi valtioneuvosto voi, ottaen huomioon raha- ja valuuttamarkkinoiden tilan, peruuttaa tämän oikeuden. Ennen päätöksentekoa valtioneuvoston on pyydettävä lausunto Suomen Pankilta.

Markan kelluttamisen jatkaminen

Valtioneuvosto teki 13.11. rahalain muutoksen mukaisen päätöksen jatkaa markan arvon kelluttamista.

Valtion vakuusrahaston ja KOP:n aiesopimus

Kansallis-Osake-Pankki osti 24.11. STS-Säätiöltä STS-Pankki Oy:n osakeenemmistön. Samana päivänä Valtion vakuusrahasto ja KOP allekirjoittivat aiesopimuksen STS-Pankin ongelmaluottoja hoitavasta omaisuudenhoitoyhtiöstä. Sopimuksen ehtona oli Valtion vakuusrahastoa koskevan lain muutos, joka mahdollistaa omaisuudenhoitoyhtiön perustamisen.

Kassavarantotalletukset

Suomen Pankki korotti pankkien kassavarantovelvoitteen 4 prosentista 4.5 prosenttiin lokakuun lopun kassavarantopohjasta.

Käteisvaraluotot

Suomen Pankki tarkisti käteisvaraluoton omavastuuosuudet. Käteisvaraluoton omavastuun yhteismäärä korotettiin 20 prosenttiin yleisön hallussa olevasta rahasta. Omavastuiden yhteismäärä kasvoi 597 miljoonalla markalla 1 791 miljoonaan markkaan 30.11. lähtien.

Joulukuu

Investointivarausjärjestelmä: käyttö lupa ja purkaminen

Valtioneuvosto päätti 26.11.1992, että vuonna 1991 päättäneiltä tilikausilta tehtyjä investointivarauslupia saa käyttää 1.1.1993 ja 31.12.1997 välisenä aikana. Investointivarauslain muutoksen (1366/1991) jälkeen uusia investointivarauslupia ei ole enää saanut tehdä vuonna 1992 päättäviltä tilikausilta.

Valtion pääomatarjous pankeille

Liikepankeista 2 (SYP ja OKO), säästöpankeista 14 ja osuuspankeista 57 hyväksyi 16.12. mennessä valtion tekemän pääomatarjouksen. Tässä yhteydessä pankit nostivat pääomaa yhteensä 3.3 mrd. markkaa.

Valtion vakuusrahastolta tukea SKOP:lle ja SSP:lle

Valtion vakuusrahasto päätti 22.12. myöntää Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankille pääomatukea 1.5 mrd. markkaa ja 30.12. Suomen Säästöpankille 4.7 mrd. markkaa.

Kassavarantotalletukset

Suomen Pankki korotti pankkien kassavarantovelvoitteen 4.5 prosentista 5.0 prosenttiin marraskuun lopun kassavarantopohjasta.

Seuraavat päätökset tulivat voimaan vuoden 1993 alusta:

Peruskorko

Suomen Pankin peruskorko alennettiin yhdellä prosenttiyksiköllä 8.5 prosenttiin 1.1.1993 lähtien.

Kassavarantotalletusten korko

Suomen Pankki alensi pankkien Suomen Pankissa pitämien kassavarantotalletusten korkoa yhdellä prosenttiyksiköllä 1.1.1993 lähtien. Uudeksi koroksi tuli kolmen kuukauden heliborkorko vähennettynä kolmella prosenttiyksiköllä, kuitenkin vähintään 8 %.

Pohjoismaisten keskuspankkien valuuttatukisopimus

Pohjoismaiset keskuspankit päättivät uudistaa ja olennaisesti laajentaa vuoden 1984 alusta voimassa ollutta lyhytaikaista valuuttatukea koskevaa sopimusta. Uudistettu sopimus tuli voimaan 1.1.1993 ja on voimassa toistaiseksi.

Ulkomaalaisomistuksen vapauttaminen

Ulkomaalaisomistusta koskeva uusi lainsäädäntö astui voimaan 1.1.1993. Vuonna 1939 säädetty rajoituslaki kumottiin vuoden 1992 lopussa, jolloin yritysten ulkomaalaisomistusta koskeneet rajoitukset poistuiivat. Myös ulkomaalaisten kiinteistöhankintoja helpotettiin olennaisesti.

Luettelo Suomen Pankin vuonna 1992 antamista tärkeimmistä lausunnoista

Rahoitusmarkkinoiden kehittämistä koskevia lausuntoja

- Lausunto valtiovarainministeriölle jvk-markkinatyöryhmän muistiosta 29.1.
- Lausunto valtiovarainministeriölle finanssiryhmäkomitean mietinnöstä 5.2.
- Lausunto valtiovarainministeriölle pääomatulojen verotuksen ja yritysverotuksen kehittämislinoja käsitelleen asiantuntijatyöryhmän muistiosta 10.2.
- Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutuslainsäädäntöä käsitelleen ETA-työryhmän muistioista I ja II sekä vakuutusyhdistyslakia käsitelleen ETA-työryhmän muistiosta 4.3.
- Lausunto valtiovarainministeriölle arvopaperimarkkinatoimikunnan mietinnöstä "Yhdentyvä Eurooppa ja arvopaperimarkkinat" 18.3.
- Lausunto valtiovarainministeriölle Helsingin Arvopaperipörssi Osuuskunnan ohjesäännöstä ja selvityssäännöistä 18.3.
- Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle ulkomaisten vakuutusyhtiöiden Suomessa toimimista käsitelleen ETA-työryhmän muistiosta 25.3.
- Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle työeläkerahastotoimikunnan mietinnöstä 8.5.
- Lausunto valtiovarainministeriölle konversiolakityöryhmän muistiosta 8.5.
- Lausunto valtiovarainministeriölle rahoituslainsäädännön tarkistamistoimikunnan mietinnöstä 15.5.
- Lausunto valtiovarainministeriölle markkinapaikkatyöryhmän muistiosta 14.8.
- Lausunto oikeusministeriölle kulutusluottolainsäädännön tarkistamistoimikunnan II osamietinnöstä 14.9.
- Lausunto valtiovarainministeriölle rahoitustarkastustyöryhmän muistiosta 28.10.
- Lausunto valtiovarainministeriölle rahalakityöryhmän muistiosta 6.11.

Pankkijärjestelmän tukemiseen liittyviä lausuntoja

- Lausunto valtiovarainministeriölle kansanedustaja Hannu Suhosen tekemän, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin omistusta koskeneen kysymyksen johdosta 7.1.
- Lausunto valtiovarainministeriölle vakuusrahastotyöryhmän muistiosta 19.2.
- Lausunto valtiovarainministeriölle kansanedustaja Sulo Aittoniemen tekemän, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin haltuunottoa koskeneen kysymyksen johdosta 6.3.
- Lausunto eduskunnan oikeusasiamiehelle A. Ahlström Osakeyhtiön tekemän, Oy Tampella Ab:n omistusta koskeneen kantelun johdosta 19.3.
- Lausunto eduskunnan oikeusasiamiehelle Reino Lehtosen tekemän, Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin haltuunottoa koskevan kantelun johdosta 10.4.

Lausunto kauppaja teollisuusministeriölle valtion rahoitustukea
ETA-kilpailusäännösten kannalta käsitelleen toimikunnan mietinnöstä 8.6.
Lausunnot Valtion vakuusrahastolle pankkituesta 26.6., 23.11., 7.12. ja 30.12.
Lausunto valtiovarainministeriölle hallituksen esityksestä Valtion
vakuusrahastosta annetun lain muuttamisesta 31.12.

Korkotukea koskevia lausuntoja

Lausunto opetusministeriölle opintolainan enimmäiskorosta 27.3.
Lausunto ympäristöministeriölle vuokra-asuntolainojen enimmäiskorosta 8.7.
Lausunto ympäristöministeriölle eräisiin lämmityslaitoshankkeisiin
myönnettävistä lainoista ja korkotuesta 10.11.

Muita lausuntoja

Lausunto valtiovarainministeriölle Suomen rahapajan yhtiöittämisestä 21.2.
Lausunto valtiovarainministeriölle kansanedustaja Marjatta Vehkaojan tekemän,
Suomen Pankin Vaasan haarakonttorin lopettamispäätöksen perusteluja
koskeneen kysymyksen johdosta 7.4.
Lausunto kauppaja teollisuusministeriölle tilintarkastusjärjestelmän
kehittämistoimikunnan mietinnöstä 15.6.
Lausunto oikeusministeriölle julkisuustoimikunnan mietinnöstä 15.9.
Lausunto valtiovarainministeriölle kansanedustaja Sulo Aittoniemen tekemästä
kysymyksestä, joka koski rahamarkkinoiden keventämistä setelikantaa
lisäämällä, 18.9.
Lausunto oikeuskanslerille Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhlan johdosta
lyötettävästä kultarahasta 22.9.
Lausunto tullihallitukselle tullausarvon määrittelyssä käytettävästä valuutan
muuntokurssista 29.9. sekä lisäys lausuntoon 30.9.
Lausunto Suomen Yhdyspankki Oy:lle ensisijaislainojen koroista 16.10.
Lausunto kauppaja teollisuusministeriölle hallituksen esityksestä, joka
koski eräiden julkisyhteisöjen ja julkisten laitosten tiedonanto-
velvollisuutta 20.10.
Lausunto valtiovarainministeriölle kansanedustaja Sulo Aittoniemen tekemän,
taloudellisen tilanteen parantamista koskeneen kysymyksen johdosta 20.10.

Pyörityksistä johtuen yhteenlaskut eivät välttämättä täsmää.

- 0 havainto on vähemmän kuin puolet käytetystä yksiköstä
- loogisesti mahdoton
- .. tietoa ei ole saatu
- nolla

Taulukko 1.

Suomen Pankin tase kuukausittain 1992, milj. mk

VASTAAVAA

Kulta ja valuuttasaamiset	34 027	34 486	33 183
Kulta	2 180	2 180	2 180
Eryityiset nosto-oikeudet	946	1 070	1 198
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 234	1 232	1 201
Vaihdettavat valuutat	29 637	29 976	28 580
Sidotut valuutat	31	28	25
Muut ulkomaiset saamiset	2 593	2 623	2 593
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	2 203	2 225	2 246
Määräaikainen saaminen	391	398	347
Saamiset rahoituslaitoksilta	12 894	9 267	8 968
Maksuvalmiusluotot ¹	3	479	13
Sijoitustodistukset	6 014	2 058	2 097
Arvopaperit takaisinmyyntisitoumuksin	1 122	924	1 411
Määräaikaiset luotot	-	-	-
Käteisvaraluotot	3 806	3 869	3 521
Joukkovelkakirjat	1 710	1 698	1 688
Muut	238	238	238
Saamiset julkiselta sektorilta	1 379	1 382	1 383
Joukkovelkakirjat	3	3	3
Luotot Valtion vakuusrahastolle	-	-	-
Valtion metallirahavastuu	1 376	1 379	1 380
Saamiset yrityksiltä	1 256	1 233	1 197
Kotimaisten toimitusten rahoitus (KTR)	852	829	799
Joukkovelkakirjat: KTR	201	201	196
Joukkovelkakirjat: Muut	2	2	2
Muut	201	201	201
Muut saamiset	4 767	7 460	11 606
Rahamarkkinoiden vakauttamislainat	4 613	7 307	11 457
Siirtosaamiset	-	-	-
Muut	154	153	149
Aktivoidut menot ja menetykset rahamarkkinoiden vakauden turvaamisesta	-	-	-
Yhteensä	56 916	56 451	58 931

¹ Ennen 3.7.1992 päiväluotot

27 688	32 072	31 163	31 484	23 121	27 023	34 221	38 152	29 517
2 180	2 180	2 180	2 180	2 180	2 180	2 180	2 180	2 180
1 199	1 045	1 007	942	861	1 001	1 025	552	564
1 242	1 235	1 200	1 280	1 195	1 328	1 360	1 908	1 732
23 045	27 593	26 762	27 074	18 885	22 515	29 656	33 512	25 041
22	18	14	8	0	-	-	-	-
2 546	2 639	2 621	2 525	2 565	2 678	2 702	4 210	4 867
2 205	2 309	2 309	2 212	2 266	2 330	2 330	3 814	4 464
341	330	312	312	299	348	373	396	404
17 122	14 195	15 747	19 778	21 244	19 924	11 565	15 642	14 595
0	0	3	-	1	1 360	863	1 914	1 585
6 242	4 001	4 889	10 967	15 914	13 354	4 410	5 790	3 930
5 064	4 561	5 491	3 337	-	-	1 110	3 421	4 408
-	-	-	-	-	-	-	-	100
3 917	3 709	3 483	3 654	3 534	3 450	3 432	2 778	2 872
1 661	1 686	1 642	1 581	1 557	1 521	1 512	1 502	1 462
238	238	240	238	238	238	238	238	238
1 387	1 397	2 920	2 904	4 404	8 480	8 507	1 466	2 446
3	6	19	3	3	28	27	-	-
-	-	1 500	1 500	3 000	7 052	7 052	-	1 000
1 384	1 391	1 401	1 401	1 401	1 400	1 428	1 466	1 446
1 180	1 659	1 616	1 595	1 572	1 544	1 518	1 499	1 458
772	755	720	704	683	660	636	620	587
195	191	184	178	178	172	171	167	160
2	502	501	501	500	500	500	500	500
211	211	211	211	211	211	211	211	211
13 131	13 054	9 804	9 804	9 804	9 804	9 723	9 724	10 925
12 982	12 904	9 654	9 654	9 654	9 654	9 574	9 574	9 474
-	-	-	-	-	-	-	-	1 298
149	150	150	150	150	150	149	150	153
-	-	-	-	-	-	-	-	1 700
63 054	65 016	63 871	68 090	62 710	69 452	68 237	70 692	65 509

Taulukko 1. (jatkoa)

VASTATTAVAA

Valuuttavelat	126	143	59
Vaihdettavat valuutat	125	142	58
Sidotut valuutat	1	1	1
Muut ulkomaiset velat	3 075	3 113	3 125
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatiilit	2 203	2 225	2 246
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	872	887	879
Muut	-	-	-
Liikkeessä oleva raha	13 323	13 271	14 243
Setelit	12 128	12 077	13 040
Metalliraha	1 195	1 195	1 203
Sijoitustodistukset	10 640	11 110	13 030
Velat rahoituslaitoksille	10 582	9 902	10 016
Päivätalletukset	654	11	232
Määräaikaaiset talletukset	-	-	-
Kassavarantotalletukset	9 928	9 891	9 783
Muut	1	1	1
Velat julkiselle sektorille	4	4	4
Sekkitilit	-	-	-
Valtion vakuusrahaston talletukset	-	-	-
Muut	4	4	4
Velat yrityksille	6 177	5 738	5 490
Investointi- ja alushankintatalletukset	6 177	5 738	5 490
Muut velat	98	99	100
Siirtovelat	-	-	-
Muut	98	99	100
Arvonjärjestelytili ja varaukset	7 126	7 307	7 099
Oma pääoma	5 764	5 764	5 764
Kantarahasto	5 000	5 000	5 000
Vararahasto	764	764	764
Tulostili	-	-	-
Yhteensä	56 916	56 451	58 931

66	47	38	41	55	53	46	38	101
64	46	38	41	55	45	46	38	101
1	1	-	-	-	7	-	-	-
3 086	3 184	3 159	3 051	5 014	13 884	14 499	7 068	7 764
2 205	2 309	2 309	2 212	2 266	2 330	2 330	3 814	4 464
880	875	850	838	818	951	974	1 005	1 026
-	-	-	-	1 930	10 603	11 195	2 250	2 274
13 822	13 787	13 896	13 790	13 562	13 459	13 493	14 062	14 508
12 603	12 569	12 669	12 561	12 341	12 242	12 278	12 779	13 209
1 219	1 217	1 227	1 229	1 221	1 217	1 214	1 282	1 299
16 450	20 600	21 790	19 350	6 930	13 720	12 540	14 885	4 880
11 853	10 601	9 928	17 320	23 179	11 934	11 505	11 941	20 000
1 997	750	155	7 507	13 406	2 171	1 082	39	2 135
-	-	-	-	-	-	-	-	4 700
9 856	9 851	9 773	9 812	9 772	9 762	10 421	11 900	13 165
0	1	0	1	1	1	2	3	-
4	4	4	4	4	38	51	6 173	90
-	-	-	-	-	35	2	2	72
-	-	-	-	-	-	-	6 171	18
4	4	4	4	4	3	48	-	-
4 726	4 488	4 734	4 563	4 238	4 123	4 026	3 949	3 362
4 726	4 488	4 734	4 563	4 238	4 123	4 026	3 949	3 362
96	127	244	236	242	345	402	258	4 399
-	-	-	-	-	-	-	-	4 242
96	127	244	236	242	345	402	258	156
7 187	6 413	4 314	3 970	3 723	6 132	5 911	6 556	4 642
5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764	5 764
5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
764	764	764	764	764	764	764	764	764
-	-	-	-	-	-	-	-	-
63 054	65 016	63 871	68 090	62 710	69 452	68 237	70 692	65 509

Taulukko 2.

**Vaihdettava ja sidottu valuuttavaranto,
milj. mk**

	1988	1989	1990	1991	1992
Kulta	2 128	2 179	2 180	2 180	2 180
Erityiset nosto-oikeudet	1 120	966	791	932	564
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	940	950	783	1 136	1 732
Vaihdettavat valuutat					
Saamiset	24 492	18 822	33 478	29 381	25 041
Velat	-119	-42	-27	-45	-101
Vaihdettava varanto	28 561	22 875	37 205	33 583	29 416
Sidotut valuutat					
Saamiset	1 073	92	75	34	-
Velat	-128	-656	-957	-1	-
Sidottu varanto	945	-563	-881	33	-

Taulukko 4.

Ecun painot

	DEM	FRF	GBP	ITL	NLG	BEF	ESP	DKK	IEP	PTE	GRD
1991											
Kesäkuu	30.4	19.1	12.6	9.9	9.5	8.1	5.4	2.5	1.1	0.8	0.7
Heinäkuu	30.4	19.1	12.6	9.9	9.5	8.1	5.4	2.5	1.1	0.8	0.6
Elokuu	30.4	19.1	12.6	9.9	9.5	8.1	5.4	2.5	1.1	0.8	0.6
Syyskuu	30.5	19.1	12.5	9.9	9.5	8.1	5.4	2.5	1.1	0.8	0.6
Lokakuu	30.5	19.1	12.5	9.9	9.5	8.1	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Marraskuu	30.6	19.1	12.4	9.9	9.6	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Joulukuu	30.6	19.1	12.3	9.9	9.6	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
1992											
Tammikuu	30.6	19.2	12.3	9.9	9.6	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Helmikuu	30.5	19.1	12.4	9.9	9.6	8.2	5.4	2.5	1.1	0.8	0.6
Maaliskuu	30.5	19.2	12.3	9.9	9.6	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Huhtikuu	30.5	19.2	12.4	9.9	9.5	8.1	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Toukokuu	30.4	19.3	12.6	9.8	9.5	8.1	5.4	2.5	1.1	0.8	0.6
Kesäkuu	30.4	19.3	12.5	9.8	9.5	8.1	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Heinäkuu	30.6	19.3	12.3	9.8	9.5	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Elokuu	30.7	19.3	12.2	9.8	9.6	8.2	5.3	2.5	1.1	0.8	0.6
Syyskuu	31.1	19.5	11.8	9.4	9.7	8.3	5.1	2.6	1.1	0.8	0.6
Lokakuu	31.8	20.0	11.0	8.7	10.0	8.5	4.9	2.6	1.2	0.8	0.6
Marraskuu	31.7	20.0	10.8	9.0	9.9	8.5	4.9	2.6	1.2	0.8	0.6
Joulukuu	31.9	19.9	11.0	8.7	10.0	8.5	4.9	2.6	1.2	0.8	0.6

Taulukko 3.

**Ecun markkaurssi ja
Suomen Pankin valuuttaindeksi^{1,2}**

	Ecun markkaurssi	Suomen Pankin ulkomaankauppapainoinen valuuttaindeksi, 1982=100
1988	4.96108	102.0
1989	4.73670	98.4
1990	4.85697	97.3
1991	5.00580	101.4
1992	5.80140	116.4
1992		
Tammikuu	5.55238	112.1
Helmikuu	5.58207	112.9
Maaliskuu	5.57515	112.9
Huhtikuu	5.58563	112.9
Toukokuu	5.58167	112.7
Kesäkuu	5.58600	112.6
Heinäkuu	5.58744	111.9
Elokuu	5.58723	111.5
Syyskuu	6.13433	122.6
Lokakuu	6.22713	124.6
Marraskuu	6.25533	125.2
Joulukuu	6.36242	125.0

¹ Ennen 7.6.1991 toteutettua markan ecu-kytkentää markan ulkoinen arvo ilmaistaan valuuttaindeksilukuna.

² Päiväkeskiarvoja

Taulukko 5.

Pankkien maksuvalmiusasema^{1,2} Suomen Pankissa, milj. mk

	Päivä- talletukset	Maksu- valmius- luotot	Maksu- valmius- asema
1988	621	127	494
1989	416	369	47
1990	806	132	674
1991	881	985	-103
1992	2 103	437	1 666
1992			
Tammikuu	822	63	759
Helmikuu	572	42	530
Maaliskuu	327	102	225
Huhtikuu	1 008	1 323	-315
Toukokuu	486	141	345
Kesäkuu	715	45	669
Heinäkuu	3 540	26	3 514
Elokuu	8 895	0	8 894
Syyskuu	3 974	1 687	2 287
Lokakuu	2 191	876	1 314
Marraskuu	1 512	296	1 215
Joulukuu	1 193	640	553

¹ Ennen 3.7.1992 pankkien päiväasema ja päiväluotot.

² Päiväkeskiarvoja

Taulukko 6.

Suomen Pankin kassavaranto- järjestelmä

	Talletus- velvollisuus %	Talletukset ajanjakson lopussa milj. mk	Talletuksille maksettu keskikorko %
1988	7.6	19 039	7.38
1989 ¹	9.1	25 506	7.00
1990	7.0	17 401	8.73
1991	4.0	10 361	10.11
1992	5.0	13 165	11.00
1992			
Tammikuu	3.7	9 928	9.26
Helmikuu	3.7	9 891	8.75
Maaliskuu	3.7	9 783	9.38
Huhtikuu	3.7	9 856	12.19
Toukokuu	3.7	9 851	11.75
Kesäkuu	3.7	9 773	11.74
Heinäkuu	3.7	9 812	11.92
Elokuu	3.7	9 772	13.09
Syyskuu	3.7	9 762	14.43
Lokakuu	4.0	10 421	11.38
Marraskuu	4.5	11 900	9.47
Joulukuu	5.0	13 165	8.66

¹ Vuoden 1989 luvuissa ovat mukana tuolloin voimassa olleet lisätalletusvelvollisuus, 1.1 prosenttiyksikköä, ja korottomat lisätalletukset, 3 159 milj. markkaa.

Taulukko 7.

Suomen Pankin korkoja, %

Alkaen	Peruskorko	Suomen Pankin päiväkorot			
		Alkaen	Päiväluottokorko	Päivä- talletus- korko	
			Varsinainen korko	Sakko- korko	
1.11.1979	8.50	9.12.1986	12.0	.	9.0
1.2.1980	9.25	26.1.1987	11.9	.	9.0
1.6.1982	8.50	2.2.1987	11.8	.	9.0
1.7.1983	9.50	13.2.1987	11.7	.	8.5
1.2.1985	9.00	20.2.1987	11.6	.	8.0
1.1.1986	8.50	24.2.1987	11.6	19.0	8.0
1.3.1986	8.00	5.3.1987	11.5	19.0	7.5
19.5.1986	7.00	17.3.1987	11.4	19.0	7.5
16.5.1988	8.00	2.4.1987	11.2	19.0	7.5
1.1.1989	7.50	29.4.1987	11.0	19.0	7.5
1.11.1989	8.50	6.10.1988	13.0	19.0	4.0
1.5.1992	9.50	16.6.1989	15.0	.	4.0
1.1.1993	8.50	6.11.1989	15.0	30.0	4.0
		23.10.1991	15.0	-	4.0
		12.11.1991	15.0	30.0	4.0
		14.11.1991	20.0	40.0	4.0
		21.11.1991			
		-2.7.1992	15.0	30.0	4.0

Taulukko 8.

Suomen Pankin maksuvalmius- järjestelmä¹

	Suomen Pankin huutokauppa- korko	Maksu- valmius- luoton korko- marginaali, prosentti- yksikköä	Päivä- talletuksen korko- marginaali, prosentti- yksikköä	Maksu- valmius- luoton maturiteetti, päivää
1992				
Heinäkuu	13.37	+1.00	-1.00	7
Elokuu	15.84	+1.00	-2.00	14
Syyskuu	18.15	+1.00	-5.00	14
Lokakuu	13.69	+1.00	-3.00	7
Marraskuu	11.03	+1.00	-3.00	7
Joulukuu	10.69	+1.00	-3.00	7

¹ Huutokauppakoron kuukausihavainto on päivähavaintojen kalenteripäivittäin laskettu aritmeettinen keskiarvo. Korkomarginaaleja ja maturiteettia koskeva kuukausihavainto on kunkin kuukauden viimeinen havainto.

Taulukko 9.

Kotimaisia korkoja¹, %

	Helibor						Pitkäaikainen markkinakorko		Valtion obligaatioiden korkoja ²	
	1 kk	2 kk	3 kk	6 kk	9 kk	12 kk	3 v	5 v	5 v	10 v
1988	9.77	9.87	9.97	10.16	10.35	10.50	10.7	10.8	.	.
1989	12.32	12.45	12.53	12.61	12.67	12.72	12.2	12.0	.	.
1990	13.63	13.82	13.99	14.16	14.28	14.39	13.7	13.5	.	.
1991	13.64	13.25	13.07	12.69	12.57	12.53	12.3	12.2	.	.
1992	13.49	13.30	13.27	13.08	13.00	12.96	13.1	13.0	.	.
Tammikuu	12.09	12.17	12.25	12.33	12.37	12.39	12.5	12.5	.	.
Helmikuu	11.78	11.74	11.74	11.74	11.75	11.75	12.1	12.0	11.19	.
Maaliskuu	12.95	12.54	12.38	12.08	12.01	11.99	12.1	12.1	11.25	.
Huhtikuu	15.94	14.66	14.21	13.38	13.13	13.04	12.8	12.7	11.86	.
Toukokuu	14.05	13.83	13.73	13.28	13.15	13.10	13.0	12.9	11.81	.
Kesäkuu	13.58	13.63	13.70	13.83	13.80	13.76	13.3	13.2	12.17	.
Heinäkuu	13.45	13.71	13.96	14.19	14.12	14.07	13.6	13.3	12.12	.
Elokuu	15.25	15.12	15.09	14.97	14.78	14.69	14.3	14.0	12.82	.
Syyskuu	17.79	16.82	16.41	15.29	14.90	14.71	15.0	14.7	13.27	.
Lokakuu	13.34	13.30	13.37	13.32	13.35	13.39	14.3	14.2	12.99	.
Marraskuu	11.04	11.31	11.50	11.63	11.69	11.72	12.8	12.9	12.02	12.04
Joulukuu	10.55	10.64	10.68	10.70	10.70	10.70	11.7	11.8	10.94	10.99

¹ Päiväkeskiarvoja² Viiden vuoden korko perustuu obligaatiolainan 1/92 (15.1.1992–1999) ja kymmenen vuoden korko asunto-obligaatiolainan 1/92 (15.3.1992–2002) noteerauksiin.

Taulukko 10.

Suomen Pankin rahamarkkinainterventiot, milj. mk

	Rahamarkkina- instrumenttien ostot	Rahamarkkina- instrumenttien myynnit	Erääntyneet, netto	Rahamarkkina- interventiot, netto
1988	+ 13 840	- 19 190	+ 16 850	+ 11 500
1989	+ 131 110	- 3 855	- 99 245	+ 28 010
1990	+ 163 326	- 26 379	- 160 797	- 23 850
1991	+ 109 568	- 30 380	- 81 969	- 2 781
1992	+ 76 230	- 137 940	+ 49 457	- 12 253
Tammikuu	+ 2 000	- 7 790	+ 80	- 5 710
Helmikuu	+ 1 710	- 8 460	- 1 170	- 7 920
Maaliskuu	+ 2 000	- 9 420	+ 5 290	- 2 130
Huhtikuu	+ 11 310	- 17 310	+ 9 200	+ 3 200
Toukokuu	+ 6 630	- 15 240	- 1 930	- 10 540
Kesäkuu	+ 8 200	- 14 860	+ 6 600	- 60
Heinäkuu	+ 11 700	- 13 300	+ 9 798	+ 8 198
Elokuu	+ 6 520	- 7 650	+ 14 659	+ 13 529
Syyskuu	+ 4 300	- 19 920	+ 5 930	- 9 690
Lokakuu	+ 1 760	- 10 740	+ 2 060	- 6 920
Marraskuu	+ 8 030	- 7 570	+ 1 980	+ 2 440
Joulukuu	+ 12 070	- 5 680	- 3 040	+ 3 350

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä

- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä

Taulukko 11.

Suomen Pankin avistainterventiot¹, milj. mk

	Valuutan ostot (+)	Valuutan myynnit (-)	Avista- interventiot, netto
1988	+ 6 372	- 5 776	+ 596
1989	+ 4 825	- 7 473	- 2 648
1990	+ 13 460	- 3 540	+ 9 920
1991	+ 35 120	- 69 940	- 34 820
1992	+ 20 050	- 70 640	- 50 590
Tammikuu	+ 710	-	+ 710
Helmikuu	-	- 4 000	- 4 000
Maaliskuu	+ 50	- 250	- 200
Huhtikuu	+ 2 960	- 16 650	- 13 690
Toukokuu	+ 3 870	-	+ 3 870
Kesäkuu	+ 1 480	- 2 380	- 900
Heinäkuu	+ 470	- 5 790	- 5 320
Elokuu	+ 110	- 17 700	- 17 590
Syyskuu	-	- 20 880	- 20 880
Lokakuu	+ 5 870	-	+ 5 870
Marraskuu	+ 4 530	-	+ 4 530
Joulukuu	-	- 2 990	- 2 990

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä

- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä

¹ Vuoden 1989 loppuun asti arvopäivän mukaan, sen jälkeen kaupantekopäivän mukaan.

Taulukko 12.

Suomen Pankin termiini-interventiot^{1,2}, milj. mk

	Valuutan termiini-myynnit (+)	Erääntyneet valuutan termiini-myynnit	Valuutan termiini-ostot (-)	Erääntyneet valuutan termiini-ostot	Termiini- interventiot, netto
1988	+ 377	- 103	- 2 705	+ 2 980	+ 549
1989	-	- 337	- 394	+ 1 509	+ 778
1990	-	- 200	- 29 900	+ 23 950	- 6 150
1991	+ 15 060	- 6 280	- 7 560	+ 13 710	+ 14 930
1992	+ 38 710	- 35 650	- 5 800	+ 4 600	+ 1 860
Tammikuu	+ 4 500	- 5 490	-	+ 260	- 730
Helmikuu	+ 1 280	- 5 880	-	+ 360	- 4 240
Maaliskuu	-	- 1 200	-	-	- 1 200
Huhtikuu	+ 6 380	- 3 640	-	-	+ 2 740
Toukokuu	-	- 320	-	-	- 320
Kesäkuu	+ 5 900	- 4 730	-	+ 2 220	+ 3 390
Heinäkuu	+ 810	- 3 090	-	+ 690	- 1 590
Elokuu	+ 6 710	- 360	-	-	+ 6 350
Syyskuu	+ 12 150	- 540	-	-	+ 11 610
Lokakuu	+ 500	- 500	- 2 310	-	- 2 310
Marraskuu	-	- 4 190	- 3 490	+ 1 070	- 6 610
Joulukuu	+ 480	- 5 710	-	-	- 5 230

+ lisää rahamarkkinoiden likviditeettiä

- kiristää rahamarkkinoiden likviditeettiä

¹ Vuoden 1989 loppuun asti arvopäivän mukaan, sen jälkeen kaupantekopäivän mukaan.² Sisältävät myös outrightkaupat; näillä kaupoilla ei ole suoraa vaikutusta likviditeettiin.

Taulukko 13.

Valuuttojen avistakeskikurssit vuosittain, mk

Valuutta	1987			1988			1989		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.785	4.396	3.946	4.520	4.187	3.922	4.552	4.290	4.012
1 Kanadan dollari	3.491	3.316	3.034	3.717	3.405	3.020	3.796	3.624	3.466
1 Englannin punta	7.404	7.193	6.890	7.647	7.446	7.207	7.584	7.032	6.503
1 Irlannin punta	6.710	6.535	6.444	6.569	6.377	6.259	6.302	6.082	5.938
1 Ruotsin kruunu	0.7047	0.6932	0.6769	0.6921	0.6829	0.6732	0.6819	0.6654	0.6510
1 Norjan kruunu	0.6646	0.6528	0.6312	0.6571	0.6424	0.6264	0.6408	0.6213	0.6128
1 Tanskan kruunu	0.6650	0.6427	0.6243	0.6428	0.6220	0.6057	0.6143	0.5869	0.5701
1 Islannin kruunu	0.1191	0.1138	0.1102	0.1131	0.0980	0.0899	0.0898	0.0758	0.0661
1 D-markka	2.5217	2.4459	2.3998	2.4795	2.3842	2.3391	2.3919	2.2818	2.2202
1 Alankomaiden guldeni	2.2356	2.1706	2.1330	2.2028	2.1185	2.0723	2.1174	2.0226	1.9700
1 Belgian frangi	0.12160	0.11773	0.11560	0.11840	0.11390	0.11160	0.11380	0.10890	0.10610
1 Sveitsin frangi	3.0896	2.9496	2.8802	3.0581	2.8631	2.7628	2.7686	2.6243	2.4783
1 Ranskan frangi	0.7553	0.7314	0.7209	0.7324	0.7029	0.6852	0.6999	0.6725	0.6557
1 Italian liira	0.00354	0.00339	0.00331	0.00335	0.00322	0.00316	0.00320	0.00313	0.00305
1 Itävallan šillinki	0.3583	0.3477	0.3410	0.3519	0.3391	0.3328	0.3401	0.3242	0.3153
1 Portugalin escudo	0.0329	0.0312	0.0301	0.0300	0.0291	0.0283	0.0284	0.0273	0.0267
1 Espanjan peseta	0.0375	0.0356	0.0346	0.0367	0.0359	0.0354	0.0375	0.0362	0.0344
1 Kreikan drakhma	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1 Japanin jeni	0.03241	0.03042	0.02938	0.03385	0.03266	0.03119	0.03395	0.03116	0.02824
1 Australian dollari	3.234	3.082	2.785	3.678	3.288	2.826	3.854	3.398	3.165
1 Neuvostoliiton rupla, clearing	7.174	6.953	6.780	7.120	6.881	6.722	6.976	6.806	6.644
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	5.86300	5.68002	5.54077	5.79563	5.61974	5.50705	5.68080	5.49536	5.30888
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	5.188	5.065	4.985	5.106	4.944	4.858	4.869	4.719	4.615

Valuutta	1990			1991			1992		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.089	3.823	3.532	4.555	4.046	3.539	5.275	4.483	3.840
1 Kanadan dollari	3.523	3.277	3.034	4.030	3.533	3.059	4.171	3.706	3.210
1 Englannin punta	7.200	6.808	6.431	8.073	7.131	6.863	9.023	7.875	7.572
1 Irlannin punta	6.454	6.325	6.201	7.456	6.511	6.214	8.733	7.636	7.201
1 Ruotsin kruunu	0.6545	0.6459	0.6369	0.7623	0.6684	0.6430	0.8845	0.7714	0.7369
1 Norjan kruunu	0.6174	0.6110	0.6079	0.7107	0.6236	0.5966	0.8170	0.7222	0.6888
1 Tanskan kruunu	0.6298	0.6181	0.6066	0.7182	0.6322	0.6074	0.8580	0.7444	0.6968
1 Islannin kruunu	0.0669	0.0656	0.0646	0.0778	0.0684	0.0652	0.0873	0.0778	0.0725
1 D-markka	2.4282	2.3664	2.3343	2.7905	2.4380	2.3237	3.3097	2.8769	2.7122
1 Alankomaiden guldeni	2.1524	2.1002	2.0705	2.4766	2.1634	2.0620	2.9440	2.5552	2.4079
1 Belgian frangi	0.11730	0.11447	0.11210	0.13540	0.11841	0.11290	0.16080	0.13973	0.13100
1 Sveitsin frangi	2.8950	2.7576	2.5965	3.1458	2.8208	2.7407	3.6828	3.2000	2.9228
1 Ranskan frangi	0.7135	0.7024	0.6912	0.8162	0.7169	0.6863	0.9682	0.8486	0.7947
1 Italian liira	0.00324	0.00319	0.00314	0.00370	0.00326	0.00314	0.00423	0.00364	0.00332
1 Itävallan šillinki	0.3452	0.3363	0.3316	0.3964	0.3464	0.3301	0.4704	0.4088	0.3854
1 Portugalin escudo	0.0274	0.0268	0.0265	0.0321	0.0280	0.0266	0.0370	0.0332	0.0309
1 Espanjan peseta	0.0385	0.0375	0.0362	0.0443	0.0389	0.0376	0.0498	0.0438	0.0424
1 Kreikan drakhma	..	..	..	0.0250 ¹	0.0224 ¹	0.0220 ¹	0.0260	0.0235	0.0220
1 Japanin jeni	0.02872	0.02647	0.02466	0.03508	0.03008	0.02677	0.04234	0.03546	0.03098
1 Australian dollari	3.207	2.988	2.697	3.580	3.152	2.758	3.632	3.289	2.757
1 Neuvostoliiton rupla, clearing	6.694	6.542	6.414	..	..	..	.	.	.
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	5.34498	5.18322	5.07250	6.29360	5.52733	5.13880	7.25239	6.31446	5.70934
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	4.964	4.864	4.779	5.698	5.003	4.777	6.553	5.798	5.526

¹ Seitsemältä kuukaudelta

Taulukko 14.

Valuuttojen avistakeskikurssit kuukausittain 1992, mk

Valuutta	Tammikuu			Helmikuu			Maaliskuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.442	4.297	4.124	4.550	4.423	4.269	4.571	4.533	4.481
1 Kanadan dollari	3.852	3.715	3.580	3.836	3.741	3.627	3.836	3.802	3.766
1 Englannin punta	7.841	7.775	7.720	7.894	7.856	7.812	7.881	7.814	7.789
1 Irlannin punta	7.271	7.246	7.201	7.311	7.289	7.258	7.301	7.278	7.255
1 Ruotsin kruunu	0.7506	0.7476	0.7437	0.7553	0.7523	0.7497	0.7547	0.7522	0.7502
1 Norjan kruunu	0.6948	0.6926	0.6888	0.6987	0.6966	0.6942	0.6979	0.6954	0.6933
1 Tanskan kruunu	0.7030	0.7016	0.6968	0.7062	0.7046	0.7023	0.7057	0.7032	0.7012
1 Islannin kruunu	0.0761	0.0752	0.0742	0.0765	0.0758	0.0752	0.0763	0.0760	0.0753
1 D-markka	2.7285	2.7220	2.7122	2.7379	2.7304	2.7219	2.7352	2.7279	2.7231
1 Alankomaiden guldeni	2.4225	2.4170	2.4079	2.4333	2.4267	2.4179	2.4294	2.4236	2.4182
1 Belgian frangi	0.13250	0.13218	0.13180	0.13310	0.13259	0.13100	0.13300	0.13256	0.13230
1 Sveitsin frangi	3.0766	3.0636	3.0434	3.0623	3.0375	3.0138	3.0180	3.0051	2.9879
1 Ranskan frangi	0.8003	0.7981	0.7947	0.8051	0.8021	0.7989	0.8054	0.8036	0.8021
1 Italian liira	0.00363	0.00361	0.00359	0.00365	0.00364	0.00362	0.00365	0.00363	0.00361
1 Itävallan šillinki	0.3876	0.3867	0.3854	0.3898	0.3883	0.3868	0.3888	0.3877	0.3869
1 Portugalin escudo	0.0317	0.0314	0.0309	0.0319	0.0317	0.0316	0.0318	0.0317	0.0316
1 Espanjan peseta	0.0433	0.0430	0.0427	0.0437	0.0435	0.0432	0.0435	0.0432	0.0431
1 Kreikan drakhma	0.0240	0.0240	0.0230	0.0240	0.0240	0.0240	0.0240	0.0239	0.0230
1 Viron kruunu	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1 Japanin jeni	0.03527	0.03432	0.03310	0.03516	0.03467	0.03396	0.03462	0.03412	0.03374
1 Australian dollari	3.303	3.212	3.119	3.424	3.325	3.197	3.472	3.438	3.382
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	6.15715	6.04989	5.91501	6.25097	6.14936	6.03560	6.22664	6.19184	6.14951
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	5.565	5.550	5.526	5.604	5.584	5.563	5.604	5.580	5.567

Valuutta	Huhtikuu			Toukokuu			Kesäkuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.537	4.495	4.432	4.480	4.402	4.323	4.385	4.290	4.148
1 Kanadan dollari	3.849	3.783	3.731	3.766	3.672	3.619	3.649	3.587	3.470
1 Englannin punta	7.994	7.895	7.768	8.001	7.975	7.945	7.968	7.945	7.894
1 Irlannin punta	7.293	7.270	7.255	7.265	7.256	7.248	7.290	7.269	7.215
1 Ruotsin kruunu	0.7548	0.7538	0.7523	0.7546	0.7540	0.7529	0.7552	0.7544	0.7536
1 Norjan kruunu	0.6978	0.6962	0.6949	0.6967	0.6962	0.6957	0.6981	0.6967	0.6958
1 Tanskan kruunu	0.7061	0.7039	0.7023	0.7053	0.7033	0.7018	0.7095	0.7069	0.7025
1 Islannin kruunu	0.0765	0.0759	0.0753	0.0764	0.0755	0.0749	0.0763	0.0752	0.0741
1 D-markka	2.7412	2.7280	2.7177	2.7195	2.7162	2.7128	2.7293	2.7238	2.7151
1 Alankomaiden guldeni	2.4346	2.4233	2.4153	2.4166	2.4129	2.4100	2.4232	2.4178	2.4103
1 Belgian frangi	0.13320	0.13258	0.13210	0.13220	0.13196	0.13130	0.13280	0.13235	0.13200
1 Sveitsin frangi	3.0020	2.9655	2.9352	2.9986	2.9529	2.9228	3.0316	3.0051	2.9661
1 Ranskan frangi	0.8093	0.8066	0.8049	0.8091	0.8079	0.8062	0.8110	0.8091	0.8081
1 Italian liira	0.00363	0.00362	0.00361	0.00362	0.00361	0.00360	0.00361	0.00360	0.00360
1 Itävallan šillinki	0.3895	0.3875	0.3860	0.3864	0.3860	0.3855	0.3876	0.3869	0.3859
1 Portugalin escudo	0.0323	0.0320	0.0317	0.0328	0.0326	0.0324	0.0328	0.0328	0.0326
1 Espanjan peseta	0.0436	0.0433	0.0429	0.0436	0.0434	0.0433	0.0436	0.0433	0.0431
1 Kreikan drakhma	0.0240	0.0231	0.0230	0.0230	0.0230	0.0230	0.0230	0.0224	0.0220
1 Viron kruunu	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1 Japanin jeni	0.03390	0.03368	0.03334	0.03415	0.03369	0.03340	0.03436	0.03381	0.03305
1 Australian dollari	3.472	3.428	3.376	3.387	3.328	3.279	3.332	3.246	3.103
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	6.19545	6.16396	6.11714	6.16712	6.11371	6.06154	6.12707	6.04753	5.93361
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	5.603	5.586	5.573	5.585	5.581	5.576	5.587	5.583	5.576

Taulukko 14. (jatkoa)

Valuutta	Heinäkuu			Elokuu			Syyskuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.147	4.077	3.985	4.072	3.985	3.872	4.825	4.439	3.840
1 Kanadan dollari	3.467	3.420	3.355	3.439	3.350	3.240	3.946	3.635	3.210
1 Englannin punta	7.905	7.824	7.777	7.785	7.734	7.694	9.023	8.209	7.690
1 Irlannin punta	7.310	7.292	7.247	7.307	7.289	7.270	8.557	8.066	7.276
1 Ruotsin kruunu	0.7553	0.7545	0.7517	0.7550	0.7540	0.7529	0.8845	0.8271	0.7536
1 Norjan kruunu	0.6974	0.6966	0.6944	0.6971	0.6962	0.6947	0.8170	0.7653	0.6961
1 Tanskan kruunu	0.7123	0.7107	0.7068	0.7141	0.7120	0.7105	0.8356	0.7904	0.7118
1 Islannin kruunu	0.0763	0.0744	0.0735	0.0747	0.0739	0.0725	0.0873	0.0819	0.0732
1 D-markka	2.7446	2.7356	2.7245	2.7599	2.7462	2.7360	3.2343	3.0602	2.7529
1 Alankomaiden guldeni	2.4342	2.4261	2.4172	2.4470	2.4358	2.4265	2.8679	2.7170	2.4420
1 Belgian frangi	0.13330	0.13279	0.13200	0.13370	0.13328	0.13290	0.15680	0.14848	0.13350
1 Sveitsin frangi	3.1169	3.0576	3.0183	3.1138	3.0659	3.0378	3.6720	3.4724	3.0850
1 Ranskan frangi	0.8126	0.8106	0.8084	0.8117	0.8096	0.8078	0.9505	0.8993	0.8085
1 Italian liira	0.00362	0.00361	0.00359	0.00363	0.00362	0.00361	0.00423	0.00380	0.00360
1 Itävallan šillinki	0.3913	0.3888	0.3864	0.3918	0.3901	0.3884	0.4593	0.4346	0.3912
1 Portugalin escudo	0.0327	0.0323	0.0320	0.0322	0.0318	0.0312	0.0370	0.0348	0.0315
1 Espanjan peseta	0.0432	0.0430	0.0427	0.0430	0.0428	0.0424	0.0498	0.0455	0.0424
1 Kreikan drakhma	0.0220	0.0220	0.0220	0.0220	0.0220	0.0220	0.0260	0.0244	0.0220
1 Viron kruunu	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1 Japanin jeni	0.03325	0.03245	0.03165	0.03195	0.03155	0.03098	0.03909	0.03620	0.03124
1 Australian dollari	3.089	3.039	2.977	3.006	2.890	2.757	3.522	3.208	2.762
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	5.96745	5.88393	5.81276	5.86297	5.80390	5.72320	6.89575	6.46534	5.70934
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	5.594	5.585	5.567	5.590	5.582	5.574	6.553	6.092	5.570

Valuutta	Lokakuu			Marraskuu			Joulukuu		
	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin	Korkein	Keskim.	Alin
1 USA:n dollari	4.860	4.695	4.475	5.210	5.048	4.890	5.275	5.136	5.010
1 Kanadan dollari	3.925	3.771	3.593	4.050	3.982	3.938	4.171	4.034	3.942
1 Englannin punta	8.007	7.791	7.601	7.870	7.714	7.572	8.124	7.969	7.797
1 Irlannin punta	8.437	8.340	8.280	8.603	8.394	8.314	8.733	8.570	8.468
1 Ruotsin kruunu	0.8460	0.8410	0.8341	0.8623	0.8140	0.7497	0.7519	0.7457	0.7369
1 Norjan kruunu	0.7837	0.7774	0.7723	0.7974	0.7805	0.7727	0.7882	0.7710	0.7466
1 Tanskan kruunu	0.8273	0.8218	0.8155	0.8472	0.8263	0.8174	0.8580	0.8395	0.8265
1 Islannin kruunu	0.0847	0.0838	0.0826	0.0873	0.0840	0.0804	0.0832	0.0817	0.0807
1 D-markka	3.2221	3.1725	3.1517	3.2447	3.1812	3.1459	3.3097	3.2477	3.2054
1 Alankomaiden guldeni	2.8587	2.8180	2.8008	2.8848	2.8281	2.7959	2.9440	2.8890	2.8514
1 Belgian frangi	0.15610	0.15398	0.15280	0.15790	0.15465	0.15300	0.16080	0.15784	0.15560
1 Sveitsin frangi	3.6801	3.5775	3.5333	3.5883	3.5330	3.4890	3.6828	3.6137	3.5576
1 Ranskan frangi	0.9472	0.9350	0.9286	0.9626	0.9404	0.9302	0.9682	0.9526	0.9420
1 Italian liira	0.00369	0.00358	0.00332	0.00380	0.00370	0.00367	0.00367	0.00364	0.00354
1 Itävallan šillinki	0.4576	0.4509	0.4478	0.4613	0.4522	0.4469	0.4704	0.4615	0.4556
1 Portugalin escudo	0.0360	0.0356	0.0353	0.0367	0.0357	0.0352	0.0370	0.0362	0.0357
1 Espanjan peseta	0.0451	0.0446	0.0441	0.0453	0.0444	0.0440	0.0465	0.0455	0.0445
1 Kreikan drakhma	0.0250	0.0243	0.0240	0.0250	0.0244	0.0240	0.0250	0.0246	0.0240
1 Viron kruunu	..	..	..	..	..	..	0.4137	0.4060	0.4007
1 Japanin jeni	0.03969	0.03876	0.03731	0.04198	0.04075	0.03958	0.04234	0.04141	0.04039
1 Australian dollari	3.479	3.359	3.196	3.574	3.483	3.375	3.632	3.542	3.474
1 erityinen nosto-oikeus (SDR)	6.83957	6.73373	6.57131	7.18897	7.00171	6.84576	7.25239	7.13363	7.02041
1 Euroopan valuuttayksikkö (ECU), kaupallinen	6.222	6.197	6.131	6.385	6.247	6.173	6.471	6.359	6.301

Taulukko 15.

Setelien ja metallirahojen valmistus ja poisto, milj. mk

Setelinvalmistus					
1 000 mk	-	-	-	9 000.0	4 600.0
500 "	-	-	-	4 500.0	1 225.0
100 "	4 440.0	2 800.0	6 380.0	3 107.0	4 030.0
50 "	-	1 745.0	588.5	925.0	1 500.0
10 "	700.4	780.0	859.0	607.5	-
Yhteensä milj. kpl	5 140.4 114.4	5 325.0 140.9	7 827.5 161.5	18 139.5 128.3	11 355.0 77.4
Setelinpoisto					
1 000 mk	101.5	231.0	296.0	250.0	8 600.0
500 "	2 364.5	1 190.5	475.0	325.0	3 900.0
100 "	2 930.0	2 261.9	1 945.0	1 681.9	6 263.2
50 "	1 370.0	1 269.0	832.5	637.8	1 351.1
10 "	822.3	1 071.9	613.5	517.5	501.5
5 "	0.3	1.3	0.3	0.3	-
1 "	0.1	0.0	0.0	0.0	-
Yhteensä milj. kpl	7 588.7 143.9	6 025.6 158.1	4 162.3 98.8	3 412.4 82.3	20 615.7 156.2
Metallirahojen valmistus					
1 000 mk	.	.	.	.	35.0
100 "	.	20.0	25.0	25.0	30.0
50 "	.	.	.	.	.
25 "	.	.	.	.	.
10 "	.	.	.	.	.
5 "	15.2	41.4	59.1	49.6	6.7
1 "	25.0	34.5	55.8	15.0	5.0
50 p	7.4	5.3	37.9	40.2	25.0
20 "	2.8	7.4	2.6	-	-
10 "	2.3	2.2	20.2	35.0	15.0
5 "	1.7	0.1	0.1	-	-
Yhteensä	54.4	111.0	200.7	164.8	116.8
Metallirahojen poisto					
100 mk	.	-	-	3.1	0.9
50 "	1.1	1.1	-	1.8	0.5
25 "	0.0	0.0	-	0.1	0.0
10 "	-	0.1	-	0.1	0.1
5 "	0.1	0.1	0.1	0.2	9.2
1 "	0.1	0.2	0.2	13.3	9.3
50 p	0.0	0.0	9.4	41.0	7.9
20 "	0.0	0.0	3.3	30.0	9.5
10 "	0.0	0.0	2.2	10.7	3.5
5 "	0.0	0.0	0.9	5.6	1.6
1 "	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0
Yhteensä	1.5	1.5	16.2	106.0	42.7

Taulukko 16.

Liikkeessä olevat setelit ja metallirahat, vuoden lopussa, milj. mk

Setelit					
1 000 mk	2 451.5	3 016.3	3 473.8	3 240.6	3 375.8
500 "	2 539.0	2 701.1	2 785.2	2 600.9	2 547.2
100 "	4 276.2	4 893.4	5 599.6	5 921.2	5 806.7
50 "	807.6	899.9	950.6	939.2	867.0
10 "	498.0	533.9	561.1	575.4	583.2
5 "	21.2	21.0	20.9	20.8	20.8
1 "	7.4	7.4	7.6	7.7	8.0
Yhteensä	10 600.8	12 073.0	13 398.8	13 305.9	13 208.7
Ennen vuotta 1963 liikkeeseen lasketut	9.4	9.4	9.4	9.4	9.4
Metallirahat					
1 000 mk	.	.	.	.	35.0
100 "	.	19.5	44.0	65.9	92.6
50 "	74.3	74.2	74.0	72.8	71.1
25 "	19.9	19.9	19.9	19.9	19.8
10 "	38.4	38.4	38.4	38.3	38.3
5 "	284.9	324.1	352.8	374.2	384.9
1 "	320.9	354.3	374.0	386.7	384.6
50 p	75.8	83.3	102.1	112.5	117.6
20 "	66.7	71.9	70.5	45.6	36.4
10 "	33.6	35.8	45.7	76.9	90.8
5 "	26.5	27.4	26.8	22.1	20.5
1 "	7.8	7.7	7.7	7.6	7.6
Yhteensä	948.7	1 056.3	1 155.9	1 222.5	1 299.3
Ennen vuotta 1963 liikkeeseen lasketut	15.7	15.7	15.7	15.7	15.7

Taulukko 17.

Kotimainen clearingliike¹

Vuosi	Pääkonttori	
	Lukumäärä 1 000 kpl	Arvo milj. mk
1988	206 206	766 278
1989	241 956	920 019
1990	266 476	818 594 ²
1991	336 899	1 436 690
1992	352 889	1 559 864

¹ Pankkien välillä vaihdetut pankkivekselit, sekkit, pankki- ja postisiirrot sekä automaattiset tilisiirrot.

² Pankkien työtaistelu 18.1.–4.3.1990 pienensi clearingvaihtoa.

Suomen Pankin julkaisuja

Bank of Finland Bulletin	11 kuukausinumeroa (kesä-heinäkuussa yhteisnumero).
Vuotuisjulkaisut 1992	Vuosikirja 1991 (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Suomen joukkovelkakirjalainat 1991 (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Valuuttamääräykset-kansio	Erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.
Tutkimusjulkaisut 1992	
Sarja A, yleistajuiset selvitykset	A:83 TAPIO PEURA – JUKKA KERO Talouden avoimuus, kilpailukyky ja ulkomaankauppa
	A:84 Suomen maksu- ja selvitysjärjestelmät; kokoomateos
	A:85 VAPPU IKONEN – JAAKKO AUTIO – HEIKKI U. ELONEN Suomen Pankki ja 1930-luvun lama
Sarja B, väitöskirjat	B:45 JOUKO VILMUNEN Labour Markets, Wage Indexation and Exchange Rate Policy
	B:46 ALPO WILLMAN Studies in the Theory of Balance-of-Payments Crises
	B:47 MARKKU PULLI Overnight Market Interest Rates and Banks' Demand for Reserves in Finland
Sarja C, ulkopuolisten tutkijoiden erityistutkimukset	C:8 HOMA MOTAMEN-SCOBIE – CHRISTIAN C. STARCK (toim.) Economic Policy Coordination in an Integrating Europe
Keskustelualoitteet	Sarjassa julkaistiin 43 kpl pankin eri osastoilla tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä.
Idäntalouksien katsaukset	Sarjassa julkaistiin 7 kpl idäntalouksien yksikössä laadittuja katsauksia.
Tilastomonisteet	Rahoitusmarkkinat, ilmestyy kerran kuussa (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Maksutasetilasto, ilmestyy neljännesvuosittain (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi). Investointikysely, ilmestyy puolivuositain (erikseen suomeksi ja ruotsiksi). Suorat sijoitukset, ilmestyy kerran vuodessa (erikseen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi).
Tilaukset	Suomen Pankin vuotuis- ja tutkimusjulkaisuja on saatavissa kirjakaupoista. Viralliseen käyttöön ja tutkimustarkoituksiin voidaan pyynnöstä toimittaa julkaisuja suoraan Suomen Pankista, osoite Suomen Pankki, julkaisupalvelut, PL 160, 00101 Helsinki, puh. (90)1831. Samasta osoitteesta on myös saatavissa luettelo Suomen Pankin julkaisuista. Valuuttamääräykset-kansion voi tilata vain Suomen Pankista hintaan 100 mk/kpl. Hintaan sisältyy sivujen päivitys määräysten muuttuessa. Bulletinin, keskustelualoitteita, idäntalouksien katsauksia ja tilastomonisteita voi tilata Suomen Pankin julkaisupalvelut-osastolta.

Suomen Pankin johto ja organisaatio vuoden 1992 lopussa

Eduskunnan pankkivaltuusto

Suppea pankkivaltuusto

Pentti Mäki-Hakola, puheenjohtaja
Jussi Ranta, varapuheenjohtaja
Seppo Kääriäinen

Hannu Tenhiälä
Anneli Jääteenmäki
Tuulikki Hämäläinen

Esko Seppänen
Mauri Miettinen
Jörn Donner

Johtokunta

Sirkka Hämäläinen, johtokunnan puheenjohtaja

Pankin toiminnan yleinen johto ja valvonta
Keskuspankkipolitiikan yleisperiaatteet
Johtokunnan edustus
Sisäinen tarkastus
Tiedotus

Harri Holkeri, johtokunnan jäsen
Hallinto-osasto
Lakiasiat
Laskentaosasto
(pl. suunnittelu- ja budjetointitoimisto)
Maksuvälinehuolto
(maksuvälineosasto ja haarakonttorit)
Tietojenkäsittelyosasto
Turvallisuus

Kalevi Sorsa, johtokunnan jäsen
Idäntalouksien yksikkö
Julkaisupalvelut
Kansantalouden osasto
Tilasto-osasto
Tutkimusosasto

Esko Ollila, johtokunnan jäsen
Henkilöstöosasto
Laskentaosaston suunnittelu- ja
budjetointitoimisto
Maksuliikeosasto
Rahoitusmarkkinaosasto

Matti Vanhala, johtokunnan jäsen
Keskuspankkipolitiikan osasto
Markkinaoperaatioiden osasto

Pankkivaltuuston ja johtokunnan
sihteeri Heikki T. Hämäläinen

Pentti Koivikko, johtaja
Raportointi pankinjohtaja Holkerille
Hallinto-osasto
Maksuvälinehuolto
*Maksuvälineosasto
*Haarakonttorit
*Setec Oy, hallituksen puheenjohtaja
Raportointi pankinjohtaja Ollilalle
Henkilöstöosasto: henkilöstömäärät, palvelussuhteen ehdot
ja henkilöstöhallinnon peruspalvelut

Pääkonttori

Osastot	Toimistot		
Hallinto-osasto Urpo Levo Rakennuspäällikkö Bengt Palmroos	Taloustoimisto Anna Posti vs.	Tekninen toimisto Harri Brandt	Vantaan kiinteistötoimisto Taisto Lehtinen
Henkilöstöosasto Anton Mäkelä Projektipäällikkö Anneli Soini	Henkilöstöasiain toimisto Iris Kolehmainen vs.		
Idäntalouksien yksikkö Kari Pekonen	Projektiohjaaja Terhi Kivilahti	Projektiohjaaja Juhani Laurila	
Julkaisupalvelut Antero Arimo vt., oto.	Erityisjulkaisut Heikki Elonen	Julkaisutoimisto Antero Arimo	Kirjasto Ritva Alasaukko-oja Käännös- toimisto Pirjo Kivelä
Kansantalouden osasto Kari Puumanen	Toimistopäällikkö Seppo Kostainen	Toimistopäällikkö Marti Lehtonen	
Keskuspankkipolitiikan os. Johnny Åkerholm	Kansainvälinen toimisto Kjell Peter Söderlund	Seurantatoimisto Tapio Korhonen	Suunnittelutoimisto Markku Pulli vs.
Laskentaosasto Ossi Leppänen	Kirjanpitoimisto Tuula Colliander	Suunnittelu- ja budjetoimisto Kaisa-Liisa Nordman	
Maksuliikeosasto Raimo Hyvärinen	Laskentatoimisto Jyrki Varstala	Luottotoimisto Mauri Lehtinen	Maksutoimisto Hannu Wiksten
Maksuvälineosasto Reijo Mäkinen	Asiakaspalvelutoimisto Märjam Bederdin Kenttötoimisto Kari Lottanen	Holvitoimisto Kenneth Sainio Rahankäsittelytekniikka Kyösti Norhomaa	Järjestelytoimisto Seppo Eriksson
Markkinaoperaatioiden os. Markus Fogelholm	Interventioimisto Antti Juusela	Sijoitustoimisto Pirkko Pohjoisaho-Aarti	Suunnittelutoimisto Vesa Vanhanen vs.
Rahoitusmarkkinaosasto Kaiju Kallio vs. Asiantuntija Peter Nyberg Asiantuntija Ralf Pauli	Arvopaperimarkkina- toimisto Markku Malkamäki vs.	Maksujärjestelmä- toimisto Veikko Saarinen Rakennetoimisto Vesa Vihriälä	Pankkitoimisto Monica Ahlstedt vs. Erityistehtävät Liisa Halme
Tarkastusosasto Timo Männistö	Toimistopäällikkö Anna-Maija Tikkanen		
Tietojenkäsittelyosasto Riitta Jokinen	Käyttötoimisto Kari Helander	Suunnittelutoimisto Matti Ahrenberg vs.	Tukitoimisto Juhani Rapeli
Tilasto-osasto Esa Ojanen	Suunnittelutoimisto Jorma Hilpinen	Tilastotuotantotoimisto Jarmo Nurminen	
Tutkimusosasto Heikki Koskenkylä	Toimistopäällikkö Juhani Hirvonen	Tutkimusohjaaja Jouko Vilmunen vs.	
Erityisyksiköt			
Johdon sihteeristö Heikki T. Hämäläinen	Lakiasiat Arno Lindgren	Tiedotus Antti Heinonen	Turvallisuus Jyrki Ahvonen

Haarakonttorit

Konttorit	Konttorijohtajat
Jyväskylä	Reino Ylönen (oto.)
Kotka	Juhani Huuskonen
Kuopio	Pekka Konttinen
Lahti	Hilkka-Liisa Pitkänen (vt.)
Oulu	Renne Kurth
Tampere	Reino Ylönen
Turku	Martti Hagman
Vaasa	Tapani Kulanko

SETEC OY

Hallitus: Pentti Koivikko, Urpo Levo, Veli Tarvainen

Toimitusjohtaja: Veli Tarvainen

Johtoryhmä: Tom Ahlers, Pekka Kariola, Juhani Salovaara, Veli Tarvainen, Tapio Yrjönen

---

SUOMEN PANKKI

Perustettu 1811

Käyntiosoite: Snellmanin aukio, Helsinki

Postiosoite: PL 160, 00101 Helsinki

Puhelinnumero: kansallinen (90) 1831
kansainvälinen +358 0 1831

Teleksi: 121224 spfb sf

Telefaksi: 174 872

Sähköosoite: SUOMENPANKKI

Haarakonttorit

Jyväskylä:	Kauppakatu 21, PL 165, 40101 Jyväskylä, puh. (941) 211 433
Kotka:	Keskuskatu 19, PL 211, 48101 Kotka, puh. (952) 182 500
Kuopio:	Kauppakatu 25–27, PL 123, 70101 Kuopio, puh. (971) 2625 611
Lahti:	Torikatu 3, PL 170, 15111 Lahti, puh. (918) 298 31
Oulu:	Kajaaninkatu 8, PL 103, 90101 Oulu, puh. (981) 374 366
Tampere:	Hämeenkatu 13, PL 325, 33101 Tampere, puh. (931) 225 420
Turku:	Linnankatu 20, PL 373, 20101 Turku, puh. (921) 326 066
Vaasa:	Kirkkopuistikko 22, PL 44, 65101 Vaasa, puh. (961) 178 322